

Sociální a psychologické aspekty insolvence

Bc. Lenka Vávrová, DiS.

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka VÁVROVÁ, DiS.**

Osobní číslo: **H10720**

Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Sociální a psychologické aspekty insolvence**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti insolvence.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu sociálních a psychologických aspektů insolvence.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

NAKONEČNÝ, Milan. Sociální psychologie. 2. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Academia, 2009. sv. 498. ISBN 978-80-200-1679-9.

SMRČKA, Luboš. Osobní a rodinné finance. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2007. sv. 227. ISBN 978-80-86946-41-2.

SMRČKA, Luboš. Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. sv. 538. ISBN 978-80-7400-199-4.

SYROVÁTKOVÁ, Štěpánka. Dluhová problematika. dodatek k 1. vydání. Plzeň: Člověk v tísni, o.p.s., 2008. sv. 63. ISBN 978-80-86961-28-6.

ŠVARÍČEK, Roman. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. vydání. Praha: Portál, 2007. sv. 377. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eva Šalenová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

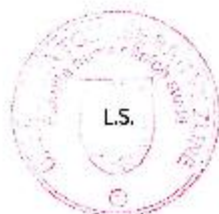
27. dubna 2012

Ve Zlině dne 17. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengelová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 7.3.2012

.....
Tahařová

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 43b (užívání školních děl).

²⁾ Vysoká škola nepřímělně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rozpracované práce, u kterých vznikla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Zetext zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Externí učební, diplomové, bakalářské a magisterské práce odborné uchazečům k uchopení musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k prohlídce veřejnosti v místě určeném umístěním příslušnou vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovního úřadu školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může za nezaplacené práce prohlédnout na své náklady výpisy, usazky nebo rozmnoženiny.

(3) Platí-li: zveřejnění práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledky obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 33 odst. 3;

(2) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školská či vzdělávací zařízení, sdílejí-li náhodou v systému přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní činnosti této vysoké školy nebo výukovým či výukovým školským nebo studijním pracovním prostředkům z jeho pracovních prostředků škola nebo školská či vzdělávacího zařízení (školské dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školské dílo;

(1) Škola nebo školská či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy a užití školského díla (§ 35 odst. 3). Odpovídá-li autor školského díla užitím zveřejněného školního díla, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení copyrightového projektu jako věda u autora. Ustanovení § 35 odst. 1 zůstává nedotčeno.

(2) Škola nebo školská či vzdělávací zařízení, může autor školského díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněným zájmem školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školská či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školského díla - pokudli jim dovozeného v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přetiskové přílohy na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle odhadu od úst jejich konkrétního příjmu se přihlížející k její výšce školského díla nebo školského či vzdělávacího zařízení a užití školského díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce pojednává o sociálních a psychologických aspektech insolvence. V teoretické části jsem se zaměřila na charakteristiku dluhové problematiky, insolvence a její právní, sociální a psychologický dopad. Nedílnou součástí teoretické části jsou možnosti prevence daného jevu a pomoc insolventním osobám. Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum, jehož základem je polostrukturovaný rozhovor s osobami, které se nachází v insolvenci. Získaná data jsou sestavena do kazuistik. Výzkumné šetření je zaměřeno na získání a analyzování příčin, souvislostí a dopadu insolvence na jedince ze sociálně-psychologického hlediska.

Klíčová slova:

Insolvence, dlužník, věřitel, psychosociální dopad insolvence, osobní bankrot, prevence insolvence.

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the social and psychological aspects of insolvency. The theoretical part focuses on the characteristics of debt issue, an insolvency and its legal, social and psychological impact. Discussion of the possibilities of prevention of insolvency and help to insolvent persons are an integral part of the theoretical section. The practical part of the thesis is formed by a qualitative research using half-structured interviews with persons who are insolvent. The acquired data is compiled into casuistries. The research is focused on acquiring and analyzing the causes, connections and the impact of insolvency on a person from a socially-psychological perspective.

Keywords:

Insolvency, pledger, creditor, psychosocial impact of insolvency, personal bankruptcy, prevention of insolvency.

Na tomto místě chci poděkovat Mgr. Evě Šalenové za laskané vedení diplomové práce, za její rady a cenné náměty.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DLUHOVÁ PROBLEMATIKA	12
1.1 DLUŽNÍK A JEHO CHARAKTERISTIKA	12
1.2 VĚŘITEL, BANKOVNÍ A NEBANKOVNÍ SEKTOR	13
1.3 DLUH NEBOLI ZÁVAZEK, PŮJČKA VERSUS ÚVĚR	14
1.4 ZADLUŽENÍ A PŘEDLUŽENÍ OSOBY	16
2 INSOLVENCE A JEJÍ DOPAD	17
2.1 VYMÁHÁNÍ PRÁV VĚŘITELE.....	17
2.2 INSOLVENČNÍ ZÁKON	18
2.3 INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ	19
2.4 ÚPADEK A HROZÍCÍ ÚPADEK	20
2.5 ODDLUŽENÍ NEBOLI OSOBNÍ BANKROT	20
3 PSYCHOSOCÁLNÍ DOPAD INSOLVENCE	22
3.1 DYNAMIKA LIDSKÉHO SOCIÁLNÍHO CHOVÁNÍ.....	22
3.2 PSYCHOLOGICKÉ DŮSLEDKY INSOLVENCE.....	23
3.3 SOCIÁLNÍ DŮSLEDKY INSOLVENCE	25
3.4 INSOLVENCE VE VZTAHU KE ZDRAVÍ A SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝM JEVŮM	27
4 MOŽNOSTI PREVECE INSOLVENCE	28
4.1 FINANČNÍ GRAMOTNOST.....	28
4.2 POJIŠTĚNÍ PROTI NESCHOPNOSTI SPLÁCET	29
4.3 SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	30
4.4 REGULACE REKLAMY	30
4.5 OSVĚTA.....	31
5 MOŽNOSTI POMOCI INSOLVENTNÍM OSOBÁM.....	33
5.1 SYSTÉM SOCIÁLNÍ OCHRANY	33
5.2 ŽIVOTNÍ A EXISTENČNÍ MINIMUM, NEZABAVITELNÉ MINIMUM	35
5.3 FINANČNÍ PORADENSTVÍ.....	36
5.4 ORGANIZACE A INSTITUCE ZABÝVAJÍCÍ SE DLUHOVOU PROBLEMATIKOU	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
6 VÝZKUM	41
6.1 TYP VÝZKUMU	41
6.2 CÍL VÝZKUMU	42
6.3 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	42
6.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	43
6.5 SBĚR DAT	43
6.6 POUŽITÉ METODY	43
6.7 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	44
6.8 KAZUISTIKY	45
6.8.1 Paní Alena	45

6.8.2	Paní Barbora.....	52
6.8.3	Pan Ctírad.....	56
6.8.4	Pan Dan	61
6.8.5	Paní Ema	67
6.8.6	Paní Fiona.....	72
6.9	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	79
6.10	SHRNUTÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	88
ZÁVĚR		95
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		97
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		103
SEZNAM PŘÍLOH.....		104

ÚVOD

Pro diplomovou práci jsem zvolila téma „Sociální a psychologické aspekty insolvence“. Téma insolvence je v poslední době značně aktuální. Přitom se klade především důraz na makroekonomickou oblast problematiky. Insolvence má však daleko širší rozsah a dopad na jednotlivce a společnost než jen po stránce ekonomické a právní. Sociální a psychologické aspekty se řadí k rizikům, na které není brán odpovídající zřetel. Proto jsem se rozhodla daným tématem zabývat a poukázat na problematiku insolvence ze sociálně psychologického hlediska.

Diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních částí, a to na část teoretickou a praktickou. V první kapitole teoretické části se budu věnovat dluhové problematice. Vymežím pojmy jako je dlužník, věřitel, dluh. Zaměřím se na dva hlavní poskytovatele spotřebitelských úvěrů, kterými jsou bankovní a nebankovní společnosti. S tímto tématem také úzce souvisí problematika zadlužení a předlužení jednotlivce a rodiny.

V druhé kapitole rozvedu insolvenční a její právní dopad, který spočívá ve vymáhání práv věřitele a řešení dluhů formou oddlužení. Zařadím zde i insolvenční zákon, jehož předmětem je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka.

Třetí kapitolu zaměřím na psychosociální důsledky insolvence. Vymežím platební neschopnost ve vztahu k psychickým a sociálním důsledkům u dlužníka a také v návaznosti na oblast zdraví a sociálně patologické jevy.

Možnostmi prevence insolvence se budu zabývat v čtvrté kapitole. Zde se zaměřím na finanční gramotnost, možnost pojištění rizika. Z hlediska prevence uvedu i variantu využití sociální práce, osvěty a regulace reklamy na půjčky a úvěry.

V poslední, páté kapitole teoretické části vymežím možnosti pomoci osobám, které se ocitly v insolvenční. Zde tvoří důležitý prvek systém sociální ochrany, nezabavitelné minimum, finanční a dluhové poradenství.

Praktickou část diplomové práce bude tvořit kvalitativní výzkum, jehož základem bude polostrukturovaný rozhovor s osobami, které se nachází v insolvenční. Získaná data sestavím do jednotlivých kazuistik. Ve výzkumném šetření se zaměřím na působení insolvence na jedince ze sociálního a psychologického hlediska. V závěru praktické části vyhodnotím výsledky a v návaznosti na ně navrhu vhodné doporučení pro praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DLUHOVÁ PROBLEMATIKA

V diplomové práci se chci věnovat insolvenční a jejím psychologickým a sociálním aspektům. Není však možné zabývat se tímto tématem izolovaně. Proto bych také ráda v této kapitole nastínila související oblasti a pojmy, které jsou nutné k porozumění celé širší problematice.

1.1 Dlužník a jeho charakteristika

Dlužník je osoba, která na základě smlouvy převzala finanční prostředky. Tato osoba je povinná svůj závazek splnit (Syrovátková, 2008, s. 23).

Osoby, které se nejčastěji stanou dlužníkem, vymezuje Oujezská (2009). Jedná se o:

- patologické hráče,
- osoby závislé na alkoholu a drogách,
- jedince s poruchou osobnosti a s duševním onemocněním,
- osoby, které žijí konzumním způsobem života,
- jedince, kteří jsou sociálně, ekonomicky a vzdělanostně slabší.

Oujezská (2009) uvádí, že dlužníky se také velmi často stanou ti, kteří:

- nedomýšlí důsledky svých činů,
- se impulzivně a zkratkovitě rozhodují,
- chtějí za každou cenu uspokojit potřeby svých blízkých,
- většinu života prožili v minulém režimu a stát se o ně vždy postaral,
- se nenaučili být samostatní a zodpovědní za svůj život.

Na základě kritérií lze stanovit charakteristiku dlužníka. Výhoda diferenciací daného typu dlužníka sehrává důležitou roli při řešení dluhové problematiky a přispívá k vytvoření strategie a určení možností při jednání s věřitelem.

Lze se zaměřit na následující skupiny dlužníků:

1. Technická delikvence:

- dlužník může zaplatit závazek, ale zapomněl,

- dlužník chce zaplatit závazek, ale nyní nemá peníze (čekání na výplatu),
- dlužník není schopen se přizpůsobit nevyhovujícím požadavkům věřitele,
- další technické důvody, vyplývající z nedbalosti (omyl při platbě).

2. Vědomé neplacení:

- dlužník zaplatit nemůže a svoji situaci neřeší (dlouhodobá nepříznivá sociální situace),
- dlužník nechtěl platit své dluhy v minulosti a ani o tom do budoucnosti neuvažuje.

3. Ostatní:

- dlužníci dle dosažené úrovně finanční gramotnosti,
- dlužník lehkovážný a nezodpovědný,
- dlužník, který neplatí z objektivních příčin (ztráta zaměstnání, nemoc),
- profesionální dlužník (Syrovátková, 2008, s. 66-67).

1.2 Věřitel, bankovní a nebankovní sektor

Věřitel představuje osobu, která poskytla dlužníkovi finanční prostředky a je oprávněná požadovat peněžní prostředky zpět (Syrovátková, 2008, s. 23).

Půjčku nebo úvěr lze získat od mnoha subjektů, které lze rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří bankovní sektor, druhou nebankovní sektor.

Bankovní sektor zahrnuje banky, které spadají pod Českou národní banku, tedy Centrální banku České republiky. Tato poskytuje bankovní licence, na základě kterých banky provozují svoji činnost. K základním činnostem bank se řadí poskytování úvěrů. Bankovní sektor poskytuje ve většině případů dlouhodobější úvěry, které slouží k zakoupení a k rekonstrukci domu či bytu nebo ke koupi hodnotnější movité věci, například automobilu. K nabízeným úvěrům se řadí spotřebitelský, kontokorentní, hypoteční a úvěr ze stavebního spoření (Škvára, 2011, s. 28-29).

Jelikož při uzavírání smluv banky přezkoumávají klienta ve vztahu k jeho závazkům a platební morálce, využívají tyto služby lidé z nadprůměrných skupin. Lidé ze sociálně slabších a vyloučených komunit nesplňují díky své rizikovosti náročné podmínky bankovního sektoru (Peterková a Jiránek, 2008, s. 17-18). Pokud lidé nedospějí k upokojení potřeby

zajištění finančního obnosu v bankovní sféře a jejich potřeba stále trvá, mohou se obrátit na nebankovní sektor.

Nebankovní instituce nemají na svoji činnost bankovní licenci. K tomuto odvětví se řadí nejčastěji společnosti, které poskytují splátkový prodej. Marketingovou strategií daných institucí jsou kampaně, které slibují klientům půjčky bez čekání, bez ručitele, bez potvrzení příjmů, atd. Nebankovní společnosti nabízí větší míru benevolence, jelikož neprověřují platební minulost klienta. Negativní stránkou půjčování finančních prostředků je větší úrokové zatížení než u klasických bankovních produktů (Škvára, 2011, s. 35).

Dle Peterkové a Jiráka (2008) můžeme vymezit další skupinu poskytovatelů peněžních prostředků, které lze označit za lichváře. V těchto případech u hotovostních půjček dosahují úroky až 100% půjčené částky. Půjčky lichvářů vedou k zadlužení na dlouhá léta ne-li na celý život.

Podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, je lichva úmyslným majetkovým trestným činem, kdy je zneužito tísně, nezkušenosti, rozrušenosti či rozumové slabosti dlužníka. Věřitel tímto získá peněžní hodnotu, která je ve značném nepoměru k původnímu závazku dlužníka (Česko, 2009, s. 404). Zákon stanovuje okolnosti vzniku lichvy, přesná číselná hodnota lichvy však není stanovena.

1.3 Dluh neboli závazek, půjčka versus úvěr

Dluh neboli závazek můžeme dle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, definovat jako povinnost dlužníka plnit dluh směrem k věřiteli. Tento vztah se nazývá závazkový právní vztah (Peterková a Jiránek, 2008, s. 8).

Dluh se skládá z více složek. K těmto se řadí:

1. jistina – zapůjčená částka,
2. cena zapůjčených peněz,
 - úrok - cena peněz v případě, kdy je dluh řádně splácen,
 - úrok z prodlení - sankční cena peněz v případě, kdy je dlužník v prodlení hrazení pravidelných splátek,
 - poplatky z prodlení – sankce za pozdní platby,

3. sankce,
 - smluvní pokuta – sankce za porušení smluvní povinnosti,
 - penále – pokuta v případě porušení smluvní povinnosti vůči právnímu předpisu,
 4. náklady na vymáhání – náklady právního zástupce
- (<http://www.abecedarodinnychfinanci.cz/stranka/slovník>).

Syrovátková (2008) vymezuje následující typy dluhů:

- dluhy dle předmětu – do této kategorie spadají dluhy vyplývající z neplnění smluvních závazků, dluhy na nájemném a souvisejících službách, dluhy vzniklé neplacením výživného a neuhrazením poplatků obci a státu,
- dluhy dle okolnosti vzniku – do této oblasti se řadí dluhy, které vznikly bez zavinění dlužné osoby. Může se jednat o dluhy vzniklé na základě ručení nebo o dluhy, které zavinil v době trvání manželství jeden z manželů bez vědomí druhého.

Předmětem dluhu neboli závazku, se může stát půjčka nebo úvěr. Finanční půjčkou zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, vymezuje situaci, kdy věřitel poskytl dlužníkovi peněžní prostředky. Děje se tak na základě předem dohodnutých podmínek, přitom je možné sjednání úroků (Peterková a Jiránek, 2008, s. 8-9). Úvěr definuje zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů tak, že na základě žádosti dlužníka se věřitel zavazuje jemu poskytnout finanční prostředky. Součástí vrácení peněžních prostředků dlužníka vůči věřiteli je i plnění úroků (Československo, 1991, s. 2532).

Oba uvedené pojmy jsou obdobné. Rozdíl lze zpozorovat v právní úpravě, kdy půjčku vymezuje občanský zákoník, a úvěr a smlouvu o úvěru upravuje obchodní zákoník. K tomuto rozdílu se také řadí další, kdy předmětem smlouvy o půjčce může být kromě finančních prostředků i movitá věc nebo nemovitost.

Pro porovnání výhodnosti jednotlivých půjček a úvěrů lze sledovat sazbu ročních procentních nákladů. Používaná zkratka je RPSN. Ukazatel RPSN vyčísluje celkové náklady spojené s půjčkou nebo úvěrem. Zákon stanovuje povinnost uvádět částku RPSN v každé reklamě i ve spotřebitelském úvěru. Nevýhodou však je, že prostřednictvím tohoto ukazatele nelze porovnat půjčky a úvěry, které jsou poskytnuty na kratší dobu než jeden rok (Abeceda rodinných financí, ©2010).

1.4 Zadlužení a předlužení osoby

Zadlužení jedince a domácnosti je samo o sobě považováno za obvyklé a vůči ekonomice zdravé. Zadlužování umožňuje zajistit si odpovídající bydlení, vybavení domácnosti a nutné potřeby. Předlužení vede dlužníka do ekonomické a psychosociální záhuby (MPSV, 2007, s. 4.)

Předlužení je dlouhodobý proces, který prochází vývojem. „O předlužení nehovoříme jen tehdy, kdy po odečtení pevných životních nákladů nestačí již zbylá část měsíčního příjmu na placení splátek, nýbrž přináší s sebou i masivní sociální a psychologické důsledky“ (MPSV, 2007, s. 4)

Předlužení je neplnění platební povinnosti dlužníka, bez ohledu na jeho věk, sociální postavení nebo vzdělání. Do skupiny, která je více ohrožená předlužením, patří:

- jedinci, kteří dosahují nižší úrovně finanční gramotnosti,
- jedinci, kteří spadají do sociálně znevýhodněných skupin obyvatelstva. Jedná se o dlouhodobě nezaměstnané, osoby z etnických menšin, zdravotně postižené osoby, migranty, osoby s nízkou kvalitací, osoby trvale žijící ze sociálních dávek a jedinci s různými druhy závislostí (Balabán, 2009, s. 64-65).

Jednu z příčin předlužení vymezuje Balabán (2009), kdy definuje pojem dluhová past. Jedná se o neschopnost splácet a dlužník využívá nového dluhu k zaplacení stávajícího dluhu, tzv. „vytloukání klínu klínem“. Důvodem vzniku dluhové pasti je nezodpovědné zadlužování bez dostatečných finančních a majetkových rezerv.

Další příčiny předlužení vymezila Lovriš (2008):

- nedostačující příjmy,
- příjmu neúměrné výdaje,
- nedostatečná právní ochrana spotřebitele.

Lovriš (2008) rozlišuje objektivní a subjektivní příčiny zadlužení. K objektivním příčinám se řadí nečekaná ztráta zaměstnání, úraz, nemoc, rozvod manželství, rozpad partnerského soužití, narození dítěte, ručení další osobě. Za subjektivní příčiny je považována nedostatečná výchova k finanční gramotnosti, neuvážlivé a impulzivní zadlužování.

2 INSOLVENCE A JEJÍ DOPAD

Povinností každého dlužníka by mělo být řádně platit své dluhy. Každý dlužník, i když ne svojí vinou, se může dostat do situace, kdy není schopen dostát svým závazkům a dluhy zaplatit. Nastává tedy platební neschopnost neboli insolvence.

Insolvence znamená neschopnost plnit své závazky (Hanousková, 2010, s. 26). V tomto případě by měl dlužník aktivně hledat ze své tíživé situace východisko. V opačném případě může mít pasivita za následek řadu nepříjemností v podobě výkonu rozhodnutí, exekuce.

2.1 Vymáhání práv věřitele

Mezi nejčastější důsledky, které vznikají při neplnění závazků, je zaslání upomínky od věřitele vůči dlužníkovi. Pokud dlužník uhradí požadovanou splátku, je věc ukončena. Jestliže dlužník nemá dostatečné peněžní prostředky, i přesto řeší svoji situaci aktivně, je možné, že s věřitelem vyjedná alternativní řešení situace. To může spočívat ve smluvení nového splátkového kalendáře, odkladu splátky, konsolidace půjček nebo v překlenovacím úvěru. Ve chvíli, kdy dlužník odkládá řešení situace, může obdržet druhou upomínku. I v této chvíli může kontaktovat věřitele, ale ten nemusí být již tolik nakloněn společné domluvě (Škvára, 2011, s. 142-143).

Obtíže vyvstanou ve chvíli, kdy dlužník ignoruje obdržené upomínky a žádným způsobem nekomunikuje s věřitelem. Ten může vymáhat svoje pohledávky prostřednictvím soudu. Dlužníkovi přijde oznámení o žalobě, jestliže tuto věřitel podal. V dalším případě může být dlužníkovi doručeno rozhodnutí soudu formou platebního rozkazu. K tomuto jednání soudu nemusí být dlužník přizván. Pokud na tyto skutečnosti dlužník nadále žádným způsobem nereaguje, může nastat exekuce. Celková dlužná částka se navýší o soudní poplatky a náklady exekuce nebo výkonu rozhodnutí (Škvára, 2011, s. 142-143).

Exekuce i výkon rozhodnutí umožňuje vymáhání práv věřitele na uspokojení pohledávky. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, upravuje řízení výkonu rozhodnutí. Toto řízení spadá do působnosti okresních soudů. Z návrhu musí být patrné, jakým způsobem bude výkon rozhodnutí proveden (Drápal, 2009, s. 2155).

Jednodušší a rychlejší cestu vymáhání pohledávky představuje exekuce. Výkon exekuce vymezuje zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti. Zahájení řízení je možné pouze na návrh věřitele. Návrh je podán soudnímu exekutorovi, který jej

postoupí exekučnímu (okresnímu) soudu. K tomuto je nutná existence tzv. exekučního titulu. Tato listina ukládá dlužníkovi povinnosti k plnění (Kasíková, 2010, s. 136).

Exekuční titul představuje např. vykonatelné rozhodnutí soudu, rozhodčí nález, notářský zápis, platební rozkaz, atd. (Česko, 2001, s. 3037). Exekutor může zahájit výkon exekuce až v době, kdy mu udělí pověření exekuční soud (Česko, 2001, s. 3036). Způsob provedení vymáhání pohledávky záleží na exekutorovi, dle zjištěných majetkových poměrů dlužníka. Exekutor může zvolit více způsobů provedení exekuce.

Taxativní výčet způsobů provedení exekucí vymezuje § 59 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (Česko, 2001, 3041).

Pokud exekuce ukládá povinnost zaplacení peněžité částky, je možné využít:

- srážky ze mzdy a jiných příjmů,
- příkázání pohledávky,
- prodej movitých věcí a nemovitostí,
- prodej podniku,
- zřízení exekutorského zástavního práva na nemovitostech.

Způsoby provedení exekuce, které ukládají jinou povinnost než peněžité plnění, představují uložení povinnosti:

- vyklizení,
- odebrání věci,
- rozdělení společné věci,
- provedení práce a výkonu.

Zjištěná pohledávky lze při exekuci uspokojit prodejem zástavy a to jak movitých věcí tak také nemovitostí.

2.2 Insolvenční zákon

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, v platném znění, je platný od ledna 2008 (dále jen insolvenční zákon). Tento zákon řeší zadluženost firem, ale i občanů (Hanousková, 2010, s. 6). Pro potřeby diplomové práce se dále budu zabývat řešením

dluhů fyzických osob, které nejsou podnikatelským subjektem. Insolvenční zákon řeší nejen úpadek, ale i hrozící úpadek dlužníka (Kotoučová, 2010, s. 1).

Insolvenční zákon vychází ze skutečnosti, že úpadkem je dotčen dlužník a spolu s ním současně i věřitelé. Úpadek či hrozící úpadek fyzických osob je řešen oddlužením. „Při oddlužení není kladen hlavní důraz na maximální uspokojení věřitelů, ale na opětovné zapojení fyzické osoby do ekonomického života. Při oddlužení se vychází z maximalizace dlouhodobého užitku, kdy zapojení fyzické osoby do ekonomického života přinese více státu a věřitelům než její vyřazení z ekonomických aktivit. Toto vyřazení hrozí v důsledku trvalých exekucí, a tím i ztráty zájmu pracovat“ (Kotoučová, 2010, s. 2).

2.3 Insolvenční řízení

Dlužník nemá povinnost řešit dluhy právní cestou formou oddlužení, jedná se o jeho dobrovolné rozhodnutí. V mnoha případech se k tomuto kroku dlužníci rozhodnou v momentě, kdy se nachází pod silným tlakem exekucí a soudního výkonu rozhodnutí. Cílem dlužníka je najít ochranu před vymáháním pohledávek postihující jejich majetek (Maršíková, 2011, s. 28).

Insolvenční řízení lze zahájit pouze na návrh, který je podán u věcně příslušného soudu. Insolvenční návrh může podat v případě hrozícího úpadku pouze dlužník. V situaci, kdy se jedná o úpadek, může insolvenční návrh podat jak dlužník, tak také věřitel (Česko, 2006c, s. 2145).

Pokud tak věřitel učiní, může dlužník do 30 dní od doručení insolvenčního návrhu podat návrh na povolení oddlužení. O této možnosti je dlužník při doručení insolvenčního návrhu poučen (Česko, 2006c, s. 2206-2207).

Insolvenční řízení představuje soudní řízení, jehož předmětem je řešení úpadku dlužníka či hrozící úpadek a způsob jeho řešení. Insolvenční řízení nejprve stanoví, zda dlužník splňuje podmínky úpadku nebo hrozícího úpadku, následně soud rozhodne o způsobu řešení úpadku (Škvára, 2011, s. 146). Z tohoto důvodu je nutné podávat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení.

Řešení úpadku je možné uskutečnit plněním splátkového kalendáře nebo jednorázovým uspokojením věřitelů z výtěžku prodeje majetkové podstaty (Smrčka, 2007, s. 229-230).

Na povolení oddlužení se nevztahuje žádný právní nárok. Zda bude oddlužení povoleno, záleží na usnesení soudu (Hanousková, 2010, s. 6).

2.4 Úpadek a hrozící úpadek

Aby dlužník mohl využít řešení dluhů formou oddlužení, je nutné, aby byl v úpadku nebo v hrozícím úpadku. Tyto pojmy vymezuje insolvenční zákon, § 3 (Česko, 2006c, s. 2130-2131).

Dlužník je v úpadku, pokud:

- má více věřitelů,
- peněžité závazky po splatnosti déle než 30 dní,
- dlužník není schopen tyto závazky plnit. V této souvislosti se jedná o platební neschopnost dlužníka neboli insolvenční.

Posouzení zda je dlužník v platební neschopnosti vychází z nesledujících kritérií. Dlužník není schopen plnit své finanční závazky v momentě:

- kdy zastavil platby podstatné části svých peněžních závazků nebo
- neplní závazky po lhůtě splatnosti déle jak tři po sobě jdoucí měsíce,
- není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných pohledávek výkonem rozhodnutí nebo exekucí (Česko, 2006c, s. 2130-2131).

O úpadek se nejedná v případě, kdy dlužníkovi závazky jsou po splatnosti déle jak 30 dní, ale tyto nebyly plněny ze subjektivních příčin. Jedná se například o neochotu plnit své peněžní závazky. Dále se u dlužníka-spotřebitele nejedná o úpadek v případě předlužení (Maršíková, 2011, s. 27).

O hrozící úpadek dlužníka jde tehdy, pokud lze důvodně předpokládat, že dlužník v nejbližší době nebude moci řádně a včas plnit podstatnou část svých finančních závazků (Česko, 2006c, s. 2130-2131).

2.5 Oddlužení neboli osobní bankrot

Představuje aktivní způsob řešení obtíží spojených s dluhy a dlužníkovou neschopností je řádně a včas splácet. Pravidla oddlužení stanovuje insolvenční zákon. Zde jsou striktně vymezeny podmínky pro využití možnosti oddlužení. K těm základním se řadí následující:

- dlužník musí být fyzická osoba, přičemž dluhy nesmí pocházet z podnikání,
- dlužník musí mít více věřitelů, a to minimálně dva,

- dlužník není schopen hradit své dluhy po jejich platnosti více jak 30 dnů,
- dlužník nesmí být v minulých pěti letech pravomocně odsouzen za trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy,
- dlužník musí mít pravidelný a dostačující příjem nebo rentu,
- odpovědný přístup dlužníka k řešení jeho dluhů (Škvára, 2011, s. 147-148).

Řešení dluhů formou oddlužení má své výhody, přičemž považuji za důležité upozornit i na možná rizika. Výhody dle Škárky (2011) spočívají v:

- zastavení růstu úroků,
- ochraně pře exekucí, kdy výkon exekuce může být nařízený, ale nelze ji v době oddlužení vykonat,
- možnosti vyřešení všech dluhů během doby pěti let, kdy je nutné uhradit minimálně 30% veškerých svých závazků nezajištěným věřitelům, není tedy nutné uhradit 100% svých závazků,
- sloučení všech splátek do jedné.

Nejdůležitější výhodou oddlužení zůstává skutečnost, že během pěti let dlužník může vidět konečné řešení své dluhové problematiky. Po uplynutí této doby při zaplacení minimální hranice 30% svých nezajištěných závazků, může zbytek dluhu soud prominout (Hanousková, 2010, s. 6).

Nevýhody oddlužení definuje Hanousková (2010). Negativní důsledky jsou následující:

- soud může požadovat složení zálohy až do výše 50.000,- Kč a to v době před zahájením řízení,
- proti rozhodnutí soudu není možné se odvolat,
- v případě zamítnutí oddlužení, je dlužníkova situace řešena konkurzem, což představuje zpeněžení veškerého majetku, přičemž zůstatek dluhů je dlužník povinen uhradit,
- v případě povolení oddlužení, kdy je schváleno plnění splátkovým kalendářem, zůstává dlužníkovi pouze minimální částka stanovená soudem. Prostředky, které dlužník získá darem nebo dědictvím musí použít na oddlužení.

3 PSYCHOSOCÁLNÍ DOPAD INSOLVENCE

Existence dluhů a zadluženost jedince není jevem, který má sám o sobě na člověka negativní vliv. Obtíže však mohou nastat v momentě, kdy nastane destabilizace původního systému jedince, který například v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti nebo choroby nemůže řádně splácet své závazky. Insolvence nese s sebou řadu rizik, které se mohou projevit v psychosociální oblasti jedince. Platební neschopnost může být jednou z příčin sociálního vyloučení.

3.1 Dynamika lidského sociálního chování

Pojem dynamika (pohyb) má ekvivalent v psychologii v termínu motivace, jenž představuje pohnutku k jednání. Pojem motivace je využíván pro označení dění psychické dynamiky a to na úrovni subjektivního prožívání (emoci), tak na úrovni chování v souvislosti aktivity, regulace, jednání a chování (Musil, 2005, s. 37).

„Lidské myšlení, cítění, chtění a jednání je výsledkem dynamiky, vzájemného působení (interakce) jedince a jeho sociálního prostředí a také výsledkem působení society (společnosti) prostřednictvím osobnosti na základě jejich predispozic“ (Musil, 2005, s. 37).

Poruchy dynamiky sociálního chování vznikají v situacích, které jsou vyvolané nedostatkem, střetem nebo nadbytkem vnějších nebo zvnitřněných podnětů z biologického, fyzikálního a sociálního prostředí. Jedná se o situace stresu, frustrace, konfliktu a deprivace (Musil, 2005, s. 48). Odolnost vůči činitelům, které způsobují poruchy sociálního chování a prožívání, závisí na řadě ukazatelů. Mezi významné se řadí vrozené vlastnosti jedince, osobnostní dispozice, životní zkušenosti, stav uspokojení, sebeřízení a očekávání (Musil, 2005, s. 48).

Dlouhodobé vystavení jedince těmto situacím působí negativně. V důsledku působení se vyskytují změny, které vedou k nemocím, ať již v oblasti psychické nebo somatické. Čáp a Dytrich (1968, cit. podle Musil, 2005, s. 49) označili tyto situace souhrnně „náročné životní situace“.

3.2 Psychologické důsledky insolvence

Insolvence je úzce spjatá s psychickými obtížemi, ke kterým se ve většině případů řadí úzkosti, frustrace, deprese. Ve vypjatých situacích mohou tyto případy dospět až k sebevraždě dlužníka.

„**Frustrace** označuje situace a překážky při uspokojování potřeby, blokování snahy o dosažení cíle, k němuž je jedinec motivován“ (Musil, 2005, s. 50).

Frustrace představuje „déletrvající a intenzivní ohrožení způsobené mařením uspokojení základních potřeb, které si jedinec uvědomuje a reaguje na ně nepřiměřeným způsobem“ (Musil, 2005, s. 50).

Reakce na frustraci vymezil Musil (2005) následovně:

1. agrese (hněv, zlost, nenávisť),
2. únik (neklid, strach),
3. regrese (úpadek na nižší vývojový stupeň reagování a chování),
4. deprese (provázená rezignací, apatií, pocity beznaděje a bezvýchodnosti).

Taktéž se mohou vyskytnout opačné reakce k již uvedenému. Jedince mohou situace podněcovat k vzrůstu motivace (Musil, 2005, s. 50).

Konflikt nastává při střetu dvou nebo více rovnocenně intenzivních a aktuálních podnětů působících na jedince. Existují čtyři typy konfliktů. Jedná se o konflikt dvou kladných sil, dvou negativních sil, konflikt záporné a kladné síly a konflikt dvou současně působících kladných a záporných sil (Musil, 2005, s. 49).

Deprivace představuje nejen fyzické či psychické strádání, ale i nedostatek něčeho, co je v daném společenství obecně považováno za hodnotu. Deprivovaní lidé klesají pod životní standard, který je dosahován majoritní společností“ (Mareš, 1999, s. 70).

Deprivace je způsobená ve společnosti, kde se všechny statky a služby kupují, nedostatečnými nebo chybějícími příjmy na trhu práce. V této souvislosti nelze hovořit o nedostatečných zdrojích. Deprivace není přímo úměrná chudobě. Přesto se chudoba a deprivace velmi často prolínají (Mareš, 1999, s. 70).

Deprivaci lze kategorizovat následovně:

- materiální deprivace - nedostatek stravy, ošacení, bydlení, vybavení domácnosti,

- fyziologická deprivace,
- psychická deprivace,
- sociální deprivace - chybění zaměstnání, sociální izolace, aktivity volného času a rekreace, vzdělávání (Mareš, 2002, s. 42).

Formy deprivace se mohou u jednotlivce různě kombinovat. Člověk, který není schopen zajistit dostatečný příjem a dostát svým závazkům vůči věřiteli, může pociťovat sociální deprivaci. S tímto souvisí materiální deprivace, kdy jedinec nemůže uspokojit potřeby osobní a rodinné. V důsledku je jedinec postupem času sociálně vylučován, což s sebou nese řadu fyzických a zejména psychických obtíží.

K typům deprivace se řadí přímá a nepřímá deprivace. Přímá představuje stav, kdy jedinec nevlastní zboží, které by mělo za následek uspokojení potřeby jedince. Nepřímá deprivace vzniká, pokud jedinec dané zboží nevlastní, což může mít za následek snížení jeho statusu, nebo může být vyloučen na základě nevlastnění ze společenských aktivit a sociálních vztahů (Mareš, 1999, s. 97).

K negativním důsledkům deprivace se řadí:

- vyloučení ze sociálních vztahů,
- ztráta podpory komunity,
- sociální izolace,
- diskriminace,
- nedostatek příležitostí ke vzdělání a zaměstnání.

Stres – „je považován za ekvivalent dlouhodobého extrémního stavu frustrace“ (Musil, 2005, s. 51). Stres může mít účinky negativní, pak se jedná o distres. Pokud má pozitivní důsledky, jedná se o eustres. Pokud je člověk vystaven zvyšování odolnosti vůči psychickým stresorům, dochází ke zvyšování zátěžové tolerance neboli nezdolnosti (Musil, 2005, s. 51).

Stres se projevuje ve třech stádiích. Těmi jsou:

1. poplachová reakce – ta se dělí na fázi šoku a následnou fázi, při které se projevují obranné mechanismy,
2. rezistence – probíhá adaptace organismu na stres,

3. vyčerpání – pokud stres působí příliš dlouze, následuje zhroucení adaptace organismu a onemocnění (Musil, 2005, s. 52).

Frustrace, konflikt, deprivace a stres vyvolávají u jedince obranné mechanismy, které ne vždy vedou k nastolení rovnováhy. Nejčastějšími reakcemi je útok (agrese) nebo únik (útěk). Uplatnění obranných mechanismů s sebou v některých případech nese patologické důsledky, které vedou k maladaptivnímu chování, což představuje defenzivní, asociální, disociální a antisociální chování (Musil, 2005, s. 54).

Dlužníci se nejčastěji vyrovnávají s dluhy z hlediska prožívání následovně:

- vytěšňují a popírají existující problémy,
- snaží se o rychlé vyřešení obtíží získáním nové půjčky k zaplacení stávajících dluhů. Tímto se dlužníci snaží uspokojit sebe i věřitele,
- depresivní stavy, kdy značným rizikem je sebevražda dlužníka,
- otupění a apatie (Oujezská, 2009, s. 29).

3.3 Sociální důsledky insolvence

Insolvence jako platební neschopnost má za svůj následek vznik řady negativních rizik, které se závažným způsobem dotýkají samotné fyzické osoby dlužníka. Důsledky insolvence a chudoby se také současně stávají hrozbou i pro rozvinuté společnosti, subjekty státní a veřejné správy (Klaban, 2010, s. 22).

Osoby, které se nachází v insolvenci, se mnohdy ocitnou v situaci sociálního vyloučení (Klaban, 2010, s. 22).

Sociální vyloučení je „proces, kterým jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavovány přístupu ke zdrojům nezbytným pro zapojení se do sociálních, ekonomických a politických aktivit společnosti jako celku. Proces sociálního vyloučení je primárně důsledkem chudoby a nízkých příjmů, přispívají k němu však také další faktory, jako diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky. Sociálně vyloučení jsou odříznuti od institucí a služeb, sociálních sítí a vzdělávacích příležitostí. Projevem sociálního vyloučení je tedy například dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, život v prostorově vyloučených částech obcí, nízká kvalifikace, špatný zdravotní stav, rozpad rodin či ztráta sebeúcty. Jako adaptace na podmínky sociálního vyloučení se často vytváří specifické hodnoty a normy, mezi něž patří například důraz na přítomnost, neschopnost plánovat do budoucna,

pocity beznaděje a bezmocnost či přesvědčení, že člověk nemůže ovlivnit vlastní sociální situaci“ (Pospíšilová, 2009, s. 4).

Sociální vyloučení tedy představuje nedostatečnou účast jednotlivce nebo skupiny na životě celé společnosti. V praxi to znamená život v chudobě, bez účasti na trhu práce, bez odpovídajícího bydlení a dostatečných příjmů, zpravidla v izolaci či v malé skupině podobně deprivovaných osob pohybujících se na okraji společnosti (Matoušek, 2008, s. 205).

Sociální vyloučení osob je založeno primárně na individuálních charakteristikách vyloučených, ale tyto charakteristiky jsou produktem společně sdílené situace. Člověk může být vyloučený z důvodu své osobní charakteristiky, z důvodu svého jednání nebo také z důvodu příslušnosti k určité kolektivitě. Vyloučení může také proběhnout na základě nedostatečných peněžních prostředků, které jedinci brání podílet se na činnostech, které jsou ve společnosti obvyklé (Mareš, 2006, s. 17).

U osob, které se nachází v platební neschopnosti, dochází i ke změně v rámci získaného sociálního statusu. Sociální status, neboli sociální postavení člověka ve společnosti, představuje pozici jedince nebo rodiny v sociální struktuře. Získaným sociálním statutem je např. dosažené vzdělání nebo zaměstnání. K ukazatelům získaného statusu a jeho prestiže, je možné zařadit dosažený stupeň vzdělání, prestiž konaného povolání, vliv a moc jedince, ale také příjmy a charakteristický životní styl (Nakonečný, 2009, s. 123-124).

Další oblastí, kde se projevuje vliv platební neschopnost u dlužníka, je oblast mezilidských vztahů. Zde se prolínají důsledky do celé společnosti. „Insolvence má nezřídka za následek rozpad rodin, ovlivňuje život dětí (chybí podpora jejich výchovy a vzdělávání, vzory sociálního chování v rodinách a komunitách) a má tedy vliv na další generace. Insolvence narušuje tradiční sociální vazby a vztahy ve společnosti s následnými tlaky na změnu společensko-politického uspořádání“ (Klaban, 2010, s. 22).

Insolvence jedince představuje ohrožení také v ekonomické oblasti společnosti. Platební neschopnost „znamená zvýšené nároky na sociální síť a mandatorní výdaje (závislost na sociálních dávkách, nezaměstnanost), způsobují krácení příjmů státního rozpočtu, vyžadují výdaje na poskytování poradenství a mnohdy i zajištění právní ochrany postiženým osobám, výdaje na soud, exekutory i mediátory, ale zahrnují i riziko daňových úniků z nevidovaných pracovních poměrů“ (Klaban, 2010, s. 22).

3.4 Insolvence ve vztahu ke zdraví a sociálně patologickým jevům

Vlivem dlouhotrvající insolvence s trvalým nedostatkem finančních prostředků, se snižuje kvalita života. Zdraví jedinců také ohrožuje nadměrná zátěž a stres. Tyto faktory mají za následek u dlužníků zvýšenou nemocnost, únik do nemocnosti, vznik závislostí nejrůznějšího spektra a také sebevraždy (Klaban, 2010, s. 22).

Důsledkem platební neschopnosti volí jedinec únikové strategie z bezvýchodné individuální nebo sociální situace. Použité únikové strategie se probíhají na úrovni alkoholismu, patologického hráčství a drogové závislosti (Lovriš, 2008, s. 11).

V době insolvence může člověka chronický nedostatek peněz na zajištění základních životních a nutných výdajů vést až nelegálním činností. S tímto je spojená kriminální činnost jako loupeže, podvody a prostituce (Lovriš, 2008, s. 11).

Běžnou praxí je tzv. práce „na černo“, kdy je jedinec registrovaný na úřadu práce, ale bez vědomí příslušného orgánu provozuje práci, za kterou získává plat.

K dalším alternativám způsobu obživy a zajištění možnosti splácení dluhů, mohou být krádeže, zpronevěry, padělání, dealerství a výroba drog, vydírání, přijímání úplatků, pojistné a jiné podvody. Tyto způsoby obstarávání finančního prostředku jsou sociálně nepřijatelné a ve velké míře ohrožují celou společnost. Rizikem pro společnost také může být vznik lokalit, do kterých se tyto ohrožující jevy soustřeďují (Klaban, 2010, s. 22).

4 MOŽNOSTI PREVECE INSOLVENCE

Orientovat se ve složitém labyrintu v oblasti ekonomického života je náročné. Existuje spousta rizik, se kterými se člověk může setkat. V tomto případě však platí, že je lépe klást důraz na prevenci než následně řešit výrazné dluhy a související obtíže. Záleží na iniciativě daného jedince, zda se o danou oblast bude zajímat, zjišťovat potřebné informace a činit preventivní opatření. Na druhé straně díky charakteru osobnosti a nízkému vzdělání, může být pro člověka nesnadné se k potřebným informacím dostat, čehož může protistrana v podobě věřitelů, velmi snadno zneužít. Proto by mu měly být dostupné potřebné sdělení a opatření. Cílem prevence by mělo být pomoci lidem zorientovat se v otázce financí ve vztahu k různým životním událostem. Na tomto základě by měli být jedinci sami schopni uvažovat o svých penězích, o tom jaké produkty jsou pro ně výhodné. Dále je nutné znát i možná rizika a důsledky svých činů.

4.1 Finanční gramotnost

Dnes je finanční gramotnost stejně důležitá jako počítačová gramotnost. Finančně negramotní lidé jsou snadným terčem pro různé druhy podvodů a nevýhodných transakcí. Z tohoto důvodu shledávám ve zvyšování finanční gramotnosti veřejnosti jednu z možností prevence vzniku insolvence a rizik s tím spojených.

„Finanční gramotnost zahrnuje soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan je pak ten, který se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace. Prakticky to znamená, že finančně gramotný občan je ten, který dokáže kompetentně spravovat své peněžní prostředky na běžném účtu hotovostními a bezhotovostními transakcemi, využívat platební nástroje, nezbytně rozumí cenovým mechanismům a inflaci, je schopen vést a spravovat rodinný rozpočet, stanovovat finanční cíle a je schopen zvládat různé životní situace z finančního hlediska“ (Finanční gramotnost, ©2008-2012).

Finanční gramotnost Škvára (2011) rozděluje do tří okruhů. Těmi jsou:

- peněžní gramotnost – zahrnuje znalost o typech účtů a nástrojů platebního styku,

- cenová gramotnost - představuje cenu peněz v čase, úrokové sazby, reálný a nominální výnos,
- rozpočtová gramotnost – obsahuje správu finančních aktiv a finančních závazků.

S finančním vzděláváním by se měli setkávat žáci a studenti v rámci své výuky na školách. Tímto by to však nemělo být ukončeno. Naopak, veřejnost by měla mít možnost dále se s tímto tématem setkávat v rámci celoživotního vzdělávání, rekvalifikačních a rozvojových kurzů.

4.2 Pojištění proti neschopnosti splácet

Pojištění proti neschopnosti splácet představuje pojištění bez tvorby rezerv. Hlavním účelem je plnit pojistnou ochranu. Stav, kdy dlužník nemůže v důsledku své nemoci nebo nezaměstnanosti splácet své závazky, se dá předejít pojištěním proti neschopnosti splácet (Srový a Novotný, 2003, s. 176).

Toto pojištění lze sjednat jako součást životního nebo rizikového pojištění. Tvoří však i samostatný produkt. Cena je určena poskytovatelem individuálně, kdy se odvíjí od výše pohledávky, míry rizika, věku dlužníka. Čím je například vyšší částka závazku, tím je i dražší pojistné. Pojistit je možné události jako je plná invalidita, smrt, dlouhodobá pracovní neschopnost nebo ztráta zaměstnání (Klimánková, 2009).

Pojištění neschopnosti splácet závazky představuje možnost, jak předejít nepříznivým důsledkům, které může způsobit nenadálá životní událost. Podmínky pojištění však mohou obsahovat různé výluky, díky kterým se ve výsledku pojištění nemusí vyplatit. Při uzavírání pojištění je nutné je sledovat.

Nespornou výhodou pojištění je, že zajistí úhradu závazku buď na účet dlužníka nebo na účet věřitele. Nevýhodou je další výdaj v podobě platby pojištění, přičemž plnění od pojišťovny může být možné až po určité době pojistné události, například až po dvou měsících ztráty zaměstnání nebo po třicátém dni pracovní neschopnosti. Plnění je také zpravidla podmíněno uplynutím určité doby od počátku pojištění – například 3 měsíce od sjednání smlouvy. Další nevýhodou představuje fakt, že krytí závazku od pojišťovny může být hrazeno jen do určité výše či pouze po určitou dobu (Klimánková, 2009).

4.3 Sociální práce

Definice sociální práce je následující. Jedná se „...o oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů...“. „Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo jí získat zpět“ (Matoušek, 2001 cit. podle Matoušek, 2008, s. 11).

Sociální pracovník tvoří důležitý prostředník mezi dlužníkem, který již rezignoval na řešení své situace, s formálním světem institucí a věřitelů. Terénní sociální pracovník navazuje kontakty přímo na ulici, popřípadě na doporučení rodinných příslušníků. Značnou výhodou sociální práce je v případě navázání důvěry, možnost řešit danou situaci nejen po stránce finanční, ale také psychosociální. Sociální pracovník může přispět k znovunalezení motivace nebo zaměstnání. Poskytnout patřičné informace, obnovit komunikaci dlužníka s věřitelem, kdy sociální pracovník může být například nápomocný při sjednání nového splátkového kalendáře (Lovriš, 2008, s. 20). Z tohoto důvodu považují za důležité posílení práce terénních sociálních pracovníků.

Terénní práce mají významnou roli ve chvíli, kdy existuje funkční síť sociálních služeb. Terénní práce spočívá především ve zprostředkování kontaktu s touto sítí a zajištění návaznosti na odpovídající služby (Lovriš, 2008, s. 20).

Důležitý záchytný bod představuje odborné sociální poradenství. Matoušek (2008) uvádí, že odborné sociální poradenství poskytuje přímou pomoc lidem, kteří řeší sociální problémy. Odborná pomoc směřuje ke konkrétní záležitosti a k praktickému řešení tíživé sociální situace.

S insolvencí jedince koresponduje sociálně právní poradenství. Dluhové poradenství poskytuje řešení dluhové problematiky. S touto oblastí však souvisí i další aspekty, například v podobě komunikační bariéry, osobních hodnot, jenž nemusí dluhové poradenství postihnout. Sociálně právní poradenství zabezpečuje „...odborný přehled o institucionálních možnostech komplexního řešení problémové situace a schopnost nalézt společně s předluženým klientem zdroje řešení v jeho osobním okolí“ (Lovriš, 2008, s. 20-21).

4.4 Regulace reklamy

Reklama představuje oznámení nebo předvedení, které je šířené především komunikačními médii. Reklama je šířena zejména periodickým tiskem, neperiodickou publikací, rozhlaso-

vým a televizním vysíláním, audiovizuální produkcí, pomocí počítačových sítí, nosiči audiovizuálních děl, plakáty a letáky. Cílem reklamy je podpora spotřeby, prodeje zboží, výstavby, pronájem nebo prodej nemovitostí, prodej nebo využití práv nebo závazků, podpora poskytování služeb (Česko, 1995a, s. 467).

Reklama nesmí být v rozporu s dobrými mravy, nesmí obsahovat nepravdivé údaje (Česko, 1995a, s. 467).

Sdělení, které nám reklamy poskytují, spočívá v tom, že v dnešní době je zcela běžné i při nedostatku peněžních prostředků, mít nadstandardní vybavení domácnosti a moci si dopřát požitku bez omezení (Smrčka, 2010, s. 117). K tomuto směřuje marketinková kampaň bankovních i nebankovních společností. Přitom jsou zdůrazněny pouze pozitivní stánky, negativní důsledky nejsou uvedeny. Na snadnou dostupnost půjčky či úvěru lákají převážně nebankovní společnosti.

Na využívání půjček a úvěrů, které jsou poskytovány za značně nevýhodných podmínek a na vysoké úroky, má vliv mediálně šířená reklama, které jsou zaměřeny na širokou veřejnost. Přitom tyto reklamy na nízké částky, rychlé a krátkodobé půjčky, postrádají srozumitelná a přehledná data o částce, kterou klient nakonec zaplatí (Peterková a Jiránek, 2006, s. 8).

Díky reklamě jsou uměle vytvářeny potřeby člověka, což zvyšuje uměle konzumní životní styl jedince. Následně vede reklama k efektivnímu využívání peněžních prostředků (Lea, 1994, s. 461).

Rychlé a snadno dostupné půjčky, mohou na krátkou dobu poskytnout dlužníkovi uspokojení jeho potřeb nebo přispět k řešení tíživé finanční situace. Ale v případě nesplacení a neplnění podmínek ho mohou v konečném důsledku ještě více neúměrně zisku zatížit.

4.5 Osvěta

Nezanedbatelnou roli v rámci prevence insolvence hraje osvěta v podobě šíření informací. Dle Peterkové a Jiránka (2006) by měl stát a neziskové organizace dbát, aby veřejnost informovala o problematice a to formou informačních kampaní, pořádání seminářů a veřejné osvěty. Základem efektivního systému by měla být vybudovaná síť dluhových poraden, jejichž poradci by měli dostatečné znalosti z oblasti práva a psychologie. Do oblasti poradenství je vhodné zapojit kurátory, terénní sociální pracovníky, pracovníky nestátních neziskových organizací. Vhodné mediální kanály pro šíření osvěty představuje televize,

rozhlas, adresné besedy pro danou cílovou skupinu, besedy a přednášky pro žáky a studenty škol.

Předpokladem pro kvalitní preventivní působení v rámci osvěty je zajištění dostatečného množství informací, které budou přístupné pro všechny složky obyvatel. Letáky a články v tisku mohou na určitý typ skupin působit neadresně. Z tohoto důvodu může být efektivnější osobní kontakt, kdy terénní sociální pracovníci mohou předávat cenné informace a přitom působit nejen na jedince, ale i na celou jeho rodinu. Vhodnou cestou šíření osvěty mohou představovat multimédia jako CD nebo DVD (Lovriš, 2008, s. 13-14).

Předávanými informacemi v rámci osvěty by měla být sdělení o principech a důsledcích půjčování peněz. Cílem by mělo být to, aby jedinec získal odpovídající znalosti, na jejichž základech bude schopný činit reálná rozhodnutí a nést za ně důsledky (Lovriš, 2008, s. 13-14).

5 MOŽNOSTI POMOCI INSOLVENTNÍM OSOBÁM

Vlivem nepříznivých událostí může u každého zadluženého člověka nastat situace, kdy není schopen splácet. K takovýmto událostem řadíme například úmrtí v rodině, nezaměstnanost, dlouhodobou nemoc. Cílem pomoci insolventním osobám je pomoci překlenout obtížné období za pomoci využitelných možností nebo reorganizací a adaptací k dané záležitosti.

5.1 Systém sociální ochrany

Systém sociálního zabezpečení se skládá z dávek důchodového a nemocenského pojištění, dávek státní sociální podpory a dávek pomoci v hmotné nouzi. Smyslem sociálních dávek je předcházení sociálním rizikům a událostem, které mohou mít negativní společenské nebo ekonomické dopady. Ve vztahu k insolvenční povaze považují za důležité dávky státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi.

Dávky důchodového pojištění

Dávky nemocenského pojištění vymezuje zákon č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění. K těmto dávkám se řadí nemocenská, peněžitá pomoc v mateřství, ošetrovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Tyto dávky slouží k peněžnímu zajištění pracovně aktivních osob v pracovním poměru v době, kdy vzniknou sociální události. Ty představuje těhotenství a mateřství nebo nemoc (Česko, 2006a, s. 2331-2332). Tyto dávky se hradí ze státního rozpočtu, vyplácí je správa sociálního zabezpečení.

Dávky nemocenského pojištění

Dávky důchodového pojištění se řídí zákonem č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. Dávkami jsou starobní, invalidní a sirotčí důchod, také vdovský a vdovecký důchod (Česko, 1995c, s. 1986). Rozhodnutí o nároku na důchod a jeho výši rozhoduje Česká správa sociálního.

Dávky státní sociální podpory

Dávky státní sociální podpory upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Dle tohoto zákona se dávky dělí v závislosti na výši příjmu, těmi je přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné. Ostatní dávky představují rodičovský příspěvek, dávky péčovské péče, porodné a pohřebné (Česko, 1995b, s. 1634).

Za nejdůležitější z těchto dávek ve vztahu k insolvenční povaze považují příspěvek na bydlení. Touto dávkou stát přispívá na náklady na bydlení jednotlivcům a rodinám s nízkými příjmy. Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášený k trvalému pobytu. Podmínkou je také skutečnost, kdy 30 % příjmů jednatelce nebo rodiny nestačí k pokrytí nákladů na bydlení. Výplata dávky je časově omezena na 84 měsíců v období posledních 10 kalendářních let (Kancelář veřejného ochránce práv, ©2012a).

Žádosti a výplatu dávek státní sociální podpory zajišťují krajské pobočky Úřadu práce České republiky podle místa trvalého pobytu občana (Česko, 1995b, s. 1634).

Dávky pomoci v hmotné nouzi

Dávky sociální pomoci stanovuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc. Tyto dávky slouží ke krytí základních životních potřeb jedinců, kteří nemají dostatečné peněžní prostředky, tj. nacházejí se v hmotné nouzi (Česko, 2006b, s. 1306).

Nárok na příspěvek na živobytí vzniká jednotlivci nebo rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí. Částka živobytí pro každou osobu je stanovena individuálně. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Částka živobytí se odvíjí od částek životního a existenčního minima. Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím jednatelce nebo rodiny a jejich příjmem. Od této částky se odečtou přiměřené náklady na bydlení (Kancelář veřejného ochránce práv, ©2012b).

Doplatek na bydlení slouží k uhrazení nákladů na bydlení. Dávka je poskytována, pokud na úhradu bydlení má jednatelce nebo rodina nedostatečné příjmy i přesto, že mu byl poskytnut příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Doplatek na bydlení je stanoven do takové výše, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení v podobě nájmu, služeb a záloh za energie, zbylo jednotlivci nebo rodině částka živobytí. Výplata dávky je vyplácena 84 měsíců v období posledních 10 kalendářních let (Kancelář veřejného ochránce práv, ©2012a).

Dávka mimořádné okamžité pomoci je určena k řešení akutního stavu nouze fyzické osoby. „Osoba se nachází v hmotné nouzi, jestliže její příjem (příjem společně posuzovaných osob) po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí, a tento příjem si nemůže zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných

důvodů vlastním přičiněním, a zabezpečení jejích základních životních podmínek je tak vážně ohroženo. Kromě výše příjmu musí být osoba v pracovním či obdobném vztahu, vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání nebo vykonávat samostatnou výdělečnou činnost“ (Kancelář veřejného ochránce práv, ©2012b).

Dávka mimořádné okamžité pomoci je poskytována v situacích, kdy:

- nejsou plněny podmínky pro poskytnutí opakovaných dávek,
- hrozí postižení vážnou mimořádnou událostí,
- je nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje,
- je nedostatek prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby,
- je nedostatek prostředků k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se sociálně-právní ochranou dětí,
- nastane ohrožení sociálním vyloučením (MPSV, ©2012).

5.2 Životní a existenční minimum, nezabavitelné minimum

Životní, existenční minimum a nezabavitelné minimum jsou rozdílné pojmy. Životní a existenční minimum je upraveno zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění.

„Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití“ (Kadlecová, 2011).

Využití životního a existenčního minima je hlavně v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Životní minimum ani existenční minimum nezahrnují nutné náklady na bydlení. Částka životního minima pro jednotlivce je 3410,- Kč za měsíc, existenční minimum je 2.200,- Kč za měsíc (Kadlecová, 2011).

Dlužníkovi nesmí být sražená z měsíční mzdy základní částka nezabavitelného minima. Způsoby jejího výpočtu se stanoví podle výše životního minima a normativních nákladů na bydlení. Zjištěná základní částka nesmí být sražená z měsíční mzdy povinného zaměstnance. Zbytek čisté mzdy dlužníka může být použit například k uhrazení exekuce formou srážek ze mzdy (Drápal, 2009, s. 2303-2304).

5.3 Finanční poradenství

Pojem finanční poradce česká právní úprava nestanovuje. Finanční poradce je označení člověka, který je schopen od různých obchodních partnerů zajistit různé finanční produkty a vhodně je použít k řešení různých životních situací (Svoboda, ©2008).

Služby finančního poradce mohou být pro člověka značným přínosem. Jedinec tímto získá informace o jednotlivých peněžních produktech a jejich vzájemné srovnání. Poradce seznámí dlužníka s širokou nabídkou, kterou trh poskytuje.

Přínos finančního poradce také spočívá v možné reorganizaci rodinného nebo osobního rozpočtu, odstranění nadbytečných výdajů, zhodnocení příjmů. Následně poradce doporučí konkrétní možnosti, které pomohou řešit případnou špatnou finanční situaci jedince spočívající v dluhové problematice.

Bankovní poradci na rozdíl od finančních poradců poskytují poradenství převážně o produktech, které nabízí jejich zaměstnanecká banka. Tento přístup neumožní jedinci možnost srovnání s nabídkou dalších společností.

Finanční poradenství, dle mého názoru, by mělo být pro osoby, které se ocitly v platební neschopnosti bezplatné a dostupné v rámci odborného sociálního poradenství. Smyslem by mělo být včasné řešení vznikající obtíží, dříve než se plně rozvinou a v důsledku toho bude jedinec sociálně vyloučen.

5.4 Organizace a instituce zabývající se dluhovou problematikou

Pokud dlužníci chtějí řešit svoji situaci spojenou s dluhy, mohou se obrátit na orgány veřejné správy, spotřebitelské organizace a neziskové organizace, které poskytující odbornou pomoc v oblasti dluhové problematiky. Tyto organizace zajišťují svoji činnost bez návaznosti na další služby, které by mohly řešit důsledky finančních potíží v oblasti psychické nebo v oblasti mezilidských vztahů.

V rámci činnosti sociální správy, konkrétně odboru sociálních věcí a zdravotnictví, mohou sociální pracovníci poskytnout radu o místech pomoci. Taktéž poskytnou nutné informace související se sociální zabezpečením. K orgánům veřejné správy řadíme při pomoci řešení dluhové problematiky Českou obchodní inspekci, Finančního arbitra ČR, Exekutorskou komoru ČR.

Důležitou a nezastupitelnou roli při řešení dluhové problematiky a insolvence hrají neziskové organizace. Mezi nejznámější se řadí:

Občanské sdružení SPES

„Občanské sdružení SPES je sdružením zaměřeným na pomoc lidem v obtížné majetkové situaci, do které se dostali v důsledku svého předlužení. Je také vzdělávací organizací, která chce svými projekty na středních školách a mezi ohroženými skupinami obyvatelstva přispívat k větší ekonomické gramotnosti české populace. Sdružení SPES nepomáhá lidem, kteří se dostali do spirály dluhů, finančně. Jeho cílem je poskytovat odborné rady, jak takovou situaci vyřešit vlastními silami a v mezích zákona. Kromě terénních pracovníků proto SPES spolupracuje s týmem právníků, ekonomů a psychologů, který umožňuje Sdružení podívat se na problémy klienta celistvě“ (SPES, ©2011-2012).

Poradna při finanční tísni

Poradna při finanční tísni je obecně prospěšná společnost, která poskytuje bezplatné poradenství v situaci, kdy dlužníci v důsledku životních událostí nemohou řádně platit své dluhy. Nabízí také poradenství lidem při zodpovědném zadlužování. Tímto předchází případným problémům s včasným a řádným splácením dluhů. Cílem je pozitivní působení na jedince, aby získali finančně-právní povědomí v oblasti poskytování úvěrů, půjček apod., uměli si půjčovat obezřetně a k případnému řešení své platební neschopnosti přistupovali zodpovědně a aktivně. Taktéž usiluje o toho, aby věřitelé byli při poskytování finančních produktů a při řešení problémů dlužníka se splácením více sociálně odpovědní (Poradna při finanční tísni, ©2012).

Asociace občanských poraden

Asociace občanských poraden tvoří síť, v rámci které sdružuje 40 občanských poraden. Detašovaná pracoviště a kontaktní místa občanských poraden jsou rozmístěny po celé České republice a to na celkem 66 místech. Občanské poradny ročně zodpoví téměř na 70 tisíc dotazů. Občanské poradny poskytují odborné, nestranné, nezávislé a bezplatné sociálně odborné poradenství v 18 právních oblastech. Taktéž upozorňují příslušné státní a místní orgány na nedostatky legislativy a na neřešené problémy občanů. Jedním z mnoha dlouhodobých projektů, které v rámci své činnosti občanské poradny provozují je dluhové a spotřebitelské poradenství (Asociace občanských poraden, ©2010-2012).

Sdružení obrany spotřebitelů ČR

Jedná se o občanské sdružení, jehož posláním je ochrana spotřebitelských práv. Hlavní činností je spotřebitelské vzdělávání, shromažďování, zpracovávání a šíření informací souvisejících s ochranou spotřebitele. Značnou část činnosti zaujímá poradenská oblast. Také dává podněty, připomínkuje zákony, které se vztahují k ochraně spotřebitele a poukazuje na nelegální nebo neetické jednání podnikatelských subjektů. Sdružení se zaměřuje na dodržování bezpečnosti potravinových i nepotravinových výrobků a v případě nebezpečí vyrozumí příslušné správní orgány. Poradenské místa Sdružení obrany spotřebitelů ČR existují v každém kraji (Sdružení obrany spotřebitelů, ©2006-2012).

Sdružení českých spotřebitelů

Hlavní náplní občanského sdružení je hájení zájmů a práv spotřebitele na vnitřním trhu, trvalé působení na zvyšování jakosti výrobků a služeb spotřebitelům, spolupráce na tvorbě právních předpisů zaměřených na ochranu spotřebitele (Sdružení českých spotřebitelů, ©2008-2012).

V doposud uvedené části diplomové práce, rozdělené do pěti kapitol, jsem se věnovala vymezení teoretického rámce insolvence a sociálně psychologických souvislostí. Za důležité jsem považovala uvést data z dluhové problematiky a základní pojmy. K této oblasti náleží stav zadlužení, které se považuje pro ekonomiku prospěšné a pro jedince bez narušeného zázemí a stability zdrojů neohrožující. Při ovlivnění jedince sociální událostí nebo nepříznivým stavem, může nastat stav předlužení. Rizikem je vznik nejen insolvence, ale i dopad na psychosociální oblast jedince a jeho rodiny. Z tohoto důvodu jsem zařadila do teoretické části ekonomické a právní důsledky insolvence, které spočívají v nepříznivé finanční situaci, vymáhání práv věřitele v hrozícím úpadku a úpadku dlužníka. Možnost řešení dluhové problematiky spočívá ve variantě oddlužení neboli v tzv. osobním bankrotu, jenž vymezuje insolvenční zákon. Cílem oddlužení je znovu zapojení jedince do ekonomického procesu.

Dále jsem se zaměřila na možnosti prevence insolvence. Ty spatřuji v dostatečné finanční gramotnosti a osvětě veřejnosti, kdy je vhodné zaměřit se na vzdělávání a šíření informací o dané problematice, možnostech řešení a místech pomoci. K tomuto může přispět sociální práce. Nedílná část prevence spočívá v omezení všudypřítomné reklamy, která slibuje

rychlé a snadné půjčky. K zamezení vzniku insolvence také může přispět pojištění proti riziku neschopnosti splácet závazky.

Nelze zcela zamezit vzniku insolvence a souvisejících obtíží. Proto jsem se dále zaměřila na pomoc osobám, které se ocitli v této nepříznivé životní situaci. Systém sociální ochrany, životní a existenční minimum, nezabavitelná částka určitým způsobem garantuje jedinci zajištění alespoň minimálního příjmu k pokrytí nejnnutnějších životních potřeb a tím umožňuje vyvarovat se závažné újmě na zdraví a životě. Insolvenci by však měl dlužník řešit i konstruktivně. K tomuto přispívá finanční poradenství a dluhové poradny, které tvoří důležité opěrné body při pomoci insolventním osobám.

Znalost tohoto teoretického rámce shledávám za důležitý, neboť vystihuje okolnosti zmiňované problematiky. Tím umožňuje vhled na působení insolvence na psychosociální oblast jedince, poukazuje na možnosti prevence a řešení, čímž poskytuje základ pro praktickou část diplomové práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUM

Praktickou část diplomové práce jsem uskutečnila ve spolupráci s Občanskou poradnou v Uherském Hradišti. Jedná se o kvalitativní výzkum. V následujících kapitolách se budu zabývat popisem průběhu a výsledky realizovaného výzkumu.

6.1 Typ výzkumu

Podle výzkumného problému jsem zvolila kvalitativní výzkum a k tomu odpovídající kvalitativní metody. K tomuto rozhodnutí jsem přistoupila z toho důvodu, jelikož mým cílem je vhled a porozumění souvislostí v nepříliš zmapované oblasti. Mým záměrem je přiblížit se ke zkoumaným osobám a pohlížet na dané jevy jejich očima. Díky tomuto mi bude umožněno vcítit se a porozumět jejich myšlení, jednání a konkrétním životním situacím.

Dle Strausse a Corbinové (1999) „termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace“.

Přednost tohoto designu výzkumu spočívá v tom, že umožňuje zobrazit podstatu zkoumaného problému. Slouží k odhalení základu něčích zkušeností s určitým jevem. Kvalitativní metody přispívají k získání detailních informací a porozumění zkoumaných oblastí, o kterých toho doposud mnoho nevíme. Také nabízejí nové pohledy a názory na již známé skutečnosti (Strauss, Corbinová, 1999, s. 11).

Důležitou předností a cílem kvalitativního výzkumu je pochopení a hluboké proniknutí do konkrétního případu a upozornění na nové souvislosti. Snaží se o popis případu, možnost sledovat vývoj a příslušné procesy, které zohledňují daný kontext, podmínky a lokální situaci (Hendl, 1999, s. 53).

Nevýhody daného designu mohou představovat výsledky, které mohou podlehnout subjektivním dojmům výzkumníka. Kvalitativní výzkum lze také považovat pro jeho nestrukturovanou podobu za obtížně reprodukovatelný (Hendl, 1999, s. 52).

K realizaci kvalitativního výzkumu jsou nezbytné dovednosti, ke kterým se řadí schopnost odstoupit, rozeznat a vyhnout se zkreslení, umění získat platná data a kriticky analyzovat situaci. V neposlední řadě také uplatnění abstraktního myšlení a dobrých komunikačních vlastností (Strauss, Corbinová, 1999, s. 11).

Cíleným podporováním uvedených vlastností a dovedností na straně výzkumníka může být potlačen nedostatek daného typu výzkumu v podobě subjektivnosti. Přesto získaná data ukazují subjektivní dimenzi problému a ta mohou být jen obtížně zobecnitelná.

Výsledky výzkumu jsou založeny na analýze získaných dat, které jsou nejčastěji shromážděny z uskutečněných rozhovorů a pozorování. Příkladem takového výzkumu může být výzkum vztahující se k životu lidí, jejich příběhům a chování. V závěru výzkumník vyhotoví celistvý obraz zúčastněných osob (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10).

Silnou stránkou daného typu výzkumu je validita, reliabilita naopak patří k nedostatkům kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum se zaměřuje na specifické situace, nikoli na situace typické. Z tohoto důvodu nelze kvalitativní výzkum replikovat a naplnit tak požadavek reliability. Validita, která se zaměřuje na dlouhodobost výzkumu, je splněna díky kontaktu s realitou, přesnému a rozsáhlému popisu zkoumaných osob a daného jevu (Gavora, 2000, s. 146).

6.2 Cíl výzkumu

Insolvence se vztahuje k celé řadě životních příběhů, může mít řadu příčin, souvislostí a rizik jak pro jednotlivce, tak také pro celou společnost. Z tohoto důvodu by se neměla insolvence zkoumat jen z podstaty ekonomických a právních věd, ale také z pohledu sociálního a psychologického.

Cílem je na základě výzkumného šetření získat a analyzovat příčiny, souvislosti a dopady insolvence ze sociálně psychologického hlediska a s tímto poznat související rizika pro jednotlivce. Cílem je také navrhnout opatření, která by vedla ke snížení rizik.

6.3 Výzkumný problém

Předmětem mého zkoumání je insolvence a její sociální a psychologické aspekty. Zabývám se analýzou fenoménu insolvence, zejména sociálně psychologických aspektů. Dále se zaměřuji na způsoby zvládání této tíživé životní situace a strategie pro překonání této nepříznivé události.

Výzkumný problém pro potřeby diplomové práce jsem definovala následovně. Jakým způsobem působí insolvence na jedince ze sociálního a psychologického hlediska?

6.4 Výzkumný soubor

Výzkumný vzorek byl vybírán záměrně. Tvoří ho osoby, které se nachází v insolvenční situaci a již se obrátily při řešení své životní situace na Občanskou poradnu Uherské Hradiště. Konkrétně se jedná o šest osob, které se od sebe liší věkem, zkušenostmi i pohlavím. Do výzkumného šetření se zapojily čtyři ženy a dva muži. Prostřednictvím záměrného výzkumného vzorku jsem zamýšlela získat různorodý pohled na přesně vymezený jev.

6.5 Sběr dat

Sběr dat proběhl prostřednictvím individuálního polostrukturovaného rozhovoru s respondenty na dané téma. Oslovila jsem Občanskou poradnu Uherské Hradiště, která mi poskytla kontakty na šest osob, jenž se aktuálně nachází v platební neschopnosti. Oslovení jedinci souhlasili s poskytnutím rozhovoru pro potřeby diplomové práce. Rozhovory se uskutečnily v únoru roku 2012.

Místo realizace rozhovoru určil respondent, jelikož je žádoucí, aby se dotazovaný cítil v bezpečí. V jednom případě rozhovor probíhal v prostorách Občanské poradny, v dalších čtyřech případech se realizoval v domácnostech respondentů. V obou variantách byla poskytnutá samostatná místnost. Rozhovor tak nebyl rušen vnějšími vlivy. Jeden rozhovor se realizoval na přání dotazované osoby v restauraci.

Na začátku rozhovoru byl respondentovi představen výzkum, účel rozhovoru, způsob nakládání se záznamem rozhovoru, způsob vyhodnocení a možnosti seznámení se s jeho výsledky. Byl ujištěn, že rozhovor je anonymní a spolupráce je založená na dobrovolnosti. Respondenti souhlasili s nahráváním rozhovoru na diktafon a poskytli písemný informovaný souhlas s rozhovorem. Při samotném rozhovoru byly respondentovi předloženy připravené otázky, forma a způsob odpovědi záležela na vůli zkoumané osoby. Následovalo vyplnění záznamového archu. Sběr dat u každého z respondentů trval přibližně jednu hodinu.

6.6 Použité metody

Použitou metodou je individuální polostrukturovaný rozhovor s osobami, které se nachází v platební neschopnosti.

Pomocí rozhovoru je možné zkoumat vybrané osoby ve spojitosti s jejich přirozeným prostředím. Díky tomu lze získat podrobné pochopení jednání. Cenným přínosem je porozu-

mění pohledu jiných lidí, které se realizuje prostřednictvím otevřených otázek. Tímto jsou získány názory a zkušenosti v přirozené podobě (Švaříček, 2007, s. 159).

Pomocí polostrukturovaného rozhovoru se získávají informace na předem dané téma. Výzkumník si předem připraví určitou strukturu, okruhy témat a odpovídající otázky. Během realizace rozhovoru předkládá výzkumník připravené otázky a dle vývoje rozhovoru pokládá doplňující dotazy. Tato metoda poskytuje dostatek prostoru pro získání osobních názorů, postojů a myšlenek respondenta. Její výhodou je osobní kontakt výzkumníka s respondentem (Gavora, 2000, s. 111).

6.7 Způsob zpracování dat

Provedla jsem doslovnou transkripci rozhovorů do písemné podoby na elektronické médium. Při převádění rozhovoru do písemné podoby jsem vyloučila počáteční fázi (přivítání, seznámení s výzkumem, ujištění o anonymitě a dobrovolnosti, atd.), taktéž jsem vynechala závěrečnou část (rozloučení, předání kontaktu na sebe, atd.).

Sestavila jsem kazuistiky jednotlivých případů. Kazuistika neboli případová studie se řadí k základním empirickým designům. Předmětem zájmu je studium jednoho nebo několika mála případů na základě sesbíraného velkého množství dat. Cílem je podrobný popis, rozbor a porozumění složitým sociálním jevům. V případové studii jde o zachycení složitosti případu (Švaříček, 2007, s. 97).

Výhodou tohoto typu designu je triangulace v podobě zdrojů dat (studium dokumentů, záznamového archu, rozhovor s respondenty, ověření dat s poradcem občanské poradny, který s respondenty řešil jejich životní situaci).

Cílem analýzy dat je nalézt odpověď na výzkumnou otázku. Získaná data se kategorizují, třídí a interpretují.

Zpracování dat je zaměřeno na celistvost případu. Předmětem zájmu je vyložit, vysvětlit aspekty zkoumaného jevu. Hledají se příčiny, následky a vývoj a proměny v čase (Švaříček, 2007, s. 110).

Kazuistiky jsem rozdělila do následujících oblastí:

1. primární rodina
2. aktuální rodinné zázemí
3. období insolvence

4. důsledky insolvence
5. skutečnosti ovlivňující insolvenční situaci
6. současná situace

6.8 Kazuistiky

6.8.1 Paní Alena

Věk: 35 let

Rodinný stav: vdaná

Dosažené vzdělání: střední odborné učiliště

Povolání: prodavačka

Primární rodina

Paní Alena bydlela se svojí primární rodinou v domě ve městě. Rodina se skládala z rodičů a celkem tří sourozenců. Matka měla vystudovanou střední školu s maturitou, pracovala jako knihovnice. Povolání otce bylo zedník, svoji práci vykonával v zahraničí, např. v Rusku.

V rodině probíhalo domácí násilí ze strany otce vůči matce. Otec matku fyzicky napadal, byly přítomny slovní rozepře a psychické násilí. Příčinou byla otcova chorobná žárlivost. Respondentka ve své původní rodině zažila nepříznivou finanční situaci. Důvodem byla otcova nehospodárnost s penězi, které utrácel výhradně pro svoji potřebu. Otec tuto situaci neřešil. Rodiče paní Aleny měli v devadesátých letech jednu půjčku, která byla určena na opravu domu.

Události v primární rodině měly na paní Alenu značný vliv. Byla to pro ni životní zkušenost. K nepříznivé finanční situaci původní rodiny dodává: „*Přesto mě to nepoučilo, sama jsem se dostala do podobných a ještě horších obtíží*“.

Aktuální rodinné zázemí

Respondentka je vdaná. Manželé spolu bydleli po dobu dvanácti let. Dva roky již nebydlí ve společné domácnosti. V současné době mají spolu přátelský vztah. O obnovení společného soužití paní Alena neuvažuje.

Paní Alena nevlastní žádnou nemovitost. Dům, který manželé stavěli společně, je ve vlastnictví rodičů manžela. Manželé nemají k domu žádná práva a povinnosti. Muž paní Aleny má adresu trvalého pobytu hlášenou na městském úřadě.

Paní Alena žije sama se 2 nezletilými dětmi v podnájmu v bytě o velikosti 2+1. Byt se nachází ve městě. Čistý příjem respondentky je 15.000,- Kč a skládá se ze mzdy, dávek státní sociální podpory, konkrétně přídavků na děti a výživného na nezletilé děti ze strany jejich otce.

Období insolvence

Vznik závazků

Počátek tohoto období se datuje do roku 1998, kdy paní Alena žila se svým manželem v domě u jeho rodičů. Mladí manželé se rozhodli osamostatnit. Nalezli si k tomu vhodný byt, který si pronajali. Pronajímatel požadoval složení kauce v hodnotě tříměsíčního nájmu. Paní Alena se svým mužem požadovanou částku neměli k dispozici. Svoji situaci se rozhodli vyřešit finanční půjčkou. Tímto to všechno začalo. V této době manželský pár své závazky plně splácel.

Postupem času požadavky na placení nájmu bytu a souvisejících výdajů byly vysoké, k tomuto neměli manželé dostatečné finanční prostředky. Tudíž se přestěhovali zpět do domu rodičů manžela, kde začali budovat vlastní bydlení. Jelikož neměli dostatek financí, zajistili si úvěry na stavbu a vybavení domu. Tímto se výše dluhů navyšovala.

Paní Alena byla v této době na rodičovské dovolené. Její příjem byl cca 10.000,-Kč. Manželova mzda činila cca 12.000,-Kč. Za těchto podmínek plně hradili své závazky.

Vznik a průběh insolvence

Zlom začal v momentě, kdy paní Alena ukončila rodičovskou dovolenou a měla se vrátit do svého zaměstnání. Zaměstnavatel ukončil s respondentkou pracovní poměr. Pro paní Alenu to byla velmi nepříjemná událost. Počítala s tím, že se její příjem navýší, nastala však opačná situace. Její příjem se snížil z deseti tisíc na dva a půl tisíce korun. Manželé byly schopni splácet jen zlomek svých závazků a jejich situace se stále zhoršovala. Následně zcela přestali platit své dluhy, jelikož k tomuto neměli finanční prostředky.

Manželé svoji tíživou situaci řešili tím, že si zajistili další půjčky. Tyto půjčky měly sloužit k zaplacení těch předešlých.

Paní Alena chtěla svoji situaci řešit konsolidací půjček. Při tomto jednání s nebankovní společností se dozvěděla, že ke konsolidaci půjček je zapotřebí vzít si ještě další dvě půjčky. Teprve pak lze konsolidaci půjček uskutečnit. Manželé uposlechli doporučení finanční poradkyně a vzali si dle jejího doporučení další dvě půjčky u bankovních společností. Peníze z těchto půjček využili k uhrazení předešlých dluhů. Následně se dozvěděli, že konsolidaci není možné provést, jelikož jsou jejich celkové závazky příliš vysoké. Paní Alena se domnívá, že ze strany finanční poradkyně a bankovní úřednice došlo k falšování údajů a k podvodu, jehož cílem byl zisk peněz nelegální činností.

Tuto skutečnost si paní Alena uvědomila až později. Dle jejího mínění o tomto manžel neměl poněti, jelikož se o bližší podrobnosti k jednotlivým úvěrům nezajímal. Náležitosti smluv a jejich ujednání přenechával plně v kompetenci paní Aleny.

Impulzem pro řešení situace bylo pro paní Alenu to, že se odstěhovala od svého manžela, který nadměrně požíval alkohol. Toto bylo pro paní Alenu neúnosné, tudíž ukončila manželské soužití. Spolu s nezletilými dětmi se přestěhovala do azylového domu.

Aktuální stav

Insolvence trvá od roku 2006 do současné doby. Celková výše pohledávek dosáhla částky 1.000.000,-Kč. Počet všech věřitelů, kterými jsou bankovní i nebankovní společnosti, je 9. Vždy se jednalo o spotřebitelské úvěry. Všechny úvěry jsou déle než tři měsíce po splatnosti. Většina úvěru je vymáhána exekučně. Paní Alena v současné době neplatí žádný z úvěrů, jenž vznikl za doby trvání manželství. Respondentka nemá dostačující příjem, aby hradila dluhy. K řešení situace přispívá tím, že se snaží k dané záležitosti nalézt dostatek informací prostřednictvím internetu.

Její manžel hradí jediný úvěr, který je vymáhán exekučně, formou srážek za mzdy. V současné době paní Alena splácí jeden úvěr, který si vzala v poslední době bez vědomí manžela.

Důsledky insolvence

Psychologické důsledky insolvence

Individuální prožívání – dopad insolvence na psychiku člověka, fyzické zdraví

Platební neschopnost měla na prožívání a na psychické zdraví paní Aleny značný vliv. Uzavřela se do sebe, přetrvávala u ní špatná nálada, přestala komunikovat se svým okolím. Doslova uvádí: „Všichni byli pro mě zlí, všechno bylo pro mě špatné, s nikým jsem nechtě-

la komunikovat, na všech jsem viděla to nejhorší“. Paní Alena nevnímala své okolí, nevnímala ani nabízenou pomoc.

Respondentka se domnívá, že manžel po psychické stránce celou záležitost platební neschopnosti zvládá daleko hůře než ona sama. K tomuto přispívá, podle vyjádření paní Aleny to, že: *„on je ten jednoduchý člověk, který ví jen to, co slyší a co vidí v televizi, tak si myslí, že ho to postihne a neověří si to“.*

Paní Alenu její prožívání insolvence zavedlo na pokraj psychických sil, kdy přemýšlela o sebevraždě. Důvodem, proč tak neučila, byly její děti.

Žena permanentně pociťovala nejistotu. Obava se vztahovala k otázkám zajištění bydlení, nalezení vhodné práce a vývoje událostí v budoucnu. Strach z tohoto se projevil u paní Aleny v nepříznivém psychickém i fyzickém stavu. U paní Aleny se vyskytly zdravotní potíže v oblasti zad.

Respondentka se za svoji situaci platební neschopnosti nestydí. K tomuto postoji přispělo vědomí toho, že obdobné potíže mají i ostatní lidé.

Vnímání své osoby, vnímání insolvence a postoj k této situaci

Během insolvence se měnilo u respondentky vnímání této záležitosti a její postoj k ní. Zprvu žena prožívala značné obavy z výkonu funkce exekutorů a velké obavy z nejisté budoucnosti. Respondentka vnímá, že jí během insolvence posílilo to, že se dokázala osamostatnit od svého manžela a současně řešit své potíže. Domnívá se, že je psychicky silná, což by dříve nikdy o sobě neuvedla. A to z toho důvodu, že měla nízké sebevědomí. Prožité události ji posílily natolik, že si věří a je přesvědčená, že dané události zvládne. V současné době respondentka zastává názor, že při své tíživé situaci, je *„na tom pořád dobře“.* Oceňuje, že má zajištěné bydlení a její rodina je zdravá. Uvědomuje si, že jiní lidé jsou na tom daleko hůře.

Sociální důsledky insolvence

Míra uspokojení základních potřeb respondenta a jeho rodiny

Respondentka během platební neschopnosti neměla potíže s uspokojováním základních potřeb v podobě jídla a ošacení pro sebe a svoji rodinu. Vždy k tomuto dokázala zajistit dostatečné peníze či vhodnou cestu. Oblečení pro děti například zajišťovala prostřednictvím své kamarádky, která jí ho darovala.

Jelikož žena neměla dostatečné finance, nezaplatila v roce 2011 tři po sobě jdoucí nájem bytu. Obrátila se na Oblastní charitu, kde jí byla přidělena za tímto účelem přímá finanční pomoc. Tato pomoc sloužila k uhrazení nájmu, čímž mohla paní Alena nadále zajistit pro sebe a děti zázemí domova.

Obdobná situace vztahující se k nezaplacení nájmu se opakovala ještě jednou ve stejném roce. Žena využila půjčky u nebankovní společnosti. Existenci tohoto závazku paní Alena před manželem úzkostlivě tají.

Životní styl, společenské postavení

V rámci insolvence došlo ke změně životního stylu a společenského postavení. Paní Alena s dětmi má k vůli nepříznivé finanční situaci mezené možnosti ve vyžití volného času. Nelze se běžně zúčastňovat takových aktivit jako je lyžování nebo koupání na koupališti. Respondentka se také neúčastní společenských událostí. Finanční situace jí to neumožňuje. Financování společenského života představuje zvýšení rodinného rozpočtu, což je pro paní Alenu nemyslitelné.

Partnerské vztahy

Přítomnost dluhů a platební neschopnost manželů měla značně negativní vliv na partnerské a rodinné vztahy. Manžel vinil ze vzniklých potíží respondentku a nepříznivou situaci začal řešit nadměrným požíváním alkoholických nápojů. K rozvratu manželství přispěl také nadměrný tlak věřitelů, který manželé nedokázali snášet.

Paní Alena nadále nechtěla setrvávat s manželem ve společné domácnosti. Řešení špatných vztahů shledávala v odděleném soužití. Paní Alena se přestěhovala s dětmi do azylového domu. Zažádala u Okresního soudu o úpravu práv a povinností k nezletilým dětem, které jí usnesením soudu byly svěřeny do péče. Od listopadu roku 2010 žena jako samoživitelka bydlí s dětmi v pronajatém bytě. Manželé již dva roky bydlí odděleně. O rozvod ani jeden z manželů doposud nepožádal. Jejich vzájemné vztahy jsou přátelské.

Rodinné vztahy

Rodina byla paní Aleně nápomocná jen částečně. Tchýně a matka paní Alenu zpočátku několikrát finančně podpořily. „*To byly jediné dvě dušičky, které nám vypomohly, jinak nás všichni odsoudili, úplně*“, říká paní Alena. Domnívá se, že z její rodiny mohla být finanční pomoc poskytnuta, ale neuskutečnila se, jelikož byli členové širší rodiny přesvěd-

čení, že si paní Alena může za své potíže sama. Další důvod k nečinnosti ze strany rodiny byl manželův alkoholismus.

Paní Alena má nepříznivé rodinné vztahy již od svého dětství. Ona sama se vnímá jako citlivá osoba, pro kterou je rodina velmi důležitá. Z tohoto důvodu negativní vztahy, zvláště k sestře, na ni působí nepříznivě. Sestra se pokoušela s ní navázat kontakt, ale dle paní Aleny to činila nevhodným způsobem. Sestra jí určovala, co má respondentka dělat. Paní Alena o takovou direktivní pomoc neměla zájem. Respondentka přerušila kontakt se svojí původní rodinou, zejména se sestrou.

Vyvolané události měly nepříznivý dopad i na děti. Syn paní Aleny se zhoršil ve školním prospěchu, dcera se do sebe uzavřela, neprojevovala své pocity. V posledním půl roce děti prodělaly pozitivní změnu. Dcera více komunikuje s okolím, projevuje více svoji osobnost, syn vyspěl. Děti jsou klidnější. Přesto jejich stav není ještě ustálený.

Přístup přátel a lidí z blízkého okolí

Paní Alena komunikuje s lidmi ze svého okolí minimálně. Pokud ano, pak se setkává s lidmi, kteří mají obdobný úděl. Dříve měla přítelkyni, která má vyšší životní úroveň. V současné době s ní nekomunikuje. K tomuto respondentka přistoupí, až se změní i její finanční situace k lepšímu, kdy se bude chtít s ostatními lidmi opět stýkat.

Negativní zkušenost v rámci přístupu okolí k její platební neschopnosti má respondentka ze svého zaměstnání. Vedoucí pracovnice obvinila respondentku ze zcizení stravenek a to kvůli její životní situaci. Tuto skutečnost paní Alena nesla po psychické stránce těžce.

Žena začala opět komunikovat se svým okolím. V tomto jí napomáhá skutečnost, že obdobné potíže prožívají i ostatní lidé. Morální oporu žena také našla ve svém pronajímateli bytu, jenž je ochotný projednat a vyslechnou si její záležitosti.

Skutečnosti ovlivňující insolvenci

Faktory, které zhoršují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

K této skutečnosti radí paní Alena stát a ekonomickou situaci v České republice. Jako matka samoživitelka přišla kvůli nastavení systému poskytování dávek státní sociální podpory o příspěvek na bydlení. Je to z toho důvodu, že si v pronajatém bytě nemůže zařídit adresu trvalého bydliště. V důsledku toho jí nemůže být přidělena uvedená dávka státní sociální podpory.

Při řešení dluhů paní Alena chtěla zajistit konsolidaci půjček, toto se nezdařilo. Při další snaze o řešení situace uvádí, že: *„jenom nás všichni potápěli, všichni nás úplně odřízli od sebe, všechny společnosti nám podkopali nohy, jak to nejvíc šlo. Přestali komunikovat, nikdo nám nevyšel vstříc“*. Žena se domnívá, že kdyby společnosti s nimi komunikovaly a přistoupili na požadovaný splátkový kalendář, mohly mít společnosti zaplacenou část svých pohledávek. Jelikož byly splátky nastaveny pro manžele příliš vysoce, nebylo v jejich silách je hradit.

Respondentka si je vědomá existence dluhů, dle jejích slov: *„udělali jsme si je sami“*. Dále sděluje: *„Nechci být nespravedlivá vůči těm společnostem, poskytly nám pomoc, ale je pravda, že za nehorázných podmínek. Takže zneužívají lidi, těch co opravdu nemají a opravdu tu pomoc potřebují, ti opravdu nehledí na to, nečtou mezi řádky“*.

Faktory, které zlepšují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Paní Alena rozhodně uvedla, že není nic, co by zlepšovalo možnost splácet nebo řešit její situaci. Dříve tuto pomoc shledávala v konsolidaci půjček, tato jí však nebyla umožněná.

Respondentka by uvítala řešení dluhů formou oddlužení. Přitom se ovšem domnívá, že podmínky této varianty řešení dluhů jsou nastaveny značně nevýhodně.

Co by respondent uvítal při řešení insolvence

Paní Alena by uvítala realizaci společného oddlužení manželů, kdyby z jejího platu a platu manžela samostatně odcházela jednotná splátka na oddlužení (např. pro každého tři tisíce).

Současná situace

Manželé již dva roky bydlí odděleně. Od listopadu roku 2010 paní Alena bydlí s dětmi samostatně a to v podnájmu. O rozvod ani jeden z manželů doposud nepožádal. Jejích vzájemné vztahy jsou přátelské, přesto si paní Alena nepřeje obnovení společného soužití.

V době, kdy žena nesdílí s manželem společnou domácnost, si vzala u nebankovní společnosti půjčku. Tuto nesplácí řádně v plné výši a včas. Je domluvená se zástupcem společnosti, že bude každý týden splácet alespoň 100,-Kč. Tuto úmluvu paní Alena nedodrhuje, jelikož peníze raději použije na potřeby dětí. Respondentce by více vyhovovalo, kdyby si společnost požadovanou částku strhávala srážkou ze mzdy.

Nyní manžel paní Aleny hradí pouze jednu půjčku, která je vymáhána exekučně, formou srážek za mzdy. Paní Alena splácí jeden úvěr, který si vzala v poslední době bez vědomí manžela.

Platební neschopnost respondentky lze řešit v rámci společného oddlužení, a to v případě, kdy manželství bude po formální stránce trvat i nadále. V tomto případě by však paní Ale-
na s manželem musela uvést do insolvenčního návrhu všechny závazky. Což by zahrnovalo
přiznání nového dluhu, který respondentka úzkostlivě před manželem tají.

6.8.2 Paní Barbora

Věk: 44 let

Rodinný stav: rozvedená

Dosažené vzdělání: střední odborné učiliště, obor švadlena

Povolání: uklízečka

Primární rodina

Paní Barbora pochází ze Slovenska. Vyrůstala v rodině, která se skládala z obou rodičů
a celkem čtyř sourozenců. Společně bydleli v rodinném domě ve městě. Otec pracoval jako
soustružník, matka nejprve jako švadlena, posléze pracovala v čistírně. Rodina nebyla zatí-
žená dluhy či úvěry. Ekonomická situace byla průměrná.

Aktuální rodinné zázemí

V současné době bydlí respondentka se čtyřmi dětmi v nájmu v bytě ve městě. Děti jsou ve
věku 5 let, 19 let, 21 let a 24 let. Páté dítě (25 let) se již osamostatnilo a nebydlí se svoji
původní rodinou ve společné domácnosti. Žena je rozvedená, nemá partnera.

Příjem paní Barbory ze zaměstnání činí 10.000,-Kč. Další příjem představují přídavky
na děti v hodnotě 500,-Kč. Finanční pomoc dcer se pohybuje okolo 6.000,-Kč. Celkový
měsíční příjem respondentky je 16.500,-Kč.

Období insolvence

Vznik závazků, počátek a průběh insolvence

Respondentka žila po rozvodu se třemi dětmi a s druhem v domě u svých rodičů. Paní Bar-
bora se rozhodla se svojí rodinou osamostatnit. K tomuto účelu využila žena půjčky peněž-
ních společností, které řádně splácela do doby, než se jí v zaměstnání snížil její příjem.
Paní Barbora se se svojí rodinou přestěhovala do České republiky, kde žije 5 let. Respon-
dentka byla v této době na rodičovské dovolené, její partner byl nezaměstnaný. Druh

se zúčastňoval příležitostných brigád. To však nestačilo na úhradu závazků. První půjčku v České republice si paní Barbora zajistila v roce 2007 z toho důvodu, aby mohla uhradit své stávající dluhy. Ty plnila jen z části, jelikož po ukončení rodičovské dovolené byla paní Barbora nezaměstnaná. Následoval rozchod partnerů, přesto přítel respondentky na úhradu závazků nadále přispíval. Nečekaně však bývalý druh ženy dobrovolně ukončil svůj život. Tato skutečnost představovala pro paní Barboru psychickou a finanční zátěž. Peněžní nedostatek žena řešila dalšími půjčkami u bankovních i nebankovních společností. Dělo se tak v období přelomu roku 2008 a 2009. Použití všech úvěrů bylo na platbu předchozích půjček a na zajištění rodiny. Respondentka byla nadále nezaměstnaná, tím začala platební neschopnost paní Barbory.

Paní Barbora chtěla a také řešila svoji situaci, ale podotýká: „...nemohla jsem si pomoci...“. Od smrti svého přítele se situace rapidně zhoršila. Zamýšlela podat insolvenční návrh, ale kvůli nízkému příjmu to nebylo reálné.

Paní Barbora oslovila písemně některé ze svých věřitelů a požádala je o odložení nebo snížení splátek. Věřitelé ženě vyhověli, kdy například mohla po dobu tří měsíců platit nižší splátky nebo jednu splátku vynechat. Vzhledem k nezaměstnanosti respondentky se tímto závazky nevyřešily. Pouze se prodloužila doba, po kterou žena bude splácet.

Aktuální stav

Respondentka má v současné době devět věřitelů s deseti závazky v celkové výši 1.000.000,-Kč. Všechny závazky jsou více než tři měsíce po splatnosti. Tři závazky jsou vymáhány exekučně. Někteří věřitelé požadují úhradu dlužné částky okamžitě. Respondentka není schopná platit závazky ze svých příjmů. Z tohoto důvodu zcela zastavila platbu u pěti věřitelů. Další věřitelé jsou uspokojováni jen částečně a nepravidelně. Platební neschopnost paní Barbory trvá od roku 2009 do současnosti. V lednu 2012 respondentka podala insolvenční návrh.

Důsledky insolvence

Psychologické důsledky insolvence

Individuální prožívání – dopad insolvence na psychiku člověka, fyzické zdraví

Respondentka pojmenovala, to co prožívala slovem „hrůza“. Je zde přítomná silná obava z budoucnosti. Tento svůj strach žena vyjádřila slovy: „nevěděla jsem, co se bude dít, co vlastně bude dál“. V důsledku toho paní Barbora prožívala nervozitu, napětí, stres.

Z emocí zde bylo přítomno „naštvaní“. V důsledku toho paní Barbora trpěla nespavostí. Podrážděnost se projevovala v neadekvátních reakcích na chování dětí. „*Já jsem po těch děckách vystartovala, i když nechtěně. To už bylo v člověku, že má plnou hlavu starostí, něco se stane doma malé a už to jde,*“ uvedla doslovně respondentka.

Paní Barbora v souvislosti s insolvenčí nepomýšlela na sebevraždu. Uvědomovala si přítomnost svých dětí a toho, že má povinnosti je zabezpečit.

Paní Barbora se za svoji situaci nestydí, i přesto je obezřetná. K tomuto uvedla: „*Ne, že stydím, ...je to takové divné, ale vím, že nejsem sama na tomto světě, co vlastně má tyto problémy*“.

Respondentka uvedla, že insolvence neměla vliv na její fyzické zdraví.

Vnímání své osoby, vnímání insolvence a postoj k této situaci

Insolvence změnila u paní Barbory vnímání sama sebe. Měnilo se také vnímání insolvence a postoj respondentky k této záležitosti. Paní Barbora věřila, že svoji tíživou situaci v podobě platební neschopnosti zvládne řešit sama. V důsledku psychické zátěže na svoji osobu a rodinu a probíhající exekuce si uvědomila, že tomu tak nebude. V rozhovoru k tomuto uvedla: „*nebyla jsem si tak sebou stoprocentně jistá, že to zvládnou*“. S tímto souvisí ztráta pocitu jistoty a důvěry sama v sebe. I přesto, že žena chtěla svoji situaci řešit, nevěděla ale jakým způsobem. „*Nejhorší na tom bylo to, že jsem si nemohla pomoci*“ uvedla doslovně paní Barbora. Následně se dozvěděla o službách občanské poradny, které využila. Zajímala se o řešení dluhů formou oddlužení. Z důvodu nízkého příjmu a výkonu práce na dohodu o pracovní činnosti, nebyla tato varianta pro paní Barboru zprvu možná.

Insolvence měla dopad jak na paní Barboru, tak také sekundárně na děti. Jako obranný mechanismus žena zvolila odstoupení od tíživé situace. „*Prostě jsem to tak nějak vypustila. ...zahodila za hlavu*“

Sociální důsledky insolvence

Míra uspokojení základních potřeb respondenta a jeho rodiny, životní styl

Respondentka nepocit'uje strádání v uspokojování základních potřeb. Ošacení pro nejmladšího syna zajišťuje prostřednictvím své kamarádky, která jí daruje obnošené oblečení. Zletilé dcery jsou již samostatně výdělečně činné a jsou nezávislé při zajišťování svých potřeb na paní Barboře.

Neuspokojení paní Barbora spatřuje v tom, že není možné kvůli nepříznivé finanční situaci realizovat výlety s pětiletým synem. Respondentka se snaží, aby její dítě příliš nepocíťovalo negativní vliv insolvence. Žena taktéž nechodí do společnosti.

Rodinné vztahy

Paní Barbora nemá partnera. Bydlí sama s dětmi, kterým sdělovala v souvislosti s platební neschopností jen nezbytně nutné informace. Toto se změnilo v okamžiku, kdy exekutor přišel do bytu konat svoji povinnost v podobě soupisu a označení majetku. Reakce dětí paní Barbora popisuje slovy: „Dobře mi nadaly, ... pověděly si svůj názor“. Tuto výměnu názorů respondentka nevnímá jako negativní záležitost. Vzájemné vztahy se tímto nezhoršily. Naopak dcery svoji matce finančně vypomáhají a přislíbily jí finanční pomoc i do budoucna. Paní Barboru těší zájem dcer, vnímá to jako možnost ukončení svých dlouhodobých potíží.

Rodiče respondentky jsou rozvedení. Otec o situaci ženy nemá ponětí, matka zná jen část pravdy. Respondentka má bratra, se kterým se však nestýká.

Přístup přátel a lidí z blízkého okolí

Paní Barbora se ve svém okolí neseetkala s negativní reakcí na svoji situaci. Naopak od lidí, se kterými přichází do styku, cítí podporu, která je pro ni zdrojem energie a povzbuzení.

Míra podpory ze strany rodiny a blízkých osob

Respondentka nepocíťuje v tomto směru změnu. Od doby, kdy pověděla dcerám pravdu o své situaci, je jejich podpora stejná.

Skutečnosti ovlivňující insolvenční situaci

Faktory, které zhoršují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Paní Barbora neví o ničem, co by zhoršovalo její možnost řešit a splácet dluhy. Přesto lze z rozhovoru poukázat na faktory v podobě nízkého příjmu, nezaměstnanosti, smrti druha, pracovní poměr se zaměstnavatelem uzavřený v podobě dohody o pracovní činnosti.

Faktory, které zlepšují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Paní Barbora taktéž neví o ničem, co by jí zlepšovalo možnost splácet nebo řešit situaci. V rozhovoru žena sdělila, že využila služby občanské poradny a podala insolvenční návrh. Tyto skutečnosti pomohly pozitivně přispět k řešení situace.

Faktory, které zlepšují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Respondentka by uvítala při řešení své situace vyhrát v loterii. To uvádí k tomu, co by jí mohlo pomoci jako jedinou variantu.

Současná situace

V současné době získala paní Barbora od zaměstnavatele pracovní smlouvu na dobu určitou s příslibem zaměstnání i do budoucna. Její příjem je dostatečný a tudíž v lednu 2012 podala respondentka insolvenční návrh. Je nejistá, zda soud vydá usnesení, ve kterém ji shledá v úpadku a povolí řešení dluhů formou oddlužení. Pevně věří, že daná záležitost dopadne v její prospěch. Doufá a nevzdává se myšlenky, že bude lépe.

6.8.3 Pan Ctirad

Věk: 45 let

Rodinný stav: ženatý

Dosažené vzdělání: střední odborné učiliště

Povolání: pracovník ostražky

Primární rodina

Pan Ctirad bydlel se svojí primární rodinou v bytě ve městě. Vyrůstal s rodiči jako jedináček. Otec pracoval jako dělník v potravinářském průmyslu, matka jako sekretářka. Ekonomická situace rodiny byla dobrá. Své dětství popisuje respondent jako bezstarostné, uvádí: „*Co jsem chtěl, to jsem měl*“. Rodiče neměli žádný dluh či úvěr.

Aktuální rodinné zázemí

Se svojí rodinou, která se skládá z něj, jeho manželky a tří dětí, bydlí pan Ctirad v bytě. Jedná se o nájem v městském bytě.

Manželka respondenta je s nejmladším dítětem na rodičovské dovolené, přičemž je těhotná. Příjem pana Ctirada je 10.400,-Kč. Jedná se o mzdu a dávky státní sociální podpory, konkrétně o přídavky na děti. Manželka pobírá rodičovský příspěvek v hodnotě 3.800,-Kč.

Období insolvence

Vznik závazků

V roce 1989 pan Ctirad uzavřel jednu z prvních svých půjček. Bylo to již v manželství, kdy se se ženou nastěhovali do nájemního bytu. Původně pan Ctirad zamýšlel vyřídít si jeden úvěr na větší finanční částku, toto mu však peněžní společnost zamítla. Úvěrů bylo tedy více. Peníze sloužily k zajištění bytu, vybavení domácnosti (pračka, lednička, apod.) a také na potřeby pro děti. K nakupování nových věcí přistupoval pan Ctirad lehkovážně. „*My jsme něco uviděli, nerozvážili jsme si pro a proti a prostě koupili jsme si to*“.

Vznik a průběh insolvence

Obtíže související s platební neschopností se dostavily v momentě, kdy podnik u kterého byl respondent zaměstnaný, začal krachovat. Panu Ctiradovi se snížila mzda o padesát procent, následně byla mzda několik měsíců vyplácena zálohově v částce 1.000,-Kč. Přesto si respondent nehledal novou práci.

Respondent ztratil původní zaměstnání a zaregistroval se na úřadu práce. Splátky úvěrů plnil pan Ctirad nepravidelně a v minimální výši, popřípadě splátky zcela vynechal. Proto dostával prostřednictvím pošty písemné upomínky k zaplacení splátek. Respondent ztratil přehled o jednotlivých termínech placení pravidelných měsíčních plateb. Platil jen ty nejnaléhavější upomínky a to tak, že si vyřídil další úvěr. Nastala situace, kdy platil jeden úvěr druhým úvěrem.

Pan Ctirad nejčastěji reagoval na svoji platební neschopnost a doručené upomínky tím, že věřitelům zasílal doporučené dopisy, ve kterých je seznamoval se svojí nepříznivou sociální situací a prosil je o odložení či snížení splátek. Na tyto dopisy věřitelé reagovali vždy obdobným způsobem, který respondent popsal následovně: „*...oni to chápou, ale to nemění nic na situaci, že to musím do určité doby zaplatit*“. Pan Ctirad se snažil oddalovat dobu splátek, věřitelům psal opakovaně. Většinou to bylo bezvýsledné.

Následně tedy na doporučení svých známých zasílal věřitelům alespoň symbolické částky. Cílem bylo dle jeho slov „*projevit snahu*“. „*Platil jsem to, co hořelo, splatnost jsem nehledal, někde jsem posílal třeba 20,-Kč*“.

Věřitelé začali své pohledávky vymáhat prostřednictvím exekucí. Dlužná celková částka všem věřitelům činila v této době 400.000,-Kč.

Pan Ctirad žil v platební neschopnosti půl roku, než začal svoji tíživou situaci řešit. Impulzem pro řešení platební neschopnosti byla pro pana Ctirada obava, že exekutoři v rámci výkonu své činnosti mu odeberou veškerý majetek. Tato představa vyvolala u respondenta silný strach z toho, že by se o jeho situaci dozvěděli přátelé, sousedé a lidé v blízkosti jeho bydliště.

Manželka poskytla panu Ctiradovi kontakt na osobu, u které by mohl získat informace o možnosti oddlužení. Pan Ctirad váhal s touto variantou, následně se rozhodl a zvolil možnost řešení insolvence oddlužením.

Aktuální stav

Od roku 2010 pan Ctirad řeší svoje dluhy v rámci osobního bankrotu. Při podání insolvenčního návrhu jeho dluhy činily 1.300.000,-Kč. Jednalo se o sedm věřitelů, u kterých byly závazky více jak tři měsíce po splatnosti. U většiny svých závazků nebyl pan Ctirad schopen je řádně a včas splácet. Měsíční splátka pro oddlužení včetně odměny insolvenčnímu správci je 7.500,-Kč.

V době oddlužení se obrátil pan Ctirad na Oblastní Charitu Uherské Hradiště s žádostí o přímou finanční pomoc. Účelem mělo být uhrazení školních výdajů pro nezletilé děti.

Důsledky insolvence

Psychologické důsledky insolvence

Individuální prožívání - dopad insolvence na psychiku člověka

Pocity v souvislosti s platební neschopností, které pan Ctirad prožíval, byly strach, bezmocnost, pocit toho, že nedokáže vůbec nic. „*Prostě jenom čekáte, kdy dojde pošťačka, ...obálka se zeleným pruhem, jestli u vás zazvoní exekutor. To je hrozný pocit. To, že nemůžete udělat vůbec nic proti tomu, že jste takoví malincí, ...*“.

Pana Ctirada, díky nadměrné psychické zátěži, napadaly myšlenky na dobrovolné ukončení života. Neučinil tak, jelikož se domníval, že by tím nevyřešil potíže související se svými dluhy.

Z důvodu vážných psychických obtíží vyhledal pan Ctirad pomoc psychologa. Tato pomoc byla dočasná, pocity marnosti a strachu se opakovaly při doručení nové upomínky.

Pan Ctirad se za svoji platební neschopnost stydí. Sám se se svými potížemi svěřil jen některým svým přátelům. Byl by velmi nerad, kdyby o jeho nepříznivé situaci měli ponětí kamarádi či sousedé.

Fyzické zdraví

Respondent uvedl, že insolvence neměla vliv na jeho fyzické zdraví. Přesto v rozhovoru zmínil potíže, které souvisí s poruchou kvality spánku, jedná se o obtíže při usínání, noční děsy.

Vnímání své osoby, vnímání insolvence a postoj k této situaci

Během insolvence se u pana Ctirada měnilo vnímání této záležitosti a jeho postoj k ní. Zprvu se snažil svoji situaci řešit, splácet dluhy po malých částkách, oslovovat věřitele s informacemi o své tíživé sociální situaci. Při neúspěšných pokusech řešit platební neschopnost, svoji snahu muž vzdal, rezignoval. „...už mně to bylo jedno, protože toho bylo tolik moc, ...já jsem malinký pán, abych něco zvrátil, ... a říkal jsem, nějak to dopadne“.

Uklidňujícím dojmem na pana Ctirada působí skutečnost, že obdobné potíže jako on mají i jiní lidé.

Sociální důsledky insolvence

Míra uspokojení základních potřeb respondenta a jeho rodiny

Potřeby jsou u pana Ctirada a jeho rodiny uspokojovány na základní úrovni, s tím, že jsou upřednostňovány děti. Respondent si za posledních jedenáct let nekoupil pro sebe nebo pro manželku nic nového.

Životní styl a společenské postavení

Životní úroveň u respondenta je nízká. K tomuto uvádí výčet svých výdajů a příjmu s komentářem: „Manželka je na mateřské a teď já vydělávám třeba deset tisíc, dejme tomu, teď sedm a půl jde na oddlužení, tak co mi zbude, co my si můžeme dovolit“.

S přáteli se pan Ctirad stýká, s tím, že pokud se sejdou v kavárně, nechá se od nich pozvat nebo na danou schůzku musí dopředu našetřit potřebné peníze. Se svými přáteli se stýká příležitostně. Dalšíh společenských událostí a aktivit se rodina neúčastní.

Partnerské vztahy

Období insolvence mělo značný vliv na partnerské vztahy. Manželka pana Ctirada psychicky nepodporuje. Vinu za vzniklé události přisuzuje respondentovi, i přes skutečnost,

že dluhy vznikly za doby trvání manželství. Žena svého muže zahrnuje nadávkami a výčitkami, které jsou přítomny od počátku platební neschopnosti až do dnešního dne. Proti tomuto chování své ženy respondent nevzdoruje. Domnívá se, že manželka má ve svých názorech na situaci pravdu. Postoj manželky nezměnil u respondenta jeho vztah k ní. Pan Ctirad uznává svůj podíl viny na vzniklých potížích.

Rodinné vztahy

Rodiče panu Ctiradovi neposkytují žádnou morální a finanční pomoc. Jeho matka je ve starobním důchodě. Tchán s tchýní jsou pro respondenta oporou v obou zmíněných oblastech, kdy nakupují pro vnoučata oblečení, školní pomůcky.

Přístup přátel a lidí z blízkého okolí

Finanční výpomoc respondentovi také poskytuje jeho kamarád, který mu měsíčně přispívá určitý obnos peněz, cca 500,-Kč. Chování přátel během insolvence se k panu Ctiradovi nezměnilo. Hodnotí je jako stabilní. Skutečností zůstává, že část jeho přátel o jeho situaci neví. Ti, kterým se svěřil, ho podporují. Jejich zájem a morální podpora má na respondenta povzbuzující účinek.

Míra podpory ze strany rodiny a blízkých osob

Během insolvence se nezměnila míra podpory ze strany stany jeho rodiny. Vztahy a způsob podpory jsou stále stejné.

Skutečnosti ovlivňující insolvenční situaci

Faktory, které zhoršují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

K faktorům, které zhoršují možnost splácet nebo řešit situaci, uvedl pan Ctirad sám sebe, „*Já mám pocit, že si za to můžu sám,*“ sdělil. Domnívá se, že si měl hledat novou práci a nesesetřávat v původním, neprosperujícím podniku.

Řešení situace zhoršovala panu Ctiradovi skutečnost, že věřitelé ignorovali jeho snahu s nimi písemně komunikovat a domluvit se na dalším průběhu plnění splátek dle aktuální situace.

Faktory, které zlepšují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Naopak panu Ctiradovi zlepšovalo řešení jeho situace podpora lidí z jeho okolí. Uvědomoval si jejich přítomnost a náklonnost, k tomuto uvedl: „*...neslibovali mě hory doly,*

ale podporovali mě v tom, ať to dokážu...“. Také mu pomáhalo to, když věřitelé byli naklonění domluvě s ním.

Pan Ctirad by při řešení své situace uvítal, kdyby věřitelé byli více ochotní komunikovat s dlužníkem a brali ohledy na případnou nepříznivou sociální situaci. Pomohlo by mu, kdyby vyjádřili svoji empatii a povolili odložení splátek.

Co by respondent uvítal při řešení situace

V závěru rozhovoru pan Ctirad doporučuje všem, kdo má obdobné potíže jako on, aby je řešili formou oddlužení: „...protože to je stoprocentně zaručená a úplně vynikající věc.“.

Současná situace

Nyní je pan Ctirad již od roku 2010 v oddlužení. Je to pro něho finančně náročné období, jelikož pro svoji, celkem pětičlennou rodinu, má k dispozici ze svého platu nezabavitelnou částku. Další část příjmu je určena na oddlužení a odměnu insolvenčnímu správci. Přesto je oddlužení pro respondenta značnou psychickou úlevou, kdy mu již nehrozí exekuce apod. Pan Ctirad je odhodlaný pětileté období oddlužení překonat, vnímá to jako velkou a jedinou možnost řešení svých dluhů a šanci začít pak opět od „nuly“.

K řešení problémů v oblasti partnerských vztahů by panu Ctiradovi mohla být nápomocná poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Za pomoci psychologa si pan Ctirad může uvědomit důležitost svých priorit a spolu s manželkou pracovat na zachování vzájemného, tolerujícího a rovnoprávného vztahu. Důležitou součástí konzultací je však dobrovolnost zúčastněných stran.

6.8.4 Pan Dan

Věk: 38 let

Rodinný stav: ženatý

Dosažené vzdělání: střední škola s maturitou

Povolání: skladník

Primární rodina

Pan Dan se svojí primární rodinou bydlel ve městě v rodinném domě. Tento dům byl ve vlastnictví jeho rodičů. Rodina se skládala z obou jeho rodičů a celkem dvou sourozen-

ců. Otec pana Dana pracoval jako zedník, matka byla zaměstnaná jako kuchařka. Finanční situace rodiny byla průměrná. „*Měli jsme se dobře, rodiče se postarali o vše*“, uvedl k tématu respondent. O žádných finančních závazcích svých rodičů v podobě úvěrů či dluhů nemá pan Dan povědomí.

Aktuální rodinné zázemí

Respondent je od roku 1998 ženatý. Se svojí ženou nežijí ve společné domácnosti od roku 2008, kdy se pan Dan odstěhoval. V manželství se narodily dvě děti, které jsou svěřeny do péče jejich matky. V současné době bydlí pan Dan se svojí přítelkyní v nájemním bytě ve městě. Nový vztah trvá od roku 2009. V roce 2011 podal pan Dan návrh na rozvod manželství. V této záležitosti soud nevydal rozhodnutí. Pan Dan své nezletilé syny pravidelně vídá.

Respondent byl od roku 2006 nezaměstnaný, od roku 2011 pracuje jako skladník. Jeho čistý příjem je 15.000,-Kč. Z tohoto platí výživné na nezletilé děti v částce 3.000,-Kč.

Období insolvence

Vznik závazků

Po uzavření manželství v roce 1998 se manželé přestěhovali do domu, který žena zdědila po své babičce. Manželka byla po dobu osmi let od uzavření manželství na rodičovské dovolené. Dům vyžadoval rozsáhlou rekonstrukci. Pan Dan v roce 1999 uzavřel výhradně na své jméno úvěr, který byl určený na opravu domu. V roce 2001 uzavřel další úvěr, přičemž peníze byly určeny k nákupu vybavení domácnosti.

Zprvu se úvěry dařilo splácet, pan Dan měl k tomuto dostačující příjem. V roce 2006 byl ze zaměstnání propuštěn. Z počátku své nezaměstnanosti plnil své závazky řádně a včas. K tomuto dopomohly peníze obdržené z rodičovského příspěvku spolu s našetřenými úsporami. Po čtvrt roce se začaly projevovat obtíže při placení. Finanční rezervy rodiny se blížily k nule.

Vznik a průběh insolvence

Platební neschopnost pana Dana trvá od roku 2006. Svoji situaci se snažil řešit již od začátku. Impulzem byla skutečnost, že věřitelé zasílali upomínky, což bylo pro pana Dana značně nepříjemné.

Tíživou situaci pan Dan nejprve řešil tak, že požádal své rodiče o půjčení peněz. Dále si pan Dan vyřídil další půjčku u nebankovních společností za tím účelem, aby mohl zapla-

tit stávající dluhy. K tomuto řešení se pan Dan uchýlil ještě v dalších dvou případech. Respondent doufal, že si brzy najde zaměstnání a bude řádně plnit své závazky. Bohužel se tomu tak nestalo ještě po delší dobu. Závažným problémem se stala skutečnost, že pan Dan nevěnoval při uzavírání smluv dostatečnou pozornost a nedbal na důsledné porozumění smluvních podmínek. K tomuto uvedl: „...oni mě napálili. Ony tam byly daleko větší úroky, já jsem si to, ..., asi blbě přečet, oni to tam měli hrozně malinkým písmem a víte, já, já to ne úplně ne vždycky přečtu do konce“.

Pan Dan se pokoušel komunikovat s věřiteli a seznámit je se svojí tíživou sociální situací. Věřitelé trvali na splácení, které se vztahovalo k původnímu uzavření smluv. Z tohoto důvodu neplnil respondent své závazky řádně a včas. K tomuto dodává: „Po určité době, prostě holt, jsem neplatil všechno, no. Jednou jsem zaplatil tamto, podruhé jiné, ...snažil jsem se jim vysvětlit, že ty peníze nemám, ...oni z toho mají prostě víc, když to člověk nezaplatí. Oni se nechtějí domluvit“.

Aktuální stav

Respondent má v současné době pět věřitelů. Výše všech závazků činí 800.000,-Kč. Všechny závazky jsou více jak tři měsíce po splatnosti a jsou vymáhány exekučně. Z tohoto je placena pouze jedna a to formou srážek ze mzdy. Pan Dan nevlastní žádnou nemovitost ani cennější movité věci. Manželka pana Dana se na splácení závazků nepodílí žádným způsobem.

Důsledky insolvence

Psychologické důsledky insolvence

Individuální prožívání - dopad insolvence na psychiku člověka, fyzické zdraví

Pan Dan si v důsledku insolvence připadá jako méněcenný člověk. K tomuto pocitu přispěla jeho žena, která respondentovi vyčítala to, že nedokáže po finanční stránce zajistit rodinu. Také ho vinila ze vzniku dluhů a celé situace. Tento postoj manželky působil na pana Dana značně negativně. V důsledku toho prožíval depresivní stavy.

Pan Dan uvažoval o sebevraždě. S žádostí o pomoc respondent vyhledal lékaře a užíval antidepresiva. Na fyzickém zdraví se vliv insolvence neprojevil.

Vnímání své osoby

V důsledku insolvence se u pana Dana změnilo vnímání své osoby. K tomuto zásadně přispěl postoj jeho ženy, která svého muže soustavně ponižovala a urážela. Zahrnovala

ho výčitkami, jejichž obsahem byly nářky na respondentovu neschopnost zajistit rodinu po finanční stránce. Pan Dan uvěřil tomu, že je neschopný a nic nezvládne. Důsledkem toho byl pocit méněcennosti a nízké sebevědomí.

Vnímání insolvence a postoj k ní

U pana Dana se projevila v průběhu času změna ve vnímání insolvence a jeho postoj k ní. V době soužití se svojí manželkou se respondent za svoji platební neschopnost styděl. Bylo to vlivem jeho nízkého sebevědomí. Nyní již záležitost vnímá jinak. Uvědomil si, že obdobné potíže může mít více lidí. Se svojí finanční situací se vyrovnal a nestydí se za ni.

Zprvu se respondent domníval, že své závazky zvládne splácet bez závažných problémů. Po ztrátě zaměstnání věřil, že si brzy najde novou práci. Domníval se, že se jeho manželka po ukončení rodičovské dovolené zapojí do pracovního procesu, taktéž však měla potíže najít volnou pracovní pozici. V době, kdy začaly být doručovány upomínky, pocíťoval pan Dan velkou psychickou zátěž a obavy z možných následků. Později chodily dvě tři upomínky denně. Pan Dan si na tuto skutečnost a přítomnost nesplacených dluhů zvykl. Uvedl k tomu: „*To už je potom takové...normální*“. V této době v důsledku nadměry svých závazků a přibývajících upomínek Pan Dan rezignoval.

Sociální důsledky insolvence

Míra uspokojení základních potřeb respondenta a jeho rodiny

Během insolvence byly uspokojovány základní potřeby pana Dana a jeho rodiny. Peníze na jídlo a hygienické potřeby dostačovaly. „*Děcka nemůžete nechat hladovět a vždycky se něco, něco málo najde*“, dodal pan Dan. Oblečení rodina nakupovala na tržnicích. Se zajištěním základních potřeb, převážně dětí, vypomáhala matka respondenta, která kupovala jídlo a oblečení pro děti.

Životní styl, společenské postavení

Životní úroveň pana Dana a jeho rodiny se v období insolvence snížila. Rodina byla přinucená se své slabé sociální situaci přizpůsobit a žít skromněji. Z důvodu chybění finančních prostředků nejezdila rodina na výlety a dovolené, nenavštěvovala kino. Insolvence pana Dana omezovala více než jeho ženu. „*Manželka si zas tak...od té huby neodtrhla a spíš jsem to odnášel já*“, uvedl respondent v rozhovoru. Pan Dan již nenavštěvoval restaurační zařízení, přestal vykonávat své koníčky. V rozhovoru respondent sdělil: „*...ted'ka člověk sedí doma*“.

Změna životního stylu pana Dana a rodiny se projevila i ve vybavení domácnosti. Exekutoři v rámci výkonu své činnosti zabavili cennější movité věci. V domácnosti se nacházelo pouze nutné vybavení a předměty denní potřeby.

Partnerské vztahy

Insolvence měla vliv na mezilidské vztahy. Platební neschopnost změnila kvalitu vztahů mezi partnery a posléze byla důvodem ukončení společného soužití manželů. Při rekonstrukci domu a jeho vybavování byla manželka vůči panu Danovi vděčná a projevovala mu svoji náklonnost. V době vzniku insolvence se situace změnila. Po propuštění pana Dana ze zaměstnání a vzniku jeho neschopnosti splácet, se začaly projevovat v manželském soužití obtíže. Panu Danovi neposkytovala žádnou morální oporu. V důsledku platební neschopnosti se manželé často hádali. Insolvence zapříčinila rozvrat manželství. Žena respondentka trvala na tom, aby neprodleně opustil společnou domácnost.

Pan Dan pociťoval vůči svojí ženě vztek. Domníval se, že se jeho žena zachovala vůči němu nespravedlivě, zvláště po tom, co on si zařídil půjčky na své jméno, aby mohli společně opravit a vybavit dům.

Rodinné vztahy

Širší rodina chtěla respondentovi pomoci. Činili tak dle svých možností jak po stránce finanční, tak po stránce psychické podpory. Situace pana Dana měla na psychický stav jeho matky negativní vliv. Finanční pomoc jeho rodičů a sestry nebyla velká. Pan Dan projevuje vděk za jejich snahu a jejich morální podporu. K tomuto uvádí následující: „...*byl jsem za to rád, byla to jedna z mála věcí, která mě psychicky pomáhala*“.

Přístup přátel a lidí z blízkého okolí

Zpočátku insolvence nepociťoval pan Dan potíže ve vztahu přátel k jeho osobě. Přítel mu nabídl peněžní výpomoc, kterou pan Dan odmítl. Věděl, že by mu jí nebyl schopen splatit.

Ve vztahu ke svým přátelům se styděl za své dluhy vzhledem k tomu, že nemohl vykonávat stejné činnosti jako dřív. Uvedl: „...*s těma chlapama do hospody jít nemůžu, stydím se, že prostě nemám na pivo*“. V důsledku tohoto počínání neviděl respondent některé své přátele tři roky, což pana Dana mrzí.

Míra podpory ze strany rodiny a blízkých osob

Od počátku insolvence lze pozorovat změnu míry podpory ze strany rodiny a blízkých. Míra podpory od jeho manželky se během insolvence měnila. Zpočátku, kdy dluhy byly

placeny z rodinných úspor, byl manželský vztah v pořádku. Po rozvoji platební neschopnosti, což bylo tři měsíce po propuštění pana Dana ze zaměstnání, se vztah změnil v záporném slova smyslu a směřoval k rozvratu manželství, kdy jeho žena nedokázala řešit vyvstálé potíže.

Rodiče a sestra respondenta zprvu podporovali nejen psychicky, ale v rámci svých možností i finančně. Peníze však nebylo možné poskytovat nepřetržitě. Morální podpora zůstala přítomná od počátku do současnosti.

Skutečnosti ovlivňující insolenci

Faktory, které zhoršují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Panu Danovi zhoršuje možnost splácet a řešit stávající nepříznivou situaci jeho manželka. A to tím, že ukončila manželské soužití a požadovala po respondentovi, aby se neprodleně přestěhoval z jejich společné domácnosti. V důsledku toho musí respondent hradit nájem bytu a soudně stanovené výživné na nezletilé děti.

Danou situaci zhoršuje také nedbalý přístup respondenta při uzavírání smluv s nebankovními společnostmi. V důsledku souhlasu s vysokými úroky, které jsou pro pana Dana nepříznivé, splácí respondent pouze úroky a započítané penále. K úhradě jistiny se doposud nedostal.

Faktory, které zlepšují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Ke skutečnostem, které napomáhají panu Danovi řešit jeho situaci, se řadí to, že získal zaměstnání.

Co by respondent uvítal při řešení své situace

Respondent by při řešení své situace uvítal pouze výhru v loterii. Toto uvádí, jako jedinou variantu.

V závěru rozhovoru pan Dan doplnil, že nejvíce pociťuje vztek ve vztahu k nebankovním společnostem, které nabízejí úvěry pro dlužníky za značně nevýhodných podmínek. Přiznává svůj podíl viny na vzniku svých potíží. Příčinu svých obtíží shledává v tom, že podepsal s nebankovními společnostmi smlouvy, které byly napsané malým písmem a pro něho nesrozumitelným stylem jazyka. Domnívá se, že jediným cílem peněžních společností je, jedince obrátit o co nejvíce peněz. V tomto případě by měl zakročit stát a omezit výši úroků a penále.

Současná situace

V současné době pan Dan bydlí v nájmu bytu se svoji přítelkyní, která je s jeho finanční situací seznámena. Přítelkyně je pro pana Dana značnou psychickou oporou. Se splácením závazků mu není nápomocná. Z počátku vztahu mu sdělila, že se jedná o jeho problémy, které si musí vyřešit sám. Pan Dan s postojem přítelkyně souhlasí, ve vztahu je spokojený. V roce 2011 pan Dan za pomoci Občanské poradny podal návrh na rozvod manželství. Je seznámen s tím, že v rámci vypořádání společného jmění manželů může požadovat uhrazení toho, co ze svého vynaložil na společný majetek. V souvislosti s řešením svých dluhů uvažuje o možnosti oddlužení.

6.8.5 Paní Ema

Věk: 45 let

Rodinný stav: rozvedená

Dosažené vzdělání: střední škola s maturitou

Povolání: nezaměstnaná, dlouhodobá registrace na úřadu práce

Primární rodina

Se svojí primární rodinou bydlela paní Ema v domě, který se nacházel ve městě. Rodina se skládala z rodičů a celkem dvou sourozenců. Povolání otce bylo herectví, matka pracovala jako obchodní referentka. Finanční situace rodiny byla průměrná. Úvěry měli rodiče po celou dobu dětství a mládí respondentky. Rodiče zvládali splácet své závazky. V momentě, kdy zaplatili jednu půjčku, zajistili si další.

Aktuální rodinné zázemí

Od roku 2004 žena bydlí ve společné domácnosti spolu se dvěma nezletilými syny na vesnici v hájovně o velikosti 5+1. Jedná se o nájem, majitelem hájovny jsou Lesy České republiky.

Paní Ema je od května roku 2011 registrovaná na úřadu práce. Nepobírá podporu v nezaměstnanosti. Svůj příjem si paní Ema snaží zajistit překladatelskou činností. Jedná se o dohodu o provedení práce. Výše tohoto příjmu závisí na aktuální nabídce práce. Nabídka se každý měsíc liší. Na pravidelný zisk z této činnosti se nelze spolehnout.

Celkový průměrný měsíční příjem se pohybuje okolo 10.000,- Kč. V tomto je zahrnuta dávka státní sociální podpory (přídavky na děti) a dávky pomoci v hmotné nouzi. Otec dětí platí stanovené výživné nepravidelně vždy až po opakované výzvě paní Emy.

Období insolvence

Vznik závazků

Paní Ema je od roku 1995 rozvedená. Její bývalý partner je cizinec. Manželství trvalo jeden rok, kdy žena podala návrh na rozvod manželství. Přesto bývalí manželé, posléze i s dětmi, žili ve společné domácnosti po dobu deseti let. Muž se odmítal od paní Emy odstěhovat.

Půjčky začaly vznikat v manželství od roku 1994. Byly určeny na koupi domu, auta, vybavení domácnosti v podobě nábytku, televize, spotřebičů do domácnosti atd. K tomuto paní Ema o svém manželovi dodává: „*On chtěl žít na úrovni, na vysoké noze, ...on chtěl pořád něco kupovat na dluhy a dluhy jsem platila já*“. Jelikož manžel byl cizinec, všechny půjčky byly vyřízeny výhradně na paní Emu. Běžnou praxí rodiny se stalo to, že paní Ema splácela dluh dalším úvěrem.

Vznik a průběh insolvence

Paní Ema byla zaměstnaná jako překladatelka u televizní společnosti. Byla živitelkou rodiny. V roce 1995 byla respondentka propuštěná ze svého zaměstnání a zůstala zcela bez finančních prostředků. Současně s touto událostí následoval rozvrat manželství.

Paní Ema přestávala platit své závazky. Byla zavedená do registru dlužníků. Závazky byly vymáhány exekučně. Bankovní společnosti respondentce odmítaly poskytnout další úvěry. Proto paní Ema využila služeb nebankovních společností, které jí úvěr poskytly. Zpětně toto paní Ema, kvůli vysokým úrokům, hodnotí jako chybné rozhodnutí.

Po deseti letech společného soužití se svým bývalým manželem, začala paní Ema bydlet sama na hájovně se svými 2 nezletilými syny. Třetí, již zletilý syn, se osamostatnil.

Odstěhování se od partnera bylo pro paní Emu vhodným impulzem pro řešení insolvence. V této době paní Ema byla zaměstnaná na poloviční úvazek, přitom vykonávala brigády a zabývala se překladatelskou činností. Také prodala auto, byt a jeho vybavení. Získané peníze použila na splácení dluhů. Přesto nebyla uhrazená celková výše jejich závazků.

Při řešení své situace respondentka komunikovala s věřiteli. Toto jednání považuje paní Ema za bezvýsledné. I přesto, že jim popsala svoji nepříznivou situaci, požadovali uhraze-

ní dlužné částky. Komunikace s věřiteli byla neosobní a bez projevení zájmu z jejich strany.

Aktuální stav

V roce 2010 činily závazky 100.000,-Kč. Na začátku roku 2012 je jejich hodnota navýšená o úroky, penále z prodlení, náklady soudního řízení a poplatky exekutorům na částku 350.000,-Kč.

Paní Ema má tři věřitele. Od června roku 2011 neplatila nájem, zálohy na elektřinu. V důsledku toho je dům odpojen od elektřiny. Dále se jedná o nedoplatky na zdravotním pojištění, nezaplacené pojistky za automobil. V roce 2011 se obrátila na Oblastní charitu s žádostí o přímou finanční pomoc, která sloužila k částečnému uhrazení dlužného nájmu.

Respondentka nesplácí žádný závazek. Všechny závazky jsou více jak tři měsíce po splatnosti a jsou vymáhány exekučně. Exekuce nemůže být plněná, jelikož paní Ema nevlastní nemovitost, nemá stálý příjem a nevlastní žádný hodnotnější majetek. Délka trvání insolvence je sedm let.

Důsledky insolvence

Psychologické důsledky insolvence

Individuální prožívání - dopad insolvence na psychiku člověka, fyzické zdraví

Kvůli značným dluhům, které se nedaří vyřešit, pociťuje paní Ema pocit beznaděje. Nevěří, že se situace zlepší a obrátí se v její prospěch. Nevnímá pro sebe žádnou kladnou budoucnost. Insolvence neměla na fyzické zdraví paní Emy vliv.

Respondentka se za svoji situaci nestydí. Spíše pociťuje vztek. Skutečnost, že nemůže zajistit peníze, považuje za svoji neschopnost. Domnívá se, že její veškerá snaha při jakémkoliv úsilí, byla zbytečná.

Nezletilí synové paní Emy se za probíhající události stydí, což je pro paní Emu nepříjemná skutečnost. Co nejvíce paní Emu v souvislosti s platební neschopností trápí je to, že nemůže svým nezletilým synům dopřát příznivější zázemí, životní podmínky a možnosti.

I přes dlouhotrvající insolveni paní Ema neuvažovala o sebevraždě.

Vnímání své osoby

Sama sebe vnímala respondentka jako optimistu. Kvůli insolveni a nemožnosti jí řešit se domnívá, že se z ní stal pesimista. Toto se projevuje i v přístupu k její situaci. Zároveň

si přeje uhradit své závazky. Jako jedinou možnou cestu shledává v zaplacení dluhů díky navýšení příjmu prostřednictvím zaměstnání.

Vnímání insolvence a postoj k ní

Během insolvence se měnilo u respondentky vnímání této záležitosti a její přístup k ní. Z počátku paní Ema věřila, že situaci zvládne vyřešit a dluhy uhradí tím, že si najde vhodné zaměstnání. Její snaha zůstala bez odezvy. Paní Ema nabyla pocitu, že čím více se snaží, tím více se jí situace vymyká z rukou. Respondentka rezignovala na řešení situace, domnívá se, že bez financí se daná situace řešit nedá.

Sociální důsledky insolvence

Míra uspokojení základních potřeb respondenta a jeho rodiny

Potřeby respondentky a jejích synů nejsou dostatečně uspokojovány. Příjmy dostačují na pokrytí zajištění základních potravin, zároveň však respondentka doplňuje: „...*kolikrát není ani na to jídlo*“. Nedostatek finančních prostředků se projevuje na nedostatku oblečení, v opožděném placení školních výdajů. Taktéž žena neplní řádně a včas úhradu nájmu a záloh na elektřinu.

Životní styl, společenské postavení

Paní Ema hodnotí svoji životní úroveň slovy „*mizerná*“ a dodává, že: „*Je čím dál horší*“. Svě tvrzení dokládá nedostatkem financí na jídlo. Domnívá se, že nemá žádné společenské postavení. Do společnosti nechodí a se svými bývalými přáteli se nestýká.

Partnerské vztahy

Platební neschopnost měla vliv na partnerské a rodinné vztahy. Finanční potíže přispěly k rozvratu manželství. K tomuto sdělila: „...*dřív jsem vydělávala dost peněz. Nějak vyschla pokladnice, tak se sbalil a odešel*“. I když původ dluhů byl na zajištění domu a jeho vybavení v době manželství, odmítl bývalý partner paní Emy dluhy řešit společně s ní. K tomuto uvedla: „*Partner mi řekl, že je to můj problém, že jsou to moje dluhy, jsou na moje jméno*“. Z tohoto důvodu nejeví zájem o situaci respondentky. Odchod manžela považovala paní Ema za úlevu.

Rodinné vztahy

Další členové rodiny paní Emu podporují. Rodina, kterou zastupuje matka a její bratr, zprvu nevěřila, že se paní Ema ocitla v nepříznivé situaci. Domnívali se, že si respondentka

vymýšlí. V momentě, kdy jí uvěřili, se jí snažili pomoci a to jak po stránce finanční, tak také po stránce psychické. Matka si zařídila úvěr k tomu, aby získané peníze mohla poskytnout respondentce. I bratr přispěl finančním obnosem dle svých možností. Takto podporovali paní Emu jen ze začátku, dlouhodobá finanční pomoc z jejich strany není možná.

Matka a její bratr nesouhlasí s tím, jaký životní styl paní Ema vede. Ten představuje život na samotě v lese z dosahu města. Její blízcí se domnívají, že v daném bydlišti, kde paní Ema žije, se nemůže dostatečně uplatnit v překladatelské činnosti a najít si vhodné zaměstnání. Paní Emě její životní styl nadměru vyhovuje a odmítá ho měnit a přestěhovat se. V rodině díky těmto různým pohledům vznikají konflikty, přesto vzájemná komunikace a podpora trvá.

Přístup přátel a lidí z blízkého okolí

Paní Ema se nestýká se svými bývalými přáteli, které znala z doby, než se přestěhovala před pěti lety do hájovny. Společnost přátel jí neschází, nevyhledává je. Samota jí plně vyhovuje.

Míra podpory ze strany rodiny a blízkých osob

Míra podpory ze strany matky a bratra se v průběhu platební neschopnosti měnila. Zprvu byla větší finanční výpomoc. Nyní paní Ema hodnotí jako kvalitnější psychickou podporu. Pozitivně hodnotí posun v tom, že její blízcí jí věří ohledně její nepříznivé sociální situace spojené s vysokou dlužnou částkou.

Skutečnosti ovlivňující insolvenční situaci

Faktory, které zhoršují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Za svoji chybu považuje respondentka skutečnost, že k zaplacení stávajících dluhů si zajistila další úvěry. Domnívá se, že se měla pokusit hned splácet původní úvěry, bez toho, aby získala nové úvěry u nebankovních společností, u kterých byla jistina nepřiměřeně navýšena o úroky, penále z prodlení atd.

Faktory, které zlepšují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

V současné době pomáhá paní Emě státní sociální podpora a dávky pomoci v hmotné nouzi. Na tyto dávky je respondentka odkázaná.

Co by respondent uvítal při řešení situace

Paní Ema by při řešení své situace uvítala získání jakéhokoliv zaměstnání. Její potřebou je získat pravidelný příjem, ze kterého by mohla platit své závazky.

K samotnému rozhovoru respondentka doplňuje, že pro ni jako samoživitelku se 2 nezletilými dětmi, je situace značně náročná. Z tohoto důvodu by ve své situaci uvítala nějakou úlevu a zohlednění pro samoživitele. Navrhuje například slevu na úroky, na soudní výlohy a na exekuční náklady. Také snížení částek za nájem a záloh na elektřinu. Ve vztahu k věřitelům by uvítala odklad splátek, zmrazení úroků do doby než se děti osamostatní a odstěhují se. Po snížení výdajů souvisejících s domácností a s péčí o syny, by mohla paní Ema opět plně hradit své závazky.

Současná situace

Současná situace se nezměnila od uvedených událostí. Vzhledem ke svému nízkému příjmu si zažádala o dávky státní sociální podpory, konkrétně příspěvek na bydlení. Paní Ema soustavně hledá zaměstnání. Pokud si zajistí pravidelný příjem od zaměstnavatele, zvažuje řešení svých dluhů formou oddlužení.

V situaci paní Emy by mohla být nápomocná spolupráce s psychologem, který by rozvíjel s paní Emou míru motivace pro řešení své situace. Taktéž by bylo vhodné poradenství v oblasti efektivního hledání nového zaměstnání a možnosti uplatnění na trhu práce.

6.8.6 Paní Fiona

Věk: 41 let

Rodinný stav: vdaná

Dosažené vzdělání: střední odborné učiliště

Povolání: posuzování kvality výrobků ve výrobě

Primární rodina

Se svojí primární rodinou bydlela paní Fiona na vesnici v rodinném domě. Rodina se skládala z rodičů a celkem tří sourozenců. Otec pracoval jako řidič v autodopravě, matka pracovala na poště. Finanční situace rodiny byla dobrá, rodina měla zabezpečeny všechny

potřeby. „*Měli jsme všechno, žili jsme si dobře*“ uvedla respondentka. Její rodiče neměli žádný dluh či úvěr.

Aktuální rodinné zázemí

Paní Fiona je samoživitelka. Do ledna 2012 bydlela se svým nezletilým synem v domě na vesnici. V domě paní Fioně náležela jedna čtvrtina (tzn., že obývala 1+1). Další dvě čtvrtiny náleží rodinným příslušníkům. Jednu čtvrtinu vlastní nebankovní společnost. V listopadu 2011 bylo soudním usnesením zrušeno spoluvlastnictví. Za soudní stání vznikl paní Fioně dluh vůči nebankovní společnosti v hodnotě 24.000,-Kč. Pokud by paní Fiona do března 2012 nezaplatila tuto částku, požadovala by společnost dražbu domu. Vzhledem k finanční situaci respondentky nebylo pro ni možné uhradit požadovaný obnos. Další majitelé domu s prodejem nemovitosti souhlasili. Žena se velmi obávala, že se bude muset z domu odstěhovat. Dům pro ni a pro jejího syna představoval zázemí, kterého se paní Fiona nechtěla vzdát. Přesto pro ni existovalo velmi reálné nebezpečí, že se z domu bude muset vystěhovat. Chtěla předejít situaci, kdy by byl dům prodán a ona se synem by neměli zajištěné náhradní ubytování. Jelikož nebyly k dispozici obecní byty, zažádala si o přidělení bytu u soukromého vlastníka. Od ledna 2012 bydlí se svým synem v nájmu v bytě na vesnici.

Manžel již dva roky nežije s respondentkou ve společné domácnosti. Jejich manželství, které vzniklo v roce 1997, je trvale rozvráceno. Muž je cizinec a vycestoval do zahraničí. Paní Fiona nepředpokládá obnovení manželského soužití.

Respondentka je zaměstnaná, z čehož jí plyne stálý příjem v hodnotě 12.000,-Kč. Dvě exekuce platí paní Fiona formou srážek ze mzdy. K výplatě tedy paní Fiona obdrží 10.000,-Kč. Dále žena pobírá dávky státní sociální podpory, jedná se o přídavky na děti. Manžel zasílá výživné na nezletilého syna. Toto výživné je placeno nepravdělně a ne v plné výši. Paní Fiona obdrží od otce dítěte cca 2.500,-Kč jedenkrát za čtvrt roku.

Období insolvence

Vznik závazků

Vzniku insolvence předcházela nedůslednost při uzavírání smluv. „...*špatné přečtení smlouvy, nepřečtení těch malých písmenek, ... člověk něco neuváženě podepíše, ...*“ uvádí respondentka.

Závazky respondentky vznikaly od roku 2008. Řadí se k nim úvěr, který vznikl v době, kdy paní Fiona bydlela společně se svým mužem. Dále její muž nehradil pojištění automobilu. Náleží sem i využití kreditní karty, přičemž finance byly vynaloženy na opravu domu. Po vycestování manžela vznikl paní Fioně dluh za nehrazení záloh na elektřinu.

Vznik a průběh insolvence

Insolvence trvá u respondentky od roku 2009 do současnosti. Příčinou insolvence bylo navyšování dluhu a dlouhodobá nezaměstnanost paní Fiony. Respondentka řešila svoji situaci již od prvopočátku, přičemž absolvovala období, kdy se záležitosti nevěnovala, jelikož neměla prostředky na úhradu měsíčních splátek. Motivem pro řešení a splácení závazků byla obava před vymáháním dluhů formou exekuce.

I přesto, že značná část dluhů vznikla za společného soužití manželů, jsou dlužné částky vymáhány pouze po respondentce. Manžel se zdržuje mimo území České republiky.

Paní Fiona při řešení své situace nejprve kontaktovala věřitele a domluvila se s nimi na splátkovém kalendáři, který by zahrnoval nižší měsíční splátky. Negativní stránkou nižších splátek bylo, že jsou z uhrazených prostředků pokryty pouze úroky a ne samotná jistina, která tímto nebyla splácená vůbec. Tímto způsobem se paní Fiona zařadila do registru dlužníků.

Paní Fiona nevyužila možnosti spláct dluh prostřednictvím jiného úvěru. Pokoušela se o to, ale díky zařazení v registru dlužníků, jí nebylo vyhověno. Zpětně tento svůj dřívější neúspěch hodnotí kladně.

Žena se zamýšlela řešit svoji situaci prostřednictvím oddlužení. Od tohoto upustila, jelikož by to pro ni pravděpodobně znamenalo prodej nemovitosti, s čímž respondentka nesouhlasila.

Paní Fiona využila možnosti podání odvolání proti usnesení Okresního soudu, s tímto však neměla pozitivní zkušenost. Celkové náklady tímto pouze vzrostly o soudní poplatky a odměnu advokáta. Více možností dle respondentky k řešení není, jelikož jediné řešení je v podobě placení splátek. Při řešení své bytové problematiky se žena obrátila na Oblastní charitu, kde požadovala přímou finanční pomoc pro uhrazení kauce nájmu bytu.

Aktuální stav

Celková výše pohledávek činí 300.000,-Kč. Kvůli poplatkům a úrokům vzrostly od roku 2011 z původní částky 150.000,-Kč. Paní Fiona má celkem 4 věřitele. Všechny závazky

jsou více jak tři měsíce po splatnosti. Dva závazky jsou vymáhány exekučně, formou srážek ze mzdy. Přičemž jeden z věřitelů je touto formou plnění uspokojován zcela, druhý pouze z části. Další dva závazky respondentka nehradí vůbec.

Důsledky insolvence

Psychologické důsledky insolvence

Individuální prožívání - dopad insolvence na psychiku člověka

Paní Fiona popisuje své prožívání v souvislosti s insolvenčí jako: „...*bludný kruh, kdy situaci chci řešit, ale ve své podstatě nemůžu*“. Jedná se o pocit bezmocnosti a neustálé obavy z budoucnosti. Tento pocit v respondentce vyvolala skutečnost, že není schopná splácet požadované vysoké splátky a obava z exekuce. Toto je příčinou nadměrného psychického tlaku a stresu. Paní Fiona k tomuto uvedla: „...*s exekutorama za zádama se nedá žít. To není život, to je prostě neustálý strach, ...že nebudete mít peníze na účtu, že Vám vezmou z výplaty, že Vám vezmou dům, že Vám ho vydraží, ..., že Vám seberou ledničku, pračku. Prostě neustále se bojíte, že přijdete domů a nic tam nebude*“.

Paní Fiona pociťuje zlost na svoji osobu. Pociťuje výčitky vůči svému nezletilému synovi, kterému by ráda poskytla příznivější zázemí, životní podmínky a možnosti.

Respondentka se zprvu za svoji platební neschopnost styděla. V pozdější době již ne. K tomuto postoji jí napomohlo vědomí toho, že svoji tíživou situaci musí zvládnout za pomoci vlastních sil. Je si vědomá, že do obdobné situace se souhrou nešťastných událostí může dostat každý jedinec, který má nyní svoji existenci zajištěnou. K tomuto paní Fiona uvádí: „...*nikdo neví, jak skončí a může se to otočit ze dne na den. Jako, já jsem taky žila celkem solidní, krásný život, dovolené a jezdila na hory a k moři, měla jsem se krásně. Značkové oblečení, auto a z ničeho nic rozpad vztahu, nezaměstnanost a už to bylo*“.

O sebevraždě paní Fiona uvažovala. Nebyla ochotná jí však díky synovi realizovat. Uvědomovala si, že by tímto neúnosně zranila svého syna, kterému by v konečném důsledku zanechala dluhy.

Kvůli svým psychickým potížím vyhledala paní Fiona lékařskou pomoc a užívala po dobu tří měsíců antidepresiva.

Fyzické zdraví

Díky nadměrnému stresu se projevil vliv insolvence i na fyzické zdraví. Byly zde přítomny psychosomatické projevy v podobě poruch spánku (potíže při usínání, noční děsy), obtíže

při příjmu potravy a následné potíže se zažíváním (zvracení). S těmito zdravotními problémy se žena obrátila na svého praktického lékaře. Zdravotní obtíže přetrvávají dlouhodobě do dnešního dne.

Vnímání insolvence a postoj k ní

Během insolvence se měnilo u paní Fiony vnímání této záležitosti. V počátku insolvence měla paní Fiona pocit, že danou situaci zvládne. Postupem času se její vnímání záležitosti změnilo. Díky výkonu exekuce nabyla pocitu marnosti svého počínání a nemožnosti splnění svých závazků a rezignovala. „...*pocit, jako když to nikdy neskončí, že se to pořád táhne a že to nemá ani vůbec cenu splácet,*“ popsala své pocity v rozhovoru respondentka.

Vnímání své osoby

Paní Fioně se v průběhu insolvence měnil její postoj k dané záležitosti a uspořádání jejich hodnot. Respondentka vnímá svoji osobu jako bojovný typ, přesto přiznává, že se domnívala, že záležitosti nezvládne, zhrouť se a bude hospitalizovaná v psychiatrické léčebně. K tomuto scénáři nedošlo. Uvědomila se, že její zdraví je přednější a přestala se problémy zabývat. K obdrženým upomínkám přistupovala laxně. Psychický tlak ze strany exekutorů brala jako běžnou součást výkonu jejich činnosti, na který si zvykla. Za důležitý moment považuje smíření se svojí situací. Doposud brala vývoj událostí jako silně nespravedlivý. Jelikož z původně malých dlužných částek se staly pro ni neúnosně velké závazky. Uvědomuje si však na tomto svůj podíl viny. Domnívá se, že nárůst dlužných částek měla zarazit již ze začátku radikálním krokem.

Sociální důsledky insolvence

Míra uspokojení základních potřeb respondenta a jeho rodiny

Základní potřeby respondentky a jejího syna v podobě zajištění ubytování, jídla a hygieny, jsou uspokojeny. Také z příjmu jsou hrazeny výdaje v podobě jízdného a školného. Další výdaje jsou nemožné (např. dovolená, dárky). Žena má svůj příjem přesně rozvržený a není možné z něho uhradit více nad rámec připraveného rozpočtu.

Životní styl, společenské postavení

Životní úroveň paní Fiony se snížila. Současnou situaci žena popisuje jako „*přežívání*“. Taktéž se snížilo i společenské postavení. „*Já si myslím, že v očích ostatních lidí moje společenské postavení hodně spadlo,*“ vedla žena. Dle jejího názoru veřejnost nedokáže objektivně posoudit její situaci a z toho důvodu jí odsuzují.

Partnerské vztahy

Platební neschopnost měla negativní vliv na partnerské vztahy, vztahy v rodině a vztahy k lidem z blízkého okolí. Insolvence přispěla k rozvratu manželství. Dle slov respondentky její partner utekl: „...*když nejsou peníze, tak není ani láska*“. Manžel o situaci paní Fiony ví, přesto jí neposkytuje finanční ani morální podporu. Zasílá jen soudně stanovené výživné na nezletilého syna. Respondentka není takovýmto přístupem svého manžela překvapená, očekávala ho.

Rodinné vztahy

Syn je o aktuální situaci své matky informován. Přitom si na dané podmínky nikdy nestěžoval.

Paní Fionu nepodporují v její tíživé situaci žádní rodinní příslušníci. „*Rodina se ke mně postavila zády, okamžitě,*“ uvádí respondentka. Sourozenci zrušili spoluvlastnické podíly na společném domě. Přerušili s paní Fionou kontakty a distancovali se od ní. Taktéž se zachovala i její matka. Komunikace probíhala jednosměrně, kdy jí byly od sourozenců doručeny textové zprávy ve znění: „...*už nás nekontaktuj, nepiš, nevolej, ...až si uspořádáš svůj život, tak teprve, ...objednej se k psychiatrovi a pořeš si svůj život, a teprve potom se vlastně nějak ozvi*“. Další telefonáty paní Fioně od sourozenců se týkaly prodeje jejího podílu v domě a vystěhování se.

Respondentka byla z tohoto postoje svých blízkých zaskočená, cítila pocit ukřivdění a zra-
dy. Žena nepožadovala po svých příbuzných finanční výpomoc, ocenila by morální podporu, možnost si o záležitosti promluvit. Toto jí nebylo poskytnuto.

V současné době nestojí o to stýkat se a komunikovat se sourozenci a svojí matkou.

Přístup přátel a lidí z blízkého okolí

Taktéž chování přátel k paní Fioně se během její platební neschopnosti změnilo, vyjadřují vůči ní lítost. „*Berou mě jako takového chudáka...*“, dodává k tomuto žena. S přáteli, které paní Fiona získala před vznikem svojí platební neschopnosti, se nestýká. Příčinou je, dle paní Fiony, příslušnost k jiné společenské vrstvě, rozdílné zájmy a životní události. Důležitým momentem byla také skutečnost, že paní Fioně její přátelé nevyhověli ve chvíli, kdy nejvíce potřebovala jejich pomoc.

Zprvu jí bylo líto chování přátel, později si uvědomila, že o takové přátele sama nestojí a tudíž jejich společnost nevyhledává.

Míra podpory ze strany rodiny a blízkých osob

Míru podpory ze strany svých blízkých a rodiny paní Fiona posuzuje v negativním vymezení za stále zhoršující se. Ve vztahu ke svým příbuzným si myslí, že oni nerozumí její situaci a ani se o to nesnaží. Nutí paní Fionu do nepřijatelných řešení v podobě prodání nemovitosti a odstěhování se do azylového domu pro matky s dětmi. Což respondentka striktně odmítá.

Skutečnosti ovlivňující insolvenční situaci

Faktory, které zhoršují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Možnost splácet nebo řešit tíživou situace respondentky zhoršuje její nízký příjem.

Faktory, které zlepšují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

Praktické možnosti pro zlepšení a řešení situace respondentka shledává jen ve svém potenciálu, „...splácet musím jen sama,“ uvedla žena. Pro teoretickou radu se lze obrátit na Občanskou poradnu, na odbor sociálně právní ochrany dětí městského úřadu nebo získat data z internetu. Paní Fiona se domnívá, že bez financí se daná situace řešit nedá.

Co by respondent uvítal při řešení situace

Respondentka by při řešení své situace uvítala získání nového zaměstnání. Jelikož se však obává případné nezaměstnanosti, vyjadřuje současně povděk za tu stávající.

Paní Fiona by uvítala omezení kompetencí exekutorů při výkonu své činnosti. Domnívá se, že jsou ve výkonu své funkce nepostižitelní a řídí se zcela podle svých vlastních pravidel.

Dále respondentka upozorňuje na skutečnosti, že při uzavírání smluv o úvěru je zapotřebí zvýšené pozornosti a zároveň dbát na to, aby budoucí dlužník plně porozuměl všem náležitostem a ustanovením smlouvy. Ignorování podrobností může vést k negativním důsledkům pro dlužníka v podobě ustanovení rozhodčí doložky nebo vysoké částky RPSN.

Současná situace

Daná záležitost měla na respondentku značný vliv jak na psychické, tak také na fyzické zdraví. Toto si paní Fiona uvědomila a přehodnotila své priority. Zprvu trvala na zachování domu, ve kterém se synem bydlela. Nyní přijala skutečnost, že dům prodá a získané peníze použije k uhrazení svých dluhů. Díky tomuto přístupu se paní Fioně značně psychicky i fyzicky ulevilo. Domnívá se, že tímto zajistí lepší budoucnost pro sebe a svého syna.

V současné době je dům na prodej prostřednictvím realitní kanceláře. Paní Fiona také uvažuje o rozvodu manželství.

6.9 Analýza a interpretace dat

Pro jednotlivé kazuistiky jsem zvolila osoby, které se nachází v dlouhodobé platební neschopnosti a při řešení svých záležitostí se obrátili s žádostí o pomoc na Občanskou poradnu. Jde o 4 ženy ve věku 35 let, 44 let, 45 let, 41 let a 2 muže ve věku 45 let a 38 let.

Primární rodina

Všichni respondenti vyrůstali v úplných rodinách, kde oba rodiče měli své zaměstnání. Finanční situace primárních rodin byla v pěti případech dobrá. V jednom případě byla podprůměrná, jelikož jeden z rodičů z důvodu nadměrného požívání alkoholu používal peníze jen pro svoje potřeby. Rodina pocítovala negativní důsledky v uspokojování základních potřeb. U třech respondentů neměli rodiče žádné půjčky či dluhy. Ve dvou případech to bylo běžnou součástí způsobu rodinného hospodaření.

Aktuální rodinné zázemí

Současné bydliště u tří respondentů představuje byt, který je situován ve městě. Jeden z respondentů bydlí v bytě na vesnici a zbývající v domě na vesnici. Ve všech případech se jedná o nájem.

Jeden z respondentů je ženatý a žije se svojí manželkou ve společné domácnosti. Dva respondenti ukončili své manželství rozvodem a s bývalým partnerem se již nestýkají. U třech dotazovaných osob manželství po formální stránce stále tvá, manželé však spolu nežijí ve společné domácnosti. Ve dvou případech byl partner respondenta cizí národnosti. Ve všech domácnostech jsou přítomny nezletilé děti, u jednoho respondenta byly přítomny děti jen po tu dobu, než se ukončilo vzájemné soužití manželů a děti byly svěřeny do péče matky.

Čtyři respondenti mají ukončené středné odborní učiliště a dva vystudovali střední školu s maturitou. Pět osob má stálé zaměstnání a jedna je dlouhodobě nezaměstnaná.

U pěti respondentů je hlavní finanční příjem mzda ze zaměstnání. V šestém případě se jedná o získávání financí z činnosti v rámci uzavření dohody o provedení práce. V pěti přípa-

dech také respondenti pobírají státní sociální podporu v podobě přídatků na děti. Tři respondentky získávají od otců nezletilých dětí výživné.

Období insolvence

Závazky u pěti respondentů vznikly za doby trvání manželského soužití, v jednom případě za partnerského soužití. Vždy se jednalo o spotřebitelské úvěry u bankovních společností, které v první řadě sloužily k osamostatnění mladých rodin, k zajištění vlastního bydlení, rekonstrukci a k zařízení domu či domácnosti. Ve třech případech tyto půjčky byly spojeny s nerozvážným úmyslem a cílem zajistit si okamžitě nadstandardní zázemí pro sebe a svoji rodinu.

V době, kdy si respondenti zajistili tyto úvěry, mohli zcela plnit své závazky. Důvody vzniku insolvence jsou spojeny u všech respondentů s dlouhodobou nezaměstnaností, kdy byli propuštěni ze svého zaměstnání. U dvou respondentů předcházela insolvenční také nedůslednost při porozumění smluvních podmínek u uzavíraných smluv o úvěru. Tímto souhlasili se značně nevýhodnými podmínkami daných půjček.

Následné plnění svých závazků neprobíhalo řádně a včas. Všichni respondenti platili splátky nepravidelně a v nedostatečné výši, popřípadě plnění měsíčních splátek zcela vynechali. Věřitelé přistoupili k zasilání písemných upomínek k zaplacení splátky. U pěti respondentů nastala situace, kdy k zaplacení původního dluhu či měsíční splátky si zajistili nový úvěr. V tomto případě respondenti využili služeb nebankovních společností, jelikož jim bankovní společnosti, díky již existujícím úvěrům, odmítli poskytnout nové. Tuto možnost zajištění nového úvěru k uhrazení stávajícího, respondenti využili opakovaně. Zbývající šestý respondent měl taktéž zájem o získání nového úvěru, aby využil získané peníze k zaplacení předcházejících dluhů. Bankovní i nebankovní společnosti jeho žádosti nevyhověli. Zpětně tento moment hodnotí respondent za velmi přínosný. K tomuto názoru se kloní i další účastník rozhovoru, jenž poznamenal, že zajištění úvěru k úhradě stávajícího dluhu byla chyba. Efektivnější a přínosnější by bylo, pokusit se řešit stávající dluhy jinou alternativou.

Respondenti výše popsaným krokem nezajistili vyřešení počátku platební neschopnosti. Výše dluhu se u všech respondentů kvůli úrokům a penále z prodlení navyšovala. Ve většině případů dlužníci, kvůli nízkým splátkám, spláceli jen částečně úroky na úvěru, jistinu však nikoliv. Výše dluhů se tak nepřetržitě mnohonásobně navyšovala. Většina věřitelů vymáhala své pohledávky exekučně.

Při řešení tíživé situace všichni respondenti využili možnosti komunikace s věřitelem, kdy ho seznámili se svojí aktuální nepříznivou sociální situací. V pěti případech věřitelé k tomuto nepřihlíželi a požadovali uhrazení dlužné částky. Jedné respondentce věřitelé vyhověli a povolili měsíční odložení splátky. Vzhledem k tomu, že žena byla dlouhodobě nezaměstnaná, nenapomohl tento způsob zlepšit či vyřešit její situaci.

Při řešení taktéž všichni respondenti využili služeb odborného sociálně právního poradenství, které poskytuje Občanská poradna. Na tuto organizaci se však dotazované osoby obrátily až v momentě, kdy byla nařízená exekuce, a tím byly možnosti řešení situace již značně omezeny.

Možnosti, které respondenti jednotlivě dále využili, byly následující. Jednalo se o zajištění si práce na dohodu o provedení práce, půjčení financí od rodinných příslušníků, prodejem cennějšího movitého majetku, odvoláním proti usnesení Okresního soudu. Žádná z uvedených alternativ nevedla ke zlepšení aktuální situace spojené s platební neschopností. Variantou, kterou využili všichni respondenti, bylo hledání si nového zaměstnání. Jedna z respondentek uvedla, že si v dané situaci neuměla pomoci, nevěděla, jak danou situaci řešit.

Důležitou roli při řešení hraje motiv tohoto počínání. Impulz pro řešení situace poskytovalo ve dvou případech osamostatnění se od partnera, jenž situaci neřešil. U všech respondentů byla motivací pro řešení a případné splácení závazků obava před vymáháním dluhů formou exekuce a negativní důsledky s tímto spojené. Všichni respondenti uznali svůj podíl viny na vzniku potíží souvisejících s platební neschopností.

Délka platební neschopnosti je u tří osob 7 let, u dvou osob 4 roky a u poslední osoby byla půl roku. Celková výše závazků je u paní Aleny a paní Barbory 1.000.000,-Kč, u pana Ctirada 1.300.000,-Kč, u pana Dana 800.000,-Kč, u paní Emy 350.000,-Kč a u paní Fiony 300.000,-Kč.

Paní Alena má celkem 9 věřitelů a devět závazků, paní Barbora 9 věřitelů a 10 závazků. Pan Ctirad měl před podáním insolventního návrhu dohromady 7 věřitelů. Pan Dan má 5 věřitelů, paní Ema 3 věřitele a paní Fiona má celkem 4 věřitele. Všechny závazky u respondentů jsou více jak tři měsíce po splatnosti.

U první respondentky jsou téměř všechny závazky vymáhány exekučně, u paní Barbory pouze 3. Další závazky u všech respondentů jsou vymáhány exekučně. Touto variantou nejsou závazky díky nepříznivé sociální situaci respondentů hrazeny u paní Aleny a paní

Emy vůbec. U paní Barbory, pana Dana a paní Fiony jen z části. Pan Ctirad řeší své dluhy od roku 2010 v rámci oddlužení. Paní Barbora si podala na začátku roku 2012 insolvenční návrh na oddlužení. Krajský soud doposud v této záležitosti nevydal rozhodnutí.

Důsledky insolvence

Psychologické důsledky insolvence

Individuální prožívání - dopad insolvence na psychiku člověka

U všech respondentů je v prožívání insolvence přítomná značná a trvalá obava z budoucnosti. S tímto souvisí nadměrný psychický tlak ze strany věřitelů a strach z výkonu funkce exekutora. Strach z toho, zda se respondentům podaří zajistit pro sebe a svoji rodinu další existenci, která souvisí s obstaráním bydlení a základních potřeb v podobě jídla, hygieny. K obavám z budoucnosti se vztahuje strach, zda si respondenti dokážou zajistit zaměstnání a zda dokážou uhradit náklady související se školní docházkou dětí. U všech osob jsou zastoupeny také pocity bezmocnosti, beznaděje. Tyto pocity vyvolává skutečnost, že respondenti nedokážou na svojí situaci vůbec nic změnit.

Jednotlivě jsou u respondentů zastoupeny projevy nervozity, napětí, stresu, pocity méněcennosti, špatná nálada a u jednoho respondenta depresivní stavy.

U všech respondentů jsou patrné pocity viny vůči svým dětem, kterým nedokážou zajistit kvalitnější vyžití volného času, poskytnout jim vhodnější zázemí a podmínky.

Kvůli značnému psychickému vypětí uvažovali tři respondenti o dobrovolném ukončení života. V tomto jim zabránila přítomnost nezletilých dětí a vědomí toho, že je musí zajistit. Ze stejného důvodu další tři respondenti neuvažovali o sebevraždě vůbec. Tito si také uvědomovali, že ukončením života řešení dluhů přenáší na rodinné příslušníky.

Kvůli svým značným psychickým obtížím vyhledal pouze jeden respondent psychologickou pomoc. Další dva se obrátili na obvodního lékaře a vzhledem ke svému, značně nepříznivému, psychickému stavu užívali antidepresiva.

Z počátku insolvence za svoje obtíže tři respondenti pociťovali stud. V současné době se tito dokázali s danou záležitostí vyrovnat a celkem pět respondentů se za svoji platební neschopnost nestydí. K tomuto stavu přispělo vědomí skutečnosti, že do obdobné situace se mohou dostat souhrou nešťastných událostí i jiní lidé. Existuje tedy řada jedinců, kteří prožívají podobnou situaci. U jednoho respondenta pocit studu nadále přetrvává.

Fyzické zdraví

Insolvence měla přímý vliv u dvou dotazovaných osob na fyzické zdraví. U jedné osoby se jednalo o potíže spojené s bolestmi v oblasti zad. Druhý respondent uvedl problémy spojené s obtížemi příjmu potravy a následné potíže se zažíváním, konkrétně se jedná o zvracení. Dále byly přítomny psychosomatické obtíže spojené s poruchami spánku. Jednalo se o obtíže s usínáním, noční děsy. Čtyři respondenti uvedli, že platební neschopnost neměla vliv na jejich fyzické zdraví. Přesto v rozhovoru popsali psychosomatické potíže, které je provází obdobím insolvence. Jedná se o poruchy spánku, konkrétně obtíže při usínání, noční děsy.

Vnímání své osoby

U všech respondentů ovlivnila insolvence vnímání sama sebe. Jedna respondentka uvedla, že po překonání značných psychických problémů a osamostatnění se od manžela, jí její obtíže posílily. Změnu hodnotí jako pozitivní. Cítí se být silnější, sebevědomější. Více si věří a důvěřuje si, že stávající situaci dokáže zvládnout. Další osoby hodnotí změnu vnímání sama sebe jako negativní. Zde byly přítomny pocity méněcennosti a snížené sebevědomí.

Projevilo se to ve ztrátě pocitu jistoty a důvěry v sama sebe. Tyto pocity se postupně vyvíjely a souvisejí s přístupem k dané záležitosti a schopností jí řešit. Zprvu všichni respondenti věřili tomu, že vyvstalé události zvládnou vyřešit sami. Časem získali opačné zkušenosti a nabyli pocitu marnosti svého počínání a vědomí vlastní neschopnosti. Čtyři respondenti pocívali vztek vůči sobě, jelikož dané události nechali zajít do krajního stavu.

Vnímání insolvence a postoj k ní

Během insolvence se měnilo u dotazovaných osob vnímání této záležitosti. Proměnu vnímají respondenti spíše ve změně postoje k dané záležitosti a změně uspořádání osobních hodnot. Společná u všech respondentů je skutečnost ve vnímání možností řešení insolvence. Zprvu všichni věřili tomu, že vyvstalé události zvládnou řešit. S přibývajícím psychickým tlakem věřitelů, obavy z výkonu exekuce a zajištění své existence, si dlužníci uvědomovali nemožnost dané dluhy splatit a situaci vyřešit ve svůj prospěch. V důsledku tohoto vědomí všechny dotazované osoby rezignovaly na řešení své situace. Po opakovaných neúspěšných pokusech vyřešit platební neschopnost, respondenti svoje úsilí vzdali. Jedná se o dlouhodobý proces. Uvědomili si na jedné straně nemožnost zvrátit probíhající události a na druhé straně důležitost zachování svého psychického zdraví. Tudíž přijaly existenci

dluhů a věřitelů jako běžnou součást svého života, na kterou si zvykli a nadále k ní přistupovali laxně.

Tento přístup respondenta k insolvenčnímu mechanismu můžeme považovat za obranný mechanismus. Rezignace představuje způsob vyrovnání se s přítomností nesplacených dluhů. Jedná se o přizpůsobení se situaci.

Sociální důsledky insolvence

Míra uspokojování základních potřeb respondenta a jeho rodiny

Se zajištěním základních potřeb v podobě jídla, hygienických potřeb a ošacení nemělo pět respondentů během své platební neschopnosti potíže. Vždy dokázali zajistit prostředky k uspokojení základních potřeb svých a své rodiny. Jedna respondentka nemá dostatečně uspokojovány základní potřeby. Její příjmy občas nedostačují na zajištění potravin a oblečení pro sebe a své syny. Životní úroveň u všech respondentů se v období insolvence značně snížila. Dotazované osoby jsou nuceny přizpůsobit se své nepříznivé sociální situaci a žít skromněji.

Životní styl

U všech dotazovaných osob došlo vlivem insolvence ke změně životního stylu. Změna životního stylu se projevila v absenci rekreačních pobytů. Taktéž jsou zde patrné, kvůli chybějícím financím, omezené možnosti využití volného času jak svého, tak také dětí a celé rodiny. Negativní změna životního stylu se také u respondentů projevila v oblasti vybavení domácnosti, kdy exekutoři zabavili pořízené cennější movité věci. V domácnosti se nachází nutné vybavení a předměty denní potřeby.

Společenské postavení

Ve společenském postavení došlo u všech respondentů během platební neschopnosti také ke změně. Daná změna úzce souvisí se stávající životní úrovní a značným nedostatkem financí. Financování aktivní účasti na společenském životě znamená pro respondenty zvýšení rodinného rozpočtu, což je pro ně nepřijatelné. Samy nevyhledávají společenské události. Převážně se stýkají s lidmi, kteří se ocitli v obdobné situaci. V důsledku toho došlo ke změně společenského postavení, kterou respondenti vnímají jako jeho snížení. Pociťují příslušnost k jiné společenské vrstvě a to díky rozdílným životním událostem, rozdílným zájmům a způsobu trávení volného času.

Mezilidské vztahy - partnerské vztahy

Jedna respondentka nemá partnera. U ostatních respondentů měla insolvence zásadní vliv na kvalitu partnerských vztahů. Ve čtyřech případech partner respondenta vinil za vznik nepříznivé sociální situace, byly zde přítomny výčitky a nadávky, což zintenzivňovalo psychický tlak již vzniklých obtíží.

Manžel paní Aleny v důsledku platební neschopnosti začal v nadměrné míře konzumovat alkoholické nápoje. Paní Alena se uzavřela do sebe, přestala komunikovat se svým okolím a odmítala vzniklé situace řešit.

U čtyř respondentů došlo v průběhu insolvence k rozvratu manželství, kdy ve třech případech manželé žijí samostatně v oddělených domácnostech. U jedné z dotazovaných osob již proběhl rozvod manželství. Manželství jednoho z respondentů nadále trvá. Otázkou zůstává kvalita vztahů a míra podpory, kdy manželka obviňuje respondenta ze vzniku jejich tíživé situace. Manželka respondentovi není psychickou oporou.

Bývalý partneři paní Aleny, pana Dana, paní Emy a paní Fiony jsou o přetrvávající nepříznivé situaci respondentů plně informováni. Přesto pouze u jednoho manželského páru, který žije odděleně, probíhá vzájemná komunikace a výpomoc. U dalších třech respondentů bývalí partneři nejeví žádný zájem, přerušili zcela komunikaci a odmítají poskytnout jakoukoli finanční částku na řešení dluhové problematiky. Přitom tyto dluhy vznikly za společného soužití manželů.

Žádný z partnerů neuvažuje o obnovení vzájemného soužití. Přestože většina respondentů byla odchodem partnera negativně ovlivněna, stojí za povšimnutí, že u dvou respondentek byl odchod partnera naopak stimulem a významným motivačním prvkem pro řešení insolvence a působil stabilizačně i na psychiku těchto osob. V jednom případě byl rozchod manželů pro respondenta neočekávaný a zanechal na něm negativní psychické následky v podobě vzteku a pocitu nespravedlnosti.

Děti všech respondentů jsou se stávající tíživou finanční situací rodiny seznámeny. Platební neschopnost rodičů na ně měla nepříznivý psychický i sociální vliv. Jeden ze synů dotazovaných osob je se situací smířený. Děti další respondentky se za platební neschopnost stydí. U jedné z respondentek jsou děti již zletilé a mohou jí tak kromě morální podpory pomoci i finančně. Těmto zletilým dětem byly problémy matky její osobou dlouho tajeny. K přiznání skutečností jí přinutily chybějící finance a uskutečněný výkon exekuce. Po tomto ozřejmení událostí se vzájemné vztahy nezměnily.

Rodinné vztahy

Z rodinných příslušníků byla zaměřená pozornost na rodiče respondenta, jeho sourozence, tchýni a tchána. Ve dvou případech respondentky nepodpořili během platební neschopnosti žádní rodinní příslušníci. Ve dvou případech podporovali respondenta rodiče a jeho sourozenec. Další dva respondenty podporovali tchán s tchýní. Tato finanční pomoc směřovala k uspokojení a zajištění potřeb dětí. V posledním případě se projevila pomoc ze strany matky respondentky a její tchýně.

Pomoc rodiny ze strany rodinných příslušníků zaznamenala u respondentů během insolvence změny v míře podpory a kvalitě mezilidských vztahů. U třech respondentů je patrný ze strany blízkých direktivní přístup, který respondenti odmítají. Příbuzní nutili respondenty do řešení situace, se kterým oni nesouhlasili. Kvůli tomuto byly ve dvou případech zcela ukončeny vzájemné rodinné vztahy. Ve třetím případě došlo v průběhu času ke vzájemnému respektu životních názorů a hodnot a je zde patrná morální a občasná finanční výpomoc.

U třech respondentů je zpočátku insolvence zřetelná finanční pomoc ze strany příbuzných. Tuto formu pomoci však nešlo udržovat dlouhodobě, snížila se na minimum nebo postupem času zcela ustala. Nyní, v průběhu insolvence, je kvalitnější psychická opora. Jedna respondentka neuvedla rodičům přesné informace o svých potížích, z tohoto důvodu se jejich vztahy díky insolvenci nezměnili. Žena k tomuto kroku přistoupila, jelikož se obávala případného zhoršení zdravotního stavu rodičů v důsledku zjištění špatných zpráv.

Přístup přátel a lidí z blízkého okolí

Insolvence měla dopad i na vztahy respondentů k lidem v jejich okolí. Během platební neschopnosti se v některých případech měnila míra podpory přátel a známých. Ve dvou případech byla příčina na straně respondenta. Jeden respondent se přestal stýkat se svými původními přáteli. Uzavřel se do sebe a se svým okolím přestal komunikovat. Obdobný průběh je znatelný i u další dotazované osoby, která přítomnost přátel nevyhledává a samota je pro ni vyhovující.

U třech respondentů, se chování přátel k nim nezměnilo. Dále spolu komunikují a potkávají se s lidmi ze svého okolí. Ke změně došlo ve frekvenci vzájemného setkávání. Komunikace je méně častá. Od těchto osob pociťují morální podporu a povzbuzení.

Čtyři respondenti se nesečkali s negativní reakcí přátel a lidí ze svého okolí. S negativní reakcí se setkala jedna respondentka. Poslední respondentka pocítovala od svých přátel pouze lítost. Uvědomovala si jejich příslušnost k jiné společenské vrstvě, jelikož je oddělovali rozdílné zájmy a životní události, tudíž neměla zájem dále se s nimi stýkat. Také jí odmítli poskytnout morální oporu ve chvíli, kdy jí respondentka potřebovala.

Dva respondenti se za svoji platební neschopnost před svými přáteli styděli, z tohoto důvodu jim nesdělili plnou pravdu. Naopak tito respondenti se setkali ze strany svých dalších přátel s možností finanční pomoci. Jeden z nich jí využívá každý měsíc. Další respondent jí odmítl s díky, jelikož ví, že by jí svému příteli nebyl schopen splatit.

Skutečnosti ovlivňující insolventci

Faktory, které zhoršují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

U všech respondentů lze upozorovat faktory, které zhoršují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti. K těm, které pojmenovali všichni, byly obtíže spojené s komunikací s věřiteli a uzavírání smluv o úvěrech se značně nevýhodnými podmínkami pro dlužníka. Konkrétně se k tomuto řadí neochota přizpůsobit se potřebám a aktuální, sociálně nepříznivé situaci dlužníka, nesrozumitelnost úvěrových smluv pro dlužníka, použité malé písmo v úvěrových smlouvách, neupozornění na rozhodčí doložku a výši RPSN, velké úroky a velké poplatky za penále z prodlení.

U respondentů lze poukázat na společné faktory, které jim znesnadňují situaci adekvátně řešit a splácet jednotlivé splátky. K těmto se řadí faktory v podobě nezaměstnanosti a obtíží při uplatnění na trhu práce a s tímto spojené problémy při hledání nového zaměstnání. V případě zaměstnání mají tyto osoby nízký příjem.

U dvou respondentů jsou patrné zkradené informace o výkonu funkce exekutora a podmínkách řešení dluhů formou oddlužení.

Další faktory v této zkoumané oblasti se u respondentů různí. Jedna osoba se domnívá, že stát a ekonomická situace v České republice jí zhoršuje možnost splácet a řešit aktuální platební potíže. Dva respondenti označují obtíže v mezilidských vztazích jako strůjce zhoršení situace. V jednom případě manželka trvala na tom, aby respondent opustil jejich společnou domácnost. Respondent má díky tomuto vyšší náklady, kdy je povinný platit výživné na nezletilé děti a v důsledku osamostatnění i nájem bytu. V dalším případě se jednalo o dobrovolné ukončení života bývalého druha jedné z respondentek.

Čtyři respondenti jako faktor, který znesnadňuje danou situaci řešit, uvedli své jednání. Jedna z dotazovaných osob si uvědomuje, že si měla dříve najít vhodné zaměstnání a nese-trvávat v podniku, který dlouhodobě nevyplácí plnou mzdu. Další osoba pokládá za pře-kážku skutečnost, že uzavřela nové úvěry k zaplacení těch stávajících. V důsledku čehož se stále navyšovala celková výše dluhů. U dalších dvou respondentů je patrný nedbalý pří-stup při uzavírání smluv s nebankovními společnostmi.

Faktory, které zlepšují možnost splácet závazky a řešit situaci platební neschopnosti

K tomuto bodu dva respondenti uvedli, že není nic, co by zlepšovalo jejich možnost splácet a řešit vyvstalou insolvenční situaci. Jednomu z respondentů je nápomocná psychická podpora od blízkých lidí v jeho okolí a možnost domluvy s věřiteli. Tři respondenti shodně uvedli, že při řešení jejich platební neschopnosti by jim pomohlo nalezení nového zaměstnání.

Co by respondentům pomohlo při řešení jejich situace

Respondenti by uvítali ze strany věřitelů možnost konsolidace půjček, odložení nebo zmra-zení splátek. Ustanovení výhod pro dlužníky, kteří jsou samoživitelé. Tyto výhody by spo-čívaly ve snížené platbě za nájem, slevy na úrocích, na soudních výlohách a exekučních nákladech, odložení splácení závazků do doby, kdy se děti osamostatní a budou schopny samy se živit, atd. V tomto případě by měl zakročit stát a omezit výši úroků a výši možné sazby penále. Taktéž by měl stát omezit kompetence exekutorů při výkonu jejich činnosti. Respondenti by také přivítali zmírnění podmínek pro řešení dluhů formou oddlužení.

6.10 Shrnutí a doporučení pro praxi

Cílem praktické části diplomové práce bylo na základě výzkumného šetření získat příčiny, souvislosti a dopady insolvence ze sociálně psychologického hlediska a s tímto poznat související rizika pro jednotlivce. Dále jsem se zaměřila na způsoby zvládnání této tíživé životní situace. Je třeba brát na vědomí, že výsledky kvalitativního výzkumu nelze zobec-ňovat, týkají se pouze malého sledovaného vzorku respondentů.

Z výzkumného šetření vyplývá, že insolvence je dlouhodobý proces, který má svůj dyna-mický vývoj. U všech respondentů se jednalo o spotřebitelské úvěry, za účelem zajištění a vybavení domova pro sebe a svoji rodinu. Příčinou insolvence byla dlouhodobá neza-městnanost, nedůslednost při uzavírání smluv o úvěru a v neposlední řadě i nerozvážnost při výběru nakupovaných věcí.

Dotazované osoby řešili svoji počáteční platební neschopnost uzavřením nové půjčky, která měla sloužit k zaplacení stávajících dluhů. Toto řešení nevedlo k vyřešení potíží.

Respondenti byli přesvědčení, že danou situaci zvládnout vyřešit sami. Všechny dotazované osoby komunikovaly s věřiteli až v době, kdy vyvstaly potíže a bankovní i nebankovní společnosti se dožadovaly plnění závazků formou zasílání upomínek, exekucí nebo soudního výkonu rozhodnutí. Samotný problém začali respondenti řešit až ve chvíli, kdy jim hrozilo reálné nebezpečí exekuce. Motivem pro řešení také bylo projevení negativních důsledků slabé sociální situace. Respondenti spláceli jen část splátek nebo jejich platbu zastavili zcela. V této chvíli bankovní i nebankovní společnosti nebyly nakloněny řešení v podobě odložení splátek. Navrhovali nový splátkový kalendář, který nevyhovoval potřebám respondenta atd. Po opakovaných neúspěších vyřešit vyvstalé události respondenti rezignovali. Nabyli pocitu, že s danou situací nelze nic udělat.

Výše celkového dluhu se u všech respondentů kvůli úrokům, poplatkům a penále z prodlení mnohonásobně navýšila. Ve většině případů věřitelé vymáhali své pohledávky exekučně.

V této době všichni respondenti využili služeb odborného sociálně právního poradenství, které poskytuje Občanská poradna.

Insolvence měla značný negativní dopad na psychiku a osobnost člověka. U respondentů byla přítomná trvalá obava z budoucnosti, strach ze zajištění existence pro sebe a svoji rodinu. Prožívali pocity bezmoci, beznaděje doprovázené projevy nervozity, napětí, stresu, pocity méněcennosti, špatné nálady, pesimismu a depresivních stavů. V důsledku toho polovina dotazovaných osob uvažovala o sebevraždě. Přitom pouze jeden respondent vyhledal psychologickou pomoc. Další dva se obrátili s žádostí o pomoc na odborného lékaře a užívali antidepresiva.

Většina respondentů pociťovala za svoji situaci stud. S tímto pocitem se většina dotazovaných osob dokázala během času vyrovnat. U jedné osoby je tento pocit stále přítomný.

Insolvence měla také vliv na fyzické zdraví, což se projevuje bolestí různých částí těla. U všech respondentů jsou přítomny psychosomatické potíže související s poruchami spánku.

U všech respondentů je negativně ovlivněno vnímání své osoby, které se projevilo ve ztrátě pocitu jistoty a ztrátě sebedůvěry. Dotazované osoby prožívaly pocity marnosti svého počinání a nabyly vědomí vlastní neschopnosti. Vůči sobě cítili vztek.

Platební neschopnost měla také velký vliv na životní úroveň, která se výrazně snížila. Dotazované osoby byly přinuceny se nepříznivé sociální situaci přizpůsobit a žít skromněji. Došlo taktéž ke změně životního stylu a společenského postavení. Respondenti pocítují kvůli životním událostem příslušnost k jiné společenské vrstvě.

Insolvence také měla u všech respondentů zásadním způsobem vliv na kvalitu partnerských, rodinných vztahů a mezilidských vztahů. Ve čtyřech případech partner respondentů vinil za vznik nepříznivé sociální situace. U čtyř respondentů přispěla insolvence k trvalému rozvratu manželství. Také byly patrné neshody mezi rodinnými příslušníky a lidmi z blízkého okolí. Respondenti přestali komunikovat se svým okolím, nevnímali nabízenou pomoc.

Při řešení potíží s platební neschopností záleží na pohotových reakcích dlužníka. V opačném případě narůstají dluhy do stotisícových částek. Je přirozené, že člověk se snaží vytěšňovat negativní události spojené s insolvenčí. Je však zapotřebí projednávat s věřitelem každou změnu a možnosti řešení. Aktivně se zajímat o postupy a mechanismy, kterými lze situaci zvládnout. Bankovní společnosti k tomuto nabízejí například překlenovací úvěr, konsolidaci půjček, odložení splátek. Tyto varianty řešení jsou pro dlužníka stále výhodnější než vymáhání dluhů prostřednictvím exekucí, kdy jsou již omezeny možnosti konstruktivního řešení finančních problémů.

Se značnou přítomností psychických obtíží může souviset skutečnost, že člověk nevnímá nabízenou pomoc, která se vyskytne ze strany příbuzných. Toto způsobuje značné obtíže při komunikaci a udržení rodinných vztahů. Dlužníci vnímají jako svoje jediné řešení uhrazení dlužné částky a přitom nevnímají další aspekty využití rodinné a odborné pomoci. Díky této pomoci by respondenti mohli změnit přístup k tíživé situaci a dbát na udržení a zachování pro ně tak důležitých osobních vztahů s přáteli a s rodinou. Proto je zapotřebí zásahu z vnějšku a oslovit dané odborníky. Tímto by se docílilo minimalizace negativního dopadu na dané osoby a jejich rodinné příslušníky.

Řešení psychosociálních negativních důsledků insolvence vyžaduje komplexní přístup k dané oblasti. Je zapotřebí řešit insolvenční se všemi jejími souvisejícími ekonomickými, sociálními a psychologickými aspekty. Při samotném řešení je proto zapotřebí zajistit ucelený přístup a spolupráci odpovídajících organizací a institucí. Těmito mohou být státní instituce, nestátní organizace a soukromé subjekty. Doporučila bych proto spolupráci spe-

cializovaných organizací, které by řešily insolvenční z různých hledisek. K významným institucím a organizacím bych zařadila následující:

1. Státní instituce

- a) Úřady práce (dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky státní sociální podpory, pomoc při zajištění práce),
- b) agentury práce,
- c) poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy,
- d) místně příslušné obecní a městské úřady (tyto by poskytovaly bezúročné či nízko úročné půjčky, odborné poradenství sociálního pracovníka, pomoc kurátora v případě propuštění osob z výkonu trestu odnětí svobody a po odchodu zletilých osob z dětského domova),
- e) orgány sociálně právní ochrany dětí (pomoc v případě, kdy v rodině jsou přítomny nezletilé děti),
- f) soudy (při podání a rozhodnutí o insolvenčním návrhu).

2. Nestátní organizace

- a) poradny (občanské poradny, poradny při finanční tísní, občanské sdružení zaměřené na finanční gramotnost),
- b) charita, fary (možná finanční pomoc a duchovní podpora),
- c) sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (podpora zdravé komunikace a chodu rodiny),
- d) krizová centra,
- e) linky důvěry,
- f) svépomocné skupiny (sdílení obdobných potíží a poskytnutí psychické podpory),
- g) azylové domy,
- h) bankovní a nebankovní společnosti (mechanizmy vedoucí k řešení insolvence – konsolidace půjček, překlenovací úvěr, odložení splátek atd.).

3. Soukromý sektor

- a) psycholog, psychiatr, psychoterapeut,
- b) psychiatrická léčebna,
- c) insolvenční správce (pomoc při vypracování insolvenčního návrhu, provázení oddlužením),
- d) nezávislý finanční poradce (projednání možností rodinného rozpočtu a jeho přehodnocení, nabídka výhodných produktů k efektivnímu řešení),
- e) právník, advokát,
- f) notář.

V současné době uvedené jednotlivé služby, které jsem uvedla, působí izolovaně. Soustředí se výhradně na svoji činnost a tímto zajišťují dlužníka pouze jednostranně. Koordinace činnosti jednotlivých služeb zde značně chybí. Důležitým přínosem při řešení platební neschopnosti dlužníka by bylo zajištění provázanosti a návaznosti jednotlivých institucí a služeb. Ideálním případem by bylo zřízení jednoho kontaktního místa, kde budou obstarány všechny potřeby dlužníka se zajištěnou koordinací mezi jednotlivými službami. Systematickou a komplexní práci na všech aspektech insolvence hodnotím jako nepostradatelnou, jelikož může předejít či zmírnit reálné riziko sociálního vyloučení dlužníka v důsledku narůstající dlužné částky a rozvoje psychosociálních obtíží.

Za stěžejní oblasti pomoci v systému řešení insolvence považuji psychologické poradenství a odborné sociálně právní poradenství.

Psychologické poradenství by mělo, dle mého názoru, zahrnovat práci s emocemi, práci na přijetí a vyrovnání se s tíživou situací. Také rozvíjení a udržení pozitivní motivace k aktivnímu řešení finančních obtíží, nácvik komunikace s věřiteli. Věnovat se také udržení mezilidských vztahů.

Při práci s dlužníky v rámci odborného poradenství považují za důležité vypracovat přehled věřitelů a zjistit aktuální stav dluhů, stanovit priority a rozhodnout co je nejdůležitější řešit, rozpracovat rodinný rozpočet, zjistit možnosti navýšení příjmů, zvážení výdajů a samotné jednání s věřiteli. V neposlední řadě je také nutné poskytnout dlužníkovi přesné informace k dané problematice, seznámit ho s riziky a možnými důsledky. Taktéž by bylo vhodné zařadit poradenství v oblasti efektivního hledání nového zaměstnání a možnosti

uplatnění na trhu práce. Z důvodu nepříznivé finanční situace by mělo být odborné sociální poradenství poskytováno insolventním osobám zdarma.

Za chybějící službu, v oblasti řešení platební neschopnosti, považuji svépomocné skupiny, ve kterých by dlužníci mohli sdělovat své zkušenosti a získávat psychickou podporu.

Pro poskytování kvalitní pomoci je zapotřebí dbát i na odpovídající odborné znalosti. Proto je vhodné zaměřit se na vzdělávání pracovníků pomáhajících profesí ze všech typů institucí a organizací. Z odborných dovedností považuji za vhodné mít znalost specifik prožívání dlužníka, znalost legislativního rámce a povědomí o existenci odborných místech pomoci. Vhodnou formou vzdělávání je konání seminářů, přednášek a výměna zkušeností mezi odbornými pracovišti.

Za důležitý bod řešení dané problematiky považují dostatečnou informovanost společnosti v podobě osvěty. Je zapotřebí poskytovat veřejnosti dostatek potřebných informací, přičemž do popředí se dostává zaměření na prevenci. Shledávám za důležité další zvyšování finanční gramotnosti. Cílem by mělo být to, aby lidé byli schopni řídit své osobní finance. Dokázali rozumně a odpovědně rozhodovat o svém rodinném hospodaření. Smyslem není zamezit lidem v půjčování peněz, ale vést je k uvážlivému využívání půjček, objektivnímu zhodnocení podmínek smluv o úvěru a jeho srovnání s konkurencí. Taktéž poskytnout znalost rizik a možných důsledků využívání půjček.

Informační kampaň by měla obsahovat informace jak vzniklé obtíže a insolvenční řešení vlastními silami tak také informace o tom, jak řešit platební neschopnost za pomoci různých institucí a společností. Nedílnou součástí by byly i sdělení o místech pomoci a o odbornících, kteří poskytují poradenství.

Vhodnou formou k šíření osvěty shledávám v realizaci celoměstských kampaní. Do této by měli být zapojeni nejrůznější odborníci, organizace a instituce, ale i média v podobě rozhlasu, televize a reklamních poutačů.

Vhodné je věnovat se prevenci i na základních a středních školách. Prostřednictvím interaktivního programu by se žáci a studenti seznamovali s tématem insolvence, jejími důsledky, možnostmi řešení a s místy pomoci odborných pracovišť. Součástí by bylo i zvyšování finanční gramotnosti.

Přestože považuji za důležitou skutečnost uvědomění a převzetí odpovědnosti za svoji situaci u dlužníka, považují taktéž za vhodné modifikovat pravidla při uzavírání smluv

o úvěru, tak aby byla pro dlužníka srozumitelná. Důležité je podle mého názoru uzpůsobit i legislativní podmínky poskytování úvěrů a to především u nebankovních společností. Vymezit v zákoně přesnou možnou výši požadovaných úroků a poplatků. Vhodné je i demonstrovat, kolik budou muset dlužníci reálně svým věřitelům splácet. Současně také omezit podbízivé reklamy v televizi a v jiných médiích.

Dále považuji za důležité vytvořit legislativní prostředí pro poskytování půjček s nízkým úrokem pro rodiny a osoby v nepříznivé životní situaci. Popřípadě v tomto podpořit obce nebo města, která by mohla poskytnout nízko úročenou půjčku.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsem se věnovala tématu: „Sociální a psychologické aspekty insolvence“. V teoretické části jsem se zaměřila na vymezení souvisejících pojmů a oblastí, které shledávám za klíčové. Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum, kde jsem na základě polostrukturovaného rozhovoru sestavila kazuistiky jednotlivých insolventních osob. Cílem bylo poukázat na působení insolvence na jedince ze sociálního a psychologického hlediska.

Insolvence je stále se rozrůstající fenomén dnešní doby, který se nevyskytuje v současné společnosti ojediněle. Dluhy a insolvence nezasahují pouze dlužníka, ale také jeho rodinu. Tato problematika se prolíná do mnoha oblastí života, nevztahuje se pouze na majetek a finance. Zejména ovlivňuje uspokojení základních životních potřeb. V tomto případě dochází k závažnému narušení psychosociální stability. Insolventní osoby žijí v nepřetržitém a nadměrném stresu po dobu několika let.

Výčet problémů dlužníka, který se vyhýbá konstruktivnímu řešení situace, je značný. Jestliže dlužník své závazky neřeší, může celková dlužná částka narůst do astronomických rozměrů. K neschopné finanční situaci se přidruží rozsáhlé potíže v psychické a sociální oblasti jedince. Platební neschopnost dlužníka má vliv na psychické prožívání jedince a negativně ovlivňuje vnímání sebe sama. V závažných případech dochází také k sebevražedným myšlenkám. Dále kvůli tomu může člověk dospět i k sociálně patologickým jevům. Jedinci trpí vlivem insolvence také somatickými obtížemi.

Platební neschopnost má podstatný vliv na změnu kvality života. Výrazně jsou ovlivněny mezilidské vztahy, kdy dlužníci ztrácejí své blízké. Insolvence má také vliv na změnu sociálního statusu jedince a jeho rodiny a snížení životní úrovně. Pokud se se stávající situací jedinec nedokáže vyrovnat a řešit ji, hrozí mu reálné riziko sociálního vyloučení z důvodu platební neschopnosti.

Vyvstálé tíživé problémy nelze řešit bez toho, aby si je dlužník plně přiznal a našel odvalu obrátit se na věřitele a spolupracoval s odborníky na řešení těchto obtížných životních situací. V mnoha případech je nutné vyhledat pomoc psychologa, psychiatra atd.

Je zřejmé, že dlužníci si svoji situaci často způsobují sami. Spoluvina může být však také na straně partnera nebo všudypřítomné reklamy. Dnešní doba nabízí snadné a rychlé půjčky, které jedinci zajistí nadstandardní živobytí. Je však potřeba k těmto produktům přistu-

povat obezřetně, zhodnotit svoji aktuální situaci a také domýšlet možná rizika. Z tohoto důvodu považuji za velmi důležité dbát na osobní zodpovědnost a zvyšování kompetencí při spravování svých osobních a rodinných financí. K tomuto může napomoci dluhové poradenství, zvyšování finanční gramotnosti, vzdělávání a osvěta široké veřejnosti. Zvyšování znalostí je také důležité u odborníků, ke kterým se řadí sociální pracovníci, psychologové

a jiní. K řešení insolvence a dluhové problematiky shledávám za přínosné vytvoření spolupráce mezi různými obory. K zainteresovaným stranám by měla patřit sociální práce, psychoterapie, sociálně právní poradenství, právní a finanční poradenství. Domnívám se, že interdisciplinární spolupráce se vztahuje jak k neziskovým, tak také ke státním institucím.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BALABÁN, Zdeněk. *Slabikář finanční gramotnosti*. 1. vydání. Praha: Cofet, 2009. ISBN 80-254-4207-4.
- [2] ČÁP, Jan a Zdeněk DYTRICH, 1968 cit. podle MUSIL, Jiří, 2005. *Sociální psychologie*. 1. vydání. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, ISBN 978-80-7318-292-2.
- [3] DRÁPAL, Lubomír et al. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9.
- [4] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vydání. Přeložil Vladimír JŮVA. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [5] HANOUSKOVÁ, Miroslava et al. *Praktický průvodce návrhem na povolení oddlužení*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská rozvojová, 2010. ISBN 978-801-254-8509-5.
- [6] HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 1. vydání. Praha: Karolínium, 1999. ISBN 80-246-0030-7.
- [7] KASÍKOVÁ, Martina et al. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-179-6.
- [8] KOTOUČOVÁ, Jiřina et al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80007-15-8.
- [9] LEA, E. G. Stehen et al. *Psychologie ekonomického chování*. Přeložil Zbyněk BUREŠ. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-87007-15-8.
- [10] MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vydání. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006. ISBN 80-85850-61-3. Dostupný také z:
http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_193.pdf
- [11] MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3.
- [12] MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: Příručka zejména pro neprávniky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-862-8.

- [13] MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. přepracované vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [14] MATOUŠEK, Oldřich et al., 2001 cit. podle MATOUŠEK, Oldřich et al., 2008. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-502-8.
- [15] MATOUŠEK, Oldřich et al. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.
- [16] MUSIL, Jiří. *Sociální psychologie*. 1. vydání. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. ISBN 978-80-7318-292-2.
- [17] NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- [18] SMRČKA, Luboš. *Osobní a rodinné finance: Svět rodinných financí – jak spořit a rozmnožovat majetek*. 1. vydání. Praha: Professional Publisching, 2007. ISBN 978-80-86946-41-2.
- [19] SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4
- [20] STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Přeložil Stanislav JEŽEK. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85-834-60-X.
- [21] SYROVÁTKOVÁ, Štěpánka et al. *Dluhová problematika*. Dodatek k 1. vydání. Plzeň: Člověk v tísni, o.p.s, 2008. ISBN 978-80-86961-28-6.
- [22] SYROVÝ, Petr a Martin NOVOTNÝ. *Osobní a rodinné finance*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-1098-6.
- [23] ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. 1. vydání. Praha: ČVUT Praha, 2011. ISBN 80-204-0700-6.
- [24] ŠVARÍČEK, Roman et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Další zdroje:

- [25] OUJEZSKÁ, Eva. Seminář Zadlužování v Jihomoravském kraji, Brno, 26. 5. 2009. *Sociální práce*. Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci, roč. 2009, č. 2, s. 8. ISSN 1213-6204.

Zákony:

- [26] ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 9. února 1995 o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995a, částka 8, s. 467-469. ISSN 1211-1244. Dostupný také z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1995/sb08-95.pdf>
- [27] ČESKO. Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995b, částka 31, s. 1634-1652. ISSN 1211-1244. Dostupný také z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1995/sb31-95.pdf>
- [28] ČESKO. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995c, částka 41, s. 1986-2011. ISSN 1211-1244. Dostupný také z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1995/sb41-95.pdf>
- [29] ČESKO. Zákon č. 120 ze dne 28. února 2001 o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 48, s. 3029-3059. ISSN 1211-1244. Dostupný také z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2001/sb048-01.pdf>
- [30] ČESKO. Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006a, částka 64, s. 2330-2392. ISSN 1211-1244. Dostupný také z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb064-06.pdf>
- [31] ČESKO. Zákon č. 111 ze dne 14. března 2006 o pomoci v hmotné nouzi. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006b, částka 37, s. 1305-1328. ISSN 1211-1244. Dostupný také z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb037-06.pdf>

- [32] ČESKO. Zákon č. 182 ze dne 30. března 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006c, částka 62, s. 2130-2224. ISSN 1211-1244. Dostupný také z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb062-06.pdf>
- [33] ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354-464. ISSN 1211-1244. Dostupný také z:
www.mvcr.cz/soubor/sb011-09-pdf.aspx
- [34] ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 513 ze dne 5. listopadu 1991 obchodní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 98, s. 2474-2565. ISSN 1210-0005. Dostupný také z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb098-91.pdf>

Internetové zdroje:

- [35] ABECEDA RODINNÝCH FINANČÍ. Slovník. *Abeceda rodinných financí* [online]. ©2010 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z:
<http://www.abecedarodinnychfinanci.cz/stranka/slovník>
- [36] ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN. Úvod. *Asociace občanských poraden* [online]. ©2010-2012 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z:
<http://www.obcanskeporadny.cz/>
<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=744>
- [37] FINANČNÍ GRAMOTNOST. Slovník výrazů. *Finanční gramotnost* [online]. ©2008-2012 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z:
<http://www.financnigramotnost.eu/stranka/clanky-a-informace/slovník-vyrazu/12/>
- [38] KADLECOVÁ, Iva. Životní a existenční minimum. *Integrovaný portál mpsv* [online]. ©2011-2011 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z:
http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min
- [39] KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. Dávky na bydlení. *Veřejný ochránce práv* [online]. ©2012a [cit. 2012-03-28]. Dostupné z:
<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/davky-na-bydleni/> <http://www.webnode.cz/o-nas/>

- [40] KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. Dávky pomoci v hmotné nouzi. *Veřejný ochránce práv* [online]. ©2012b [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/davky-pomoci-v-hmotne-nouzi/#c1001580>
- [41] KLABAN, Vladimír. Insolvence a její hrozba. In: *EVROPSKÝ ROK BOJE PROTI CHUDOBE A SOCIÁLNÍMU VYLOUČENÍ 2010: konference sociálních pracovníků Ostrava 2010, Ostrava 2010: sborník příspěvků konference* [online]. Havířov: Info Press, 2010 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: http://www.voss-ova.cz/konference/attachments/010_Sbornik_Konference_2010.pdf
- [42] KLIMÁNKOVÁ, Gabriela. Pojištění proti neschopnosti splácet: užitečná věc nebo zbytečně vyhozené peníze?. *Měšec.cz* [online]. 9. června 2009 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/pojisteni-proti-neschopnosti-splacet/>
- [43] LOVRITŠ, Veronika. *Dluhy a předlužení*. [online]. Brno: IQ Roma servis, 2008. [cit. 2012-02-17]. Dostupné z: http://iqrz.cz/storage/1232455589_sb_zprvaiqrzdluhyapedluen.pdf
- [44] MAREŠ, Petr et al. *Monitorování chudoby v české republice*. [online]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2002. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: http://Mareš_et_al_2002_Monitorování-chudoby-v-České-republice.PDF
- [45] MPSV. *Formy pomoci předluženým občanům*. [online]. ©listopad 2007. [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: <http://www.pomocsdluhy.cz/pdf/prirucka.PDF>
- [46] MPSV. Pomoc v hmotné nouzi. *MPSV.CZ* [online]. ©2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5#sphn>
- [47] PETERKOVÁ, Jana a Roman JIRÁNEK. *Prevence zadlužování českých domácností s důrazem na sociálně slabé a vyloučené skupiny obyvatel*. [online]. Praha: Odbor bezpečnostní politiky MV ČR, 2008. [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/prevence-zadluzovani-pdf.aspx>

- [48] PORADNA PŘI FINANČNÍ TÍSTI. O nás. *Poradna při finanční tísní* [online]. ©2012 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z:
http://www.financnitisen.cz/kdo_jsme.php
- [49] POSPÍŠILOVÁ, Kateřina. *Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení* [online]. © 2009 [cit. 2012-03-2]. Dostupné z:
www.mvcr.cz/.../dokumenty-cele-identifikace-zasadnich-problemu.pdf
- [50] SDRUŽENÍ ČESKÝCH SPOTŘEBITELŮ. Informace o SČN. *Sdružení českých spotřebitelů* [online]. ©2008-2012 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z:
http://www.konzument.cz/informace_o_scs.php
- [51] SDRUŽENÍ OBRANY SPOTŘEBITELŮ. O nás. *Sdružení obrany spotřebitelů* [online]. ©2006-2012 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z:
<http://www.spotrebitele.info/o-sos/o-nas.html>
- [52] SPES. O nás. *Spes* [online]. ©2011-2012 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z:
http://www.pomocsdluhy.cz/SPES_o_nas.html
- [53] SVOBODA, Martin. Finanční slovník. *RFP plus.cz* [online]. 2008-2012 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z:
http://www.rfpplus.cz/rodinne_finance/financni_slovník.php

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd. a tak dále

ČR Česká republika

Kč korun českých

např. například

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

RPSN roční sazba procentních nákladů

s. strana

tzv. tak zvaně

§ paragraf

% procenta

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Scénář rozhovoru

P II: Informovaný souhlas

P III: Záznamový arch

P IV: Přepisy rozhovorů

PŘÍLOHA P I: SCÉNÁŘ ROZHOVORU

Na začátku rozhovoru je respondentovi představen výzkum a účel rozhovoru. Účast respondenta na výzkumu je přínosem pro studium daného jevu a může být i osobním přínosem pro osobu jedince, který rozhovor poskytuje. Respondent je informován o nakládání se záznamem rozhovoru, způsobu vyhodnocení a možnosti seznámení se s jeho výsledky. Je ujištěn, že rozhovor je anonymní a spolupráce je založená na dobrovolnosti. Neexistuje správná a špatná odpověď, ceněny jsou osobní zkušenosti, názory, myšlenky atd. Prosím vás, abyste vyprávěl o vašem životě a insolvenční, o tom, jak vznikla, jak ovlivnila váš život.

Oficiální souhlas s poskytnutím rozhovoru.

Následuje získání písemného informovaného souhlasu respondenta s rozhovorem.

Získání souhlasu se záznamem rozhovoru na diktafon.

Souhlasíte se záznamem tohoto rozhovoru na diktafon?

Období vzniku insolvence

- 1) Můžete mi říct, co předcházelo Vaší insolvenční (zda to byly dluhy, úvěry, atd.)?
- 2) Kdy a na co jste si půjčil?
- 3) Z jakého důvodu se Vám nedařilo splácet závazky?
- 4) Jak jste tuto situaci řešil?
- 5) Jaký byl další vývoj Vaší situace?

Důsledky insolvence

- 6) Co pro Vás znamená platební neschopnost, jaké je vaše prožívání, pocity, myšlenky?
- 7) Měnilo se během insolvence vaše vnímání této záležitosti? Pokud ano, jak?
- 8) Jaký vliv má insolvence na Vaše psychické a fyzické zdraví?
- 9) Působí na Vás přítomnost nesplacených dluhů ještě jiným způsobem? Pokud ano, jakým?
- 10) Můžete mi popsat, zda se změnila vaše osobnost a charakter, např. míra sebevědomí, vnímání sama sebe, atd.?
- 11) Jak se vyrovnáváte s přítomností nesplacených dluhů? Jak k nim přistupujete?

12) Jsou dostatečně upokožovány potřeby Vás i vaší rodiny? Nebo máte pocit, že strádáte? Pokud ano, jak a v čem?

13) Jak hodnotíte vaši životní úroveň?

14) Jak se k vašemu problému postavil partner a rodina? Změnili se vlivem insolvence vztahy u Vás v rodině? Např. k partnerovi, od partnera k vám, k dětem, sourozencům, rodičům? Pokud ano, jak? Jaký to má na Vás vliv?

15) Podporuje Vás během insolvence vaše rodina? Pokud ano, jakým způsobem? Jak to na Vás působí?

16) Jak přistupují k vaší situaci lidé z okolí? Změnilo se chování přátel k Vám? Jak to na vás působí?

17) Měnila se od počátku insolvence míra podpory ze strany rodiny a blízkých? Pokud ano, jak?

Možnosti řešení

18) Kdy jste si uvědomil, že je nutné Vaši situaci řešit?

19) Po jak dlouhé době jste začal svoji situaci řešit?

20) Jak jste svoji situaci řešil nebo řešíte?

21) Je něco nebo někdo, co Vám zhoršuje vaši možnost splácet?

22) Je něco nebo někdo, co Vám zlepšuje vaši možnost splácet?

23) Co byste uvítal při řešení své situace? Co by vám pomohlo?

Ukončení rozhovoru

Je něco, na co byste chtěl k našemu rozhovoru doplnit?

Chcete se na něco zeptat?

Vyplnění záznamového archu rozhovoru.

Poděkování za rozhovor

Neformální rozhovor s respondentem, nabídka dalšího setkání a rozloučení.

Předpokládaná délka rozhovoru je přibližně 1 hodina.

PŘÍLOHA P II: INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru, který bude nahrán a dále použit pouze pro účely diplomové práce. Rozhovor bude anonymní a dobrovolný, nebudou uvedeny žádné osobní údaje.

Souhlasím

datum

podpis

PŘÍLOHA P III: ZÁZNAMOVÝ ARCH

Primární rodina

Bydleli jste ve vlastním domě nebo v bytě, ve městě nebo na vesnici?

Jaké bylo složení rodiny?

Jaké bylo zaměstnání vašich rodičů?

Jak byste popsal finanční situace vaší primární rodiny?

Měli rodiče půjčku nebo úvěr, dluhy?

Jak rodiče zvládali splácet své závazky?

Jakým způsobem se projevovala případná špatná finanční situace ve vaší rodině?

Jak Vás ovlivnilo to, co jste prožíval?

Aktuální rodinná a finanční situace

Kde nyní bydlíte? (Ve vlastním domě nebo v bytě, ve městě nebo na vesnici?)

Jaký je Váš rodinný stav?

Jaké je složení vaší rodiny?

Kolik Vám je let?

Jaké je Vaše vzdělání?

Jste zaměstnán? Pokud ano, kde?

Jaké jsou Vaše finanční zdroje (mzda, dávky státní sociální podpory, atd.)?

Jaký je Váš příjem?

Jak dlouho insolvence trvá?

V jaké výši jsou vaše pohledávky?

Kolik pohledávek z toho nesplácíte?

PŘÍLOHA P IV: PŘEPISY ROZHovorŮ

Rozhovor č. 1, paní Alena

A: respondent, T: tazatel

T: Souhlasíte se záznamem tohoto rozhovoru na diktafon?

A: Jo.

T: Můžete mi říct, co předcházelo Vaší insolvenční?

A: To, že jsme se zadlužili s manželem a to že jsme vlastně ...dostali do platební neschopnosti, přestali jsme splácet dluhy, protože jsme na to už neměli.

T: Kdy a na co jste si půjčili?

A: To začalo v 98 roku, kdy jsme vlastně bydleli u jeho rodičů a rozhodli jsme se, že budeme bydlet sami, s tím, že jsme ale šli do podnájmu, tam po nás vlastně chtěli tří měsíční nájem, kauci. S tím tedy, že jsme na to neměli. Tímto to vlastně všechno začalo, že jsme si museli začít půjčovat peníze.

T: Z jakého důvodu se vám to potom nedařilo splácet?

A: No z toho důvodu, že tenkrát jsme to spláceli, pak přišla doba, kdy jsme se museli vrátit, na další vlastně nájem nebylo, protože jsme měli oba dva malé platy, tam byly vysoké nároky i přesto, že to byl maličký byt, vůbec to neodpovídalo vlastně tomu nájmu, ale to není podstatné, spíš jde o to, že jsme se vrátili k jeho rodičům na barák, kde jsme začali stavět. Takto se vlastně navyšovaly ty dluhy. Já jsem tenkrát vlastně měla mateřskou. Všechno, já jsem měla deset tisíc výplaty, on měl kolem dvanácti tisíc, takže pořád jsme to ještě stíhali, ale potom tím, že já jsem se měla vrátit do zaměstnání, s tím, že bych měla o něco vyšší plat, ale bohužel mě nevzali zpátky. Takže jsem z deseti tisíc klesla na nějaké dva tisíce, dva a půl tisíce. Takže jsme přestali splácet. Jenom něco málo jsme spláceli, ale bylo to čím dál horší.

T: A jak jste tuhle situaci řešili?

No, my jsme to začali řešit takovým tím látáním – dluh dluhem. Protože nám neustále nabízeli, ehm, já nevím, jak bych to řekla. Různé společnosti nám nabízeli úvěry, i přesto všechno, že už jsme úvěry měli, i přesto všechno, že už to bylo dost vysoké, takže přesto všechno nabízeli vlastně úvěry. S tím, že já jsem naletěla nějaké paní, která mi slíbila, že nám udělají konsolidaci půjček, s tím ale, že já si musím vzít ještě dvě půjčky a pak teprve

všechno půjde. Tak jsme si s manželem vzali další dvě půjčky u České spořitelny, dost vysoké, s tím jsme zamázli zase další dluhy, ale konsolidaci jsme nedostali. Mě naráz docvaklo to, že konsolidace už nepůjde, protože to bylo tak vysoké ty dluhy, že už to nepůjde. Paní na nás vydělala velké peníze. Dneska, ona to nějak falšovala s paní přes spořitelnu, ta falšovala údaje, my jsme se to dozvěděli až potom nebo já teda respektive, protože manžel do toho nikdy neviděl. Já jsem se pak dozvěděla, že paní ze spořitelny tam dneska už nepracuje, právě proto, že falšovala údaje a dělala lepší přístup těm lidem, kteří by neprošli, tak jim to umožňovala, že zfalšovala příjmy a tak dále.

T: Jak se dál vyvíjela situace?

A: Vyvíjelo se to tak, že psychicky nás to tak zničilo, že jsme začali mít hodně velké problémy všichni. Jeho rodiče, tak i my. Samozřejmě se to začalo odvíjet i na dětech, všechno. Manžel to začal řešit jednu dobu hodně alkoholem. Já jsem se do sebe tak uzavřela, že jsem přestala komunikovat s celým světem. Všichni byli pro mě zlí, všechno bylo pro mě špatný, s nikým jsem nechtěla komunikovat, na všech jsem viděla to nejhorší. No a to začalo všechno tak, že teda už jsem viděla konec našeho manželství a se že musím postavit na nohy a musím to nějak začít řešit sama.

T: Co pro Vás platební neschopnost znamená, jaké je vaše prožívání, myšlení, co Vás napadá?

A: No to, že člověk se dostane na takové dno, že přemýšlí i nad sebevraždou. Opravdu. Nevím jak manžel, ale já jsem to chtěla udělat, takže pokud by tady nebyly děti, tak už tady nejsem. Protože opravdu, oni na Vás ty společnosti vyvíjejí takový tlak, že si vymýšlely různé po telefonu věci. Vyhrožovali nám dokonce, dá se říct doslova mafii, že vlastně společnost Cetelem, na nás, nám řekla, že nám postaví před barák kamion, vyběhnou chlapy a vyberou nám celý barák. Říkám, na to neměli právo, protože my jsme neměli nic v zástavě ani dům, naštěstí. Dneska by asi tchýně byla bezdomovec. Tato jediná společnost plus teda Provident a u mě teda, což manžel teda neví a doufám, že se to ani nedozví, protože opět jsem si musela půjčit na nájem a tak Smart Capital, na nás vyvíjeli takový tlak, že nás to rozdělilo, to manželství.

T: Jaký vliv měla insolvence na psychické a fyzické zdraví. Jak se to projevovalo u Vás?

A: No samozřejmě všechna psychika souvisí s fyzikou, že? Vlastně pokud není člověk psychicky zdravý, tak fyzicky začne to tělo chátrat a na mě se to teda odráželo, záda. Jsem

začala mít zdravotní problémy. Manžel kupodivu, ale nevím, jestli je to tímto, tady tou insolvencí, možná asi spíš tím odchodem nás od něho, ten se teda vzchopil, ale bohužel, ale jenom fyzicky. Psychicky prostě, si myslím, že to zvládá hůř než my, protože on zůstal teda sám, samozřejmě máme výborný vztah. Nemůžu říct, že by jsme si dělali nějaké nashvály, ba naopak. Opravdu teď máme daleko lepší vztah, ale on žije v denodenní nejistotě, prostě on není natolik vzdělaný nebo natolik chytrý. Nechci říct, že by byl hloupí, ale on je ten jednoduchý člověk, který ví jen to, co slyší a vidí v televizi, tak si myslí, že ho to postihne, ale neověří si to. Já jsem si ověřila všechno, na internetu jsem si zjistila, co nás všechno může čekat, co si kdo může dovolit a tak dále. Já zase toto držím nad vodou, že vím, co když něco přijde, když přijdou exekutoři, tak vím, co si můžou dovolit a co se může stát, ale manžel on jenom vidí to, že prostě přijdou, seberou, nebudou se ho na nic ptát. Přitom oni nemůžou mu vzít barák, který není jeho, on tam ani vlastně nebydlí. On si nechal napsat trvalé bydliště na obec, tím vlastně oni mu nemůžou co vzít. Udělali mu exekuci na plat, což je pro nás strašná výhoda. My jsme za prve rádi, že ty dluhy se začínají smazávat, nějakým způsobem, sice pomalu a taky vím, že na něho teď nemůže absolutně nikdo, protože má exekuci na plat a to je podstatné. Až splatí tuhle exekuci, tak může přijít teprve další exekuce. Protože vždycky jde exekuce první na plat a potom na majetek. Jenomže my majetek nemáme, určitě si to zjišťovali, takže my ani jeden majetek nemáme, naštěstí, právě proto je to tak dobré, že ta exekuce přišla na plat.

T: Můžete mi popsat, jestli se změnila Vaše osobnost a charakter, např. sebevědomí, sebehodnocení, během insolvence?

A: Já nevím, jestli je to tady těma dluhama, jako každopádně jsem se stala sobeckou vůči tady těmto společnostem. Prostě já díky tady tomu nás ty dluhy rozdělili. Já jsem se ocitla v azylovém domu, tam mi strašně pomohli v tom, že prostě, já než udělám první krok, tak mě to trvá, oni mě k tomu dopomohli. Já si všechno dokážu v té hlavě uspořádat, dokážu prostě to řešit, dokážu si napsat sama dopis, všechno, ale mě to trvá, než se k tomu rozhoupu, než se k tomu dokopu. Tam oni ne že by mě dokopali. Já jsem tam díky tomu, že dělali individuální plány, tak člověk tam musel napsat co zrovna má v plánu na ten týden a co bude dělat a co hodlá nebo co udělá a vlastně takový příslib, že to musím udělat. A to mě vlastně donutilo to vlastně řešit. Já jsem začala psát na ty společnosti dopisy, že jsem v takové a v takové situaci a prosila jsem je prostě, ať nám dají, prostě ať nám sníží splátky, ať nám udělají tu konsolidaci. Všichni to zamítli, všichni si mysleli, všechny společnosti si mysleli, že na nás něco vytřískají. Tenkrát, kdyby mi dali svolení, kdyby trošičku

hleděli i rozumem a ne jenom chamtivostí, tím, že vytřískáme na nich všechno, co půjde, tak dneska, to je dva roky zpátky nebo rok, vlastně dva roky zpátky, mohla už každá společnost mít něco zaplacené. Jo, ale oni si myslí, že přijde doba, kdy nás ožebračí, ale nemají o co. My fakt ani jeden nemáme majetek, takže oni jsou na tom teď škodní, jo? Teďka budou muset postupně čekat, až manželovi ta exekuce vlastně skončí ta exekuce, pak může nastat další. To může trvat několik let. Moje osobnost se změnila hlavně v tom teda, že jsem sobecká vůči těmto společnostem, ignoruji je. Zase na druhou stranu mi to strašně posílilo v tom, že jsem vlastně se osamostatnila a myslím si, že kamarádky, které mi fandí, myslí si, že jsem strašně silná, že mě obdivují, tak opravdu musím si říct sama pro sebe, což jsem nikdy neudělala, já jsem vždycky měla podkopené sebevědomí, myslím si, že přesto všechno mě to posílilo, se snažím to zvládnout všechno. Někdy s pomocí, někdy sama se to snažím zvládnout.

T: Jak se vyrovnáváte s přítomností nesplacených dluhů, co Vám pomáhá?

A: No, určitě rodina. Určitě děti, samozřejmě naše zvířátko. Málo kdo by tomu, ale ten kdo opravdu má lásku ke zvířatům, to třeba pochopí. To je taková pomoc tady tato, to je tak psychická pomoc tady ten pejsek, že mě to dostane do takového klidu a pohody. On ví, když mám špatnou náladu, že když se začne opravdu něco kazit, odejde, nic neříká, to je důležité. A zase když je ve všechno v pohodě tak přijde, přitulí se. A to je hodně velká podpora. No a ty děti, ty mě hlavně drží nad vodou.

T: Měla jste v době insolvence pocit, že jste strádala (např. nedostatek jídla, ošacení)?

A: Ne, já jsem vždycky nějak našla peníze, vždycky jsem to nějak vyřešila.

T: A teď, v současné době?

A: Teď jsme měli trošičku problém s tím nájmem. Ze začátku, protože jsem byla nezaměstnaná, takže díky Vám jsem byla pomohena (díky charitě). Teď díky tomu, že dělám v obchodě tak nemám nějak ten pocit. Samozřejmě je to jen díky tomu, že je ta práce. Ale tím že jsou problémy v práci, máme tam zase psychický nátlak ze strany paní vedoucí, takže zase ono jídlo je, oblečení je. Každopádně mě tíží tady ta situace v práci než nějaké dluhy.

T: Jak hodnotíte svoji životní úroveň a společenské postavení? Jestli třeba chodíte do společnosti, jestli se stýkáte s přáteli?

A: Díky finanční situaci určitě ne, to si netroufám. Mrzí mě, že i děti mají omezené možnosti, že nemůžeme chodit tak jako lidi, když mají volno na koupaliště nebo na bazén a na lyžování a na takové. Musíme to s manželem vynahradiť, tak je vzal na bruslení na rybníku na Velehradě. Já tedy bohužel díky času, protože jsem v práci nebo nemám takové možnosti, asi spíš nám to ta finanční situace nedovoluje jako. Scházet se kamarádama, spíš dojde někdo ke mně nebo já k někomu, abychom chodili někam do společnosti, ne. Ony jsou to momentálně zbytečně vyhozené peníze.

T: Jak se k insolvenčnímu postavení postavil Váš partner a rodiny? Jestli se změnil vlivem insolvence vztahy u Vás v rodině?

A: Všichni se nám nebo snažili pomoci, to ani ne. Jeho rodiče, vlastně když ještě tchán žil tak my jsme měli strašně špatné vztahy, tam hrál roli alkohol, ale tchýně ona tím, že prostě pořád nám bylo vtoukáno do hlavy, že oni nám ten barák nebo byt postavili, což není pravda, protože on do dneška je ten barák jejich, vlastně sami pro sebe si postavili, já tam dneska nežiju, já tam z toho nemám absolutně nic, takže oni když věděli, že mám nějaké dluhy, je pravda, že tchýně nám párkrát pomohla s tím, ale že tam došlo, ne tedy k vydírání, ale bylo řečené takové vyděračské slovo nebo taková vyděračská věta, samozřejmě v tu chvíli ten člověk přijme tu pomoc, ale na druhou stranu pokud bych měla tu možnost, tak všechno vrátím. Neříkám, v žádném případě ji nechci odsoudit, určitě jsme si za to mohli my, že jsme to přehnali, protože jsme chtěli všechno hned. Je pravda, že ona měla trošičku představu mimo. Ona si myslela, že postavíme jenom jednu místnost a budeme tam všichni žít jenom v jedné místnosti bez sociálky a tak dál. Ale to nejde pro rodinu, čtyřčlennou. Takže, je pravda zase, já jsem zas chtěla do nového bytí svůj nábytek. Takže jsem to řešila, že další půjčka šla na nábytek a tak dál, že tam není téměř skoro nic, jenom nějakých pár skříněk starých, už opravdu starých. Takže, ona se nám. V žádném případě neodsuzuji, určitě si za to můžeme sami, že ale mohl tam být ten přístup určitě jináčí. Zase je pravda, že ona je ode mě o dvě věkové generace, takže ten životní styl je někde úplně jinde. Ona na to nebyla zvyklá. Moje maminka se mi snažila pomoci. Taky nám půjčila nějaké peníze, ale říkám, to byly takové jediné dvě dušičky, které nám pomohly, jinak nás všichni odsoudili, úplně. Myslím si, že z mé strany by to šlo pomoci, tam prostě nás odsoudili za to, že jsme si mohli za to všechno sami, že tam byl i ten alkohol. Vlastně sestře stoupla životní úroveň o hodně tak ona nás nebo spíš mě viděla jako černou

ovci rodiny, jako nějaký pól. No, manžel říkám, ten to nikdy neřešil, ten vlastně všechno svedl na mě, že jenom podepisoval papíry, že všechno jsem nabrala já, já jsem to udělala, takže on to takto neřešil. Já jsem ho musela k něčemu dokopat, aby tam šel a zjistil si to. I po rozchodu do dneška musím pořád mu omílat, zjišťovat nebo ukazovat co se má udělat kdyby náhodou přišli, a tak dále, a tak dále. V tomto já jsem takový tahoun, že musím já ho pořád v něčem učit, pořád něco vyhledávat, a tak dále.

T: Jak na Vás působí tyto vztahy v rodině?

A: Špatně, strašně špatně. Vždy když je nějaký film, kde je rodina pohromadě, všichni jsou pospolu, všichni si pomáhají, já vím, že jsou to hloupé filmy, ale vím, že to tak funguje i v reálu, já to ořvu. My jsme měli špatné vztah od malička, i teď v dospělosti, prostě já jsem strašně citlivý člověk, pro mě je rodina to nejdůležitější, pokud ta rodina se chová tak jak se chová, tak já ji okamžitě odříznu od sebe, úplně zapomínám na ně, snažím se prostě jenom věnovat se té svojí rodině, to znamená sobě a svým dětem. Víím, že možná dělám chybu vůči svým dětem, přicházejí o bratrance, sestřenice, zas nechci, aby oni se potáceli v jejich řečech, kdy jim ti dotyční začnou vykládat o mamince, že maminka je nefachčenko, že maminka má vlastně dluhy a já nevím co. A moje vlastní sestra se úplně proti mně převrátila a komunikuje s mojí bývalým manželem téměř víc jak se mnou. Úplně jak kdyby oni byli sourozenci a mě úplně odřízla od světa. Ona možná chtěla navázat kontakt, ale myslím, že mě chtěla pořád poučovat a chtěla mi najít byt, práci najít. Ale já takovou pomoc nepotřebuji. Já si to určitě sama, jako.

T: Jak to vnímaly děti, projevila se na nich nějak Vaše situace?

A: Určitě, někdo řekne, jsou to děti, nemají z toho rozum. To není žádná pravda. Je to životní zkušenost. Řeknu Vám sama, když jsme neměli na chleba, když se naši rodiče hádali, otec maminku mlátil, takže jsem to prožívala. Pamatuji si dokonce od tří let, co jsem prožívala. Takže určitě to na ně mělo vliv. Syn se zhoršil ve škole, dcera se tak strašně do sebe uzavřela, svoje pocity, po citové stránce byla taková odřezaná od všech, ale myslím, že za posledního tak půl roku se to tak strašně všechno změnilo. Není to ještě stoprocentní. Syn je strašně citlivý, na to že má deset roků, tak všechno strašně vnímá, dvakrát víc než my dospělí. A on pořád bere to, že tatínek je tatínek, to nikdo nikdy v životě nevyvrátí a maminka je maminka a maminka pořád křičí a pořád po nich něco vyžaduje, přesto je to pro něho jsem vlastně tím bodem, který je pro něho velkým cílem, kde on bude v bezpečí.

A dcera ta se taky určitě změnila hodně, otevřela se víc, víc dává svoje city najevo, je opravdu taková. Jsou klidnější určitě.

T: Jak k Vaší situaci přistupuje Vaše okolí. Změnilo se například chování přátel k Vám? Ví o tom, co se děje?

A: Ví o tom určitě, protože je doba taková, že ty dluhy mají všichni. A asi to tak fakt je, že člověk jako já s dluhama, s takovými problémy, si najde cestu k podobným lidem. Je pravda opravdu, že málokdy se stane, že mám třeba kamarádku, která taky byla v takové situaci, ale dostala se taky na takovou úroveň, že dneska žije v domečku s manželem, děti nemají, protože byly starší, když se seznámil. Její životní úroveň je zdvihla, tak spolu, což mě mrzí, ale je totožná i moje chyba, že nekomunikujeme. Je pravda, že já dokud se z toho úplně, ne úplně, z toho se nikdy nedostanu, protože ty dluhy nemám šanci splatit. Ty jsou vysoké. Takže si říkám, až to přijde, tak, že buď teda s naskytne něco, že budu žít trošičku jinak, začnu zase komunikovat s těma lidma, co jsem, co jsem co dřív stýkávala a nebo mě prostě lidi berou takovou jaká jsem. Samozřejmě, vedoucí v práci řekne, když se jisté paní ztratily stravenky, díky mojí situaci, že vlastně jsem bez peněz a mám dvě děti a jsem sama tak si myslela nebo si myslí, že jsem to ukradla. Tak to Vám poníží a úplně se Vám chce bečet a okamžitě odejít, i když víte, že dostanete padáka. Člověk musí překousnout spoustu věcí, protože jsou takoví lidi, co po vás jdou, ale na druhou stranu je prostě taková doba, že takových lidí je spousta. Každý jeden a půl člověka, když se to dá tak říct, to prostě tak má. Je to pravda. Protože tato společnost, hnusná společnost, nás k tomu dohnala. Doslova.

T: Když to porovnáte, změnila se na začátku a v průběhu, míra podpory nebo ty vztahy v rodině nebo v okolí? Nebo jsou na stejném bodě?

A: No, tady jde o to, že vlastně díky těm dluhům a těm problémům jsme byly ještě v nejistotě, i když jsme bydleli s manželem nebo když jsem bydlela v tom azylovém domě, tak přeci ta nejistota, kde budu bydlet, jestli budu mít ještě práci, sice jsem dělala, ale dojíždět se nevyplácí, když propouštěli, tak jsem šla jako první. Takže ta nejistota, ten stres, z toho co bude, jaká bude budoucnost. Strach z toho všeho se to odrazil na té psychice. Říkám, člověk se uzavře, člověk má špatnou náladu, nevnímá okolí, nevnímá možná ani tu pomoc. Prostě je na tom psychicky tak špatně, že spíš se uzavře do sebe a přestane komunikovat. Takže nevnímá co se kolem něho děje. V té době to možná bylo špatné, ale teď si myslím postupem času, když teda práci mám, mám bydlení, mám teda bezvadného pronajímatele, který mě dokáže ve všem vyhovět. Dokážeme si povykládat ovšem, je to druhý můj taťka,

kterého jsem v životě neměla, i když s námi bydlel. Dělá mi takového náhradního tatínka ve všem, myslím si, že díky takovým lidem se dostávám zase na takovou úroveň, že začínám komunikovat i s okolím, začínám se dostávat zase mezi lidi a určitě je to lepší.

T: Kdy jste si uvědomila, že je nutné Vaši situaci řešit? Co bylo impulzem?

A: Já jsem to začala řešit už za manželství, vlastně když jsem byla s manželem. Já jsem chtěla tu konsolidaci, chtěla jsem sloučit všechny půjčky do jedné, platit jednomu jednu půjčku, to by nám strašně pomohlo. Jenomže říkám, nás všichni potápěli, všichni nás úplně odřízli od sebe, všechny společnosti nám podkopali nohy, jak to nejvíc šlo. Přestali komunikovat, nikdo nám nevyšel vstříc. Já jsem se to snažila řešit. Říkám, od prvopočátku, kdy se ty dluhy nakupily a když jsme to nějak přestávali stíhat splácet. Ale zase říkám na druhou stranu tím, že nám všichni podkopávali nohy tak to nešlo. No a potom vlastně vyvrcholilo tím, že to manžel začal hodně těžce alkoholem řešit a tím začaly být vlastně. Mě vlastně spíš odrazilo to, že jsem odešla od toho manžela. Jenomže já teda musím se přiznat, že já bohužel díky manželovi, ne teda díky manželovi, já teda bohužel jsem vůči manželovi nespravedlivá v tom, že já teďka neplatím žádné dluhy, všechno zůstává na něm. Protože on má tu exekuci na plat, mě teda zatím díkybohu zůstává to, co mám, takže jako na mě teda zatím nikdo nezkouší nic. Zás nechci být vůči němu nespravedlivá, určitě kdyby to šlo, tak bych mu pomohla, jenomže bohužel říkám, ty životní náklady jsou dost vysoké teď a jsem teda s dětmi a je to pro mě strašně těžké. Takže bych mu křivdila, že já to nějak řeším. Spíš zjišťuji ty fakta, co se dá dělat, jinak momentálně mu nemůžu pomoci, no. Zás na druhou stranu si myslím, že je to trošku nespravedlivé, že on tedy tvrdí, že ne, ale já jsem přesvědčená o tom, že devadesát procent dluhů padlo na ten barák a zás nechci být ukřivděná, ale myslím si, když teda ten barák zůstal ne teda jemu, ale teoreticky ano, ale prakticky zatím ne. Díky těm dluhům. Jsem strašně ráda, že není napsaný na něho, ale teoreticky to bude jeho dům, já z toho absolutně nemám nic. Já nejsem tak bezcitný člověk, abych řekla, mě nezajímá, že máme dluhy, prostě vyplatíš půlku baráku, i když to není na tebe. Prostě bydleli jsme tam, zařídili jsme si, postavili jsme si. To bych nedokázala zás. Že bych ho obrala o to všechno. Já jsem ráda, že to takto je, že ty dluhy platí. Že vlastně nějak, nějak se to prostě vyvrbylo tím, že já momentálně splácím, když je možnost vlastně ten Provident. Říkám, mám jednu utajenou půjčku, o které on neví a doufám, že se nedozví, že to vyřeším dřív, doufám, protože už mi vyhrožují.

T: Je něco, co Vám zhoršuje možnost splácet teď v současné době?

A: Každopádně, zhoršuje, určitě. Zhoršuje mi to stát, protože o všechny možnosti a výhody jako matky samoživitelky jsem přišla. Vlastně nějaký sociální příplatek. Teď vlastně tím, že pan bytný, který mi pronajímá byt, tak vlastně není majitelem ještě pořád, protože taky tam má nějaké problémy. Oni mu ztrpčují, aby to odkoupil, takže já nemám příspěvek na bydlení, takže já celé nájemné platím ze svého. Takže ta ekonomická situace v České republice mi to zhoršuje. Moje finanční situace, určitě, určitě jako to si myslím, že jako kdybych měla čisté peníze to, co mám, ne že by půlku, ale čtvrtku bych dávala na ty dluhy. Jsem si vědomá toho, že ty dluhy mám, že jsme si ty dluhy udělali. Nechci být taky nespravedlivá vůči těm společnostem, poskytlí nám pomoc, ale je pravda, že za nehorázných podmínek. Takže zneužívají lidí, těch co opravdu nemají a opravdu tu pomoc potřebují ti, opravdu nehledí na to, nechtou mezi řádkami a spousta lidí...myslím si, že jsme na tom pořád dobře. V podstatě si můžeme říct, že máme střechu nad hlavou oba dva a že opravdu máme takový život, jaký máme. Jsou na tom daleko hůř a hlavně to zdraví, to je to nejdůležitější.

T: Je třeba něco naopak, co Vám zlepšuje tu možnost splácet? Co Vám pomáhá? Nebo někdo?

A: Ne, ta možnost ani situace není. Určitě ne. Říkám, právě jsme čekali od společností, aspoň od některé, že nám pomohou konsolidací, ale ne. Bohužel. Určitě ne, určitě na tom nic není, co by mě zlepšilo nebo pomohlo nějak řešit ty dluhy.

T: C byste uvítala při řešení své situace, co by Vám pomohlo?

A: Já bych určitě uvítala tu insolvenční, ten osobní bankrot, určitě by mi to pomohlo, nebo nám by to pomohlo. Ale s tím, že ne opět za takových podmínek, že tam vlastně oni, chtějí, vlastně je pravda, že ani jeden nemáme majetek, že tak je podmínkou tohoto, že musíte prodat majetek, který není až tak důležitý pro život. Oba dva máme televize staré, neprodejné, lednička je potřebná, nechápu. Jak, byl v televizi onehdá ten případ, jak sebrali mamince s dětmi, která dokonce prodělala rakovinu, sebrali úplně všechno, dokonce pračku i ledničku, jako to je nehoráznost. Určitě by nám pomohl ten osobní bankrot s tím, ale že nemůžou nám nechat, konkrétně mě, životní minimum, protože já, pro mě a mé děti je životní minimum 7.200 a tím to haslo. To znamená, že já zaplatím nájem 7.000 a mě zůstane na měsíc 200 korun. To je prostě nepředstavitelné. Oni nehledí na to, že člověk musí zaplatit nájem, musí zaplatit inkaso, musí zaplatit školy, musí tam odečíst obědy. Teď jsou tam

různé poplatky, co oni chtějí při kroužkách. Nejsou to zase veliké částky, ale to se naskládá, ale kde máte jídlo, kde máte hygienu, kde máte, já nevím, všechno prostě. Určitě ne za takových podmínek. Kdyby tam bylo, ano, my vám teda uděláme konsolidaci půjček, ale my vám necháme to, co tam máte, protože nemůžu si stěžovat, že bych na tom byla až tak bídně. Spíš právě jde o to, že se snažím platit si všechno, nájem, inkaso, teď jsou tak ještě z minula pohledávky. Takže, říkám, mě na měsíc zůstává opravdu 1.000 korun. Tam kdyby opravdu udělali tu insolvenční, ten osobní bankrot, vezmeme vám, teď dám příklad, není to tak, že by to bylo, jo? Máte dohromady 15.000, my vám z toho vezmeme, já nevím, dva tři tisíce a manželovi taky tři tisíce. Takže to беру, ale ne že se musíte zbavit opravdu všech věcí, rádia, mikrovlnky, konvice. To jsou všechno neprodejné věci, všechno tří stovkové položky. Já aspoň ví, že to tak funguje, oni vám opravdu prodají veškerý majetek, říkám, my majetek nemáme. Nechají vám to životní minimum a z toho já musím vyžít. To se nehodí. Říkám, zaplatím šest sedm tisíc nájem a zůstanou mi dvě stovky na živobytí.

T: Je ještě něco, co byste chtěla zmínit v našem rozhovoru, co byste chtěla doplnit? Je nějaká oblast? Nebo chcete se na něco zeptat třeba vy mě?

A: Ne, nemám žádné otázky.

Poděkování za rozhovor, ukončení rozhovoru, vyplnění záznamového archu.

Poznámka – v současné době má žena sama jednu půjčku u společnosti Provident. Tuto nesplácí řádně v plné výši a včas. Je domluvená se zástupcem společnosti, že bude každý týden splácet alespoň 100,-. Tuto úmluvu žena nedodrží, jelikož peníze raději použije na potřeby dětí. Žena uvedla, že více by jí vyhovovalo, kdy si společnost požadovanou částku strhávala z platu.

Rozhovor č. 2, paní Barbora

B: respondent, T: tazatel

T: Souhlasíte se záznamem tohoto rozhovoru na diktafon?

B: Ano

T: Můžete mi říct, co předcházelo Vaší insolvenční?

B: Měla jsem... Jak jsem se přestěhovala do Čech, ta jsem měla nějaké půjčky na Slovensku, tam se mi snížil plat, tak jsem přišla sem, s tím, že teda budu... Vidina lepšího výděl-

ku. Asi tak. Ze začátku, no nebylo to tak, tak ty dluhy byly. Po čase se mi tady podařilo sehnat nějakou půjčku, tak jsem si doplatila to, co bylo na Slovensku. Ze začátku se mi to dařilo splácet, vlastně ještě s přítelem. Ten měl taky nějaké dluhy, byl nezaměstnaný, potom začal pracovat na brigádách. Takže on si půjčku vzít nemohl, tak jsem si ji vzala zase já na sebe, abychom to splatili. Potom jsme se rozešli vlastně. No a, přispíval mi i tak dalek, abychom to splatili nějak. No jenomže on potom ukončil život a já jsem se dostala do toho, do čeho jsem se dostala.

T: Kdy jste si půjčila? V jaké době to bylo a na co jste si půjčovala?

B: To bylo tuším v roce 2007. To já jsem si vzala, abych si vyrovnala svůj dluh. Nejdřív na Slovensku. Potom už to bylo v roce 2009. Koncem 2008, 2009, tak nějak. Byly to další úvěry.

T: A na co ty úvěry byly?

B: To bylo na zaplacení jiného dluhu.

T: Z jakého důvodu se vám nedařilo splácet pohledávky?

B: No, vlastně jak ukončil život, tak já jsem potom po mateřské dovolené, teda po rodičovské zůstala nezaměstnaná, financí bylo méně, děti studovali. Chodili sice na brigádu, ale z toho si financovali školu, něco mi přispívali, ale nemohli si to dovolit, těch brigád tolik, abychom to utáhli nějak.

T: Jak jste tu situaci řešila, tady tu platební neschopnost?

B: No snažili jsme se to lepit, jak se dalo, ze začátku, ale do nekonečna se to nedá.

T: A jak jste to lepila?

B: No, samozřejmě Providentem, jenže tam... Potom už jsem některé nezaplatila a už to... Tam zase narůstali další úroky z tohoto, že se to nesplácelo.

T: A jaký byl potom další vývoj té situace? Jak to pokračovalo?

B: Vlastně to šlo pořád stejně, že jo. Jedním jsem nesplácela, jedním jsem po trochách. Psala jsem do spořitelny o nějaké odložení splátek a nebo snížení splátek. Vyhověli mi na tři měsíce, po pět seti korunách. Ale to mi nepomohlo, když jsem byla rok bez práce. Tak jakože... Další požádání jsem mohla dát za půl roku či za rok. Taktéž z Cetelemu taktéž jedenkrát za půl roku jsem si mohla jednu splátku vynechat, jenže se mi to přesunulo zase

dalej. To mi umožnili potom tak na polovičku na tři měsíce zase. Vlastně ze šesti tisíc na tři a půl tisíce. Zase na tři měsíce mi to pomohlo, ale ne moc.

T: Co pro vás znamená ta platební neschopnost? Jaké je Vaše prožívání, pocity, myšlenky, co Vás napadá?

B: Je to hrozné.

T: Co jste prožívala?

B: No, hrůzu, protože jsem nevěděla, co se bude dít, co vlastně, co bude dále. Bála jsem se toho nejhoršího. Nejhorší na tom bylo to, že jsem si nemohla pomoci. Nespávala jsem, nervozita. Samozřejmě to bylo vidět na dětech, pro málo jsem šla po nich. To jsem si jednou pověděla dost, proč to mají odnášet moje děcka. Tak jsem to, ne že zahodila za hlavu. Prostě jsem si pověděla, proč já si mám dělat zle. Dopládím na to já a děcka. Prostě jsem to tak nějak vypustila. Potřebovala jsem řešení. Sice jsem ještě nevěděla jaké. Potom jsem se vlastně dozvěděla o Občanské poradně, tak jsem šla sem. Jenže jsem to nemohla podat, protože jsem, za prve měla malý plat a za druhé jsem byla na dohodu o pracovní činnosti. A tam člověk musí mít trvalé zaměstnání. I když jsem to chtěla řešit už dávno, nemohla jsem.

T: Jaký vliv měla ta insolvence na psychické a fyzické zdraví? Na Vaši psychiku, jak to působilo?

B: To bylo tím, že já jsem po těch děčkách vlastně vystartovala, i když nechtěně. To už je v člověku, že plnou hlavu jiných starostí, něco se stane doma malé a už to jde.

T: Takže nějaká nervozita, napětí.

B: Napětí tam bylo určitě.

T: Třeba na Vaší náladě jestli se to nějak projevovalo?

B: No, to jsem byla hodně naštvaná.

T: Projevilo se to nějak na vašem zdraví?

B: Ne, to jsem nepocítovala nějak na fyzickém zdraví. Protože potom jsem si pověděla už dost, aby to se mnou někde nešvihlo. Jsem se přibrzdila.

T: Můžete mi popsat, jestli se změnila Vaše osobnost nebo charakter, např. Vaše sebehodnocení, vnímání sama sebe, náhled na sebe během platební neschopnosti?

B: Já jsem stále věřila tomu, že dokážu, abych to zvládla bez újmy na vlastní rodině. I se něco ukázalo, že něco mohlo, ale zase něco stoplo. Zase se něco událo takové, že mě to přibrzdilo. Nebyla jsem si tak sebou sto procentně jistá, že to zvládnou.

T: Takže to kolísalo? A hodně.

B: Kolísalo.

T: Jak se vyrovnáváte s přítomností nesplacených dluhů? Jak k tomu přistupujete?

B: Je to špatné, tak jako. Nejradši bych to už měla za sebou. I teď když si pomyslim, že ještě pět roků, tak je to krátká doba, ale je to dlouhá doba.

T: Jestli třeba, ohledně tohoto mě napadá, jak jste to řešila před tím, než jste podala ten insolvenční návrh? Jestli jste to řešila nebo jestli naopak jste to odkládala?

B: Řešit jsem to i chtěla, jen jsem nemohla. Nemohla jsem si pomoci. Potom, když už jsem měla větší plat, tím to stále chybělo do toho. A ty dluhy stále narůstaly, ty úroky se tam stále navyšovaly a tím to rostlo. Něco jsem sice splácela, ale s odřítýma ušima. Nedalo se to všechno.

T: Jsou dostatečně uspokojovány potřeby Vás i Vaší rodiny? Nebo máte pocit, že strádáte, ohledně ošacení, jídla nebo i něčeho jiného?

B: Tak jako v ničem. Ošacení hlavně pro syna mi sem tam kamarádka po synovi přinese, když on z toho vyrostl vlastně takové menší věci teda. V tomto směru, ošacení, ne. Spíš tak, že někdy jít někam. Vypadnout chvilku z toho stereotypu, aspoň přes ten víkend někde podívat se s malým. Baby už mají svoje programy. Hlavně ten malý, aby v tom moc nepociťoval nějak.

T: Jak hodnotíte svoji životní úroveň, společenské postavení. Jestli třeba jezdíte na výlety, chodíte do společnosti?

B: Ani moc tak jakože ne. Většinou ne.

T: Stýkáte se s přáteli?

B: Tak s přátel tak co jsou na okolí. Chvilku pokecat.

T: Napadlo Vás někdy, že se stydíte za svoji situaci, třeba před okolím?

B: Ne že stydím, je mi to také, je to takové divné, ale vím, že **nejsem** sama na tomto světě, co vlastně má tyto problémy. Člověk vidí jaká je situace okolo, že pomalu každý má tyto problémy.

T: Tak to Vám pomáhá?

B: Jako, ne že mě to uspokojuje, ale vím, že v tom nejsem sama.

T: Napadla Vás někdy v rámci těch pocitů a myšlenek, myšlenka sebevraždy?

B: Ne. V životě ne. Vždy jsem si pomyslela, mám dětí tolik kolik mám, třeba je zabezpečit.

T: Dobře. Jak se k Vašemu problému postavil Váš partner a rodina?

B: Jsem bez partnera, jsem sama. Děti mi daly dobře zgustnout všechno.

T: Jak Vám to dávaly zgustnout?

B: Dobře mi nadaly.

T: Nadaly Vám?

B: Tož nedělala jsem to pro svoji zábavu. Začátek toho všeho byl v tom, abychom jsme se osamostatnili od rodičů, teda od mamky a abych jim zabezpečila bytí, abychom bývali kulturně, normálně. Jako normální lidé. Tím to začalo vlastně a potom se změnila platová situace v zaměstnání. Nedělala jsem to jen tak. Nehodila jsem ty peníze do automatu nebo co. Snažila jsem si zabezpečit rodinu. Zabezpečila jsem si ji takovýmto stylem.

T: Změnily se vztahy u Vás v rodině vlivem insolvence?

B: Ony si jako pověděly svůj názor, který bohužel je pravda. Já jim to věřím, že jich to štve, mě to štve ještě více, že je to takto jak to dopadlo. Ale jako vyměnily jsme si názory a jako ty vztahy se nějak nezhorsily, že by zanevřely na mě. Prostě podepsaly papír, že mi budou pomáhat, abychom se z toho dostaly.

T: A jaký to má vliv na Vás tady tyto vztahy v rodině k dcerám? Jak to na Vás působí to, že Vám nadaly?

B: Asi mi to chybělo, čekala jsem to, že někdo mě nebude chválit za to. Za prvé mě to štve, že oni musí ještě teď doplácet na to, že ony už budou chtít se osamostatnit, budou chtít mít svoje a ještě budou muset přispívat mě pět roků, proto abychom se z tohoto dostali. Toto

mě z tohoto nejvíce štve. Když už se z toho chceme dostat, tak musíme bojovat teď všichni.

T: Takže Vás podporuje tady tímto stylem rodina nejbližší. Co třeba rodiče Vaši nebo sourozenci, jak ti se k tomu postavili?

B: No, naši jsou rozvedeni, takže otec neví o ničem. Matka ví jen z části. Nevím. Bála jsem se jí to povědět, hlavně i kvůli jejímu zdraví, celý ten rozsah jaký je. Takže co mi přišlo na Slovensko, o tom ví. O tom zbytku zatím neví, nějak, nějak šetrno jí to budu muset povědět asi. A bratr, s tím už se nestýkáme.

T: Podporuje Vás ve Vaší situaci vaše okolí? Jak k vám přistupuje vaše okolí, přátelé, známí sousedé?

B: Hlavně mě to podporuje fyzicky, hej. Ne, že by mě nějak litovali nebo co, ale prostě někdy nějak povědí takovým stylem, že mě trošku tak nakopne o toho života dále.

T: Takže Vás podporují. Nebo máte i negativní zkušenost z okolí?

B: Ne, jako s těmi co se stýkám pravidelně jakože, nikdo mě neodsuzuje. Stát se to může komukoliv. Tak jistě oni se mohou dostat do té situace.

T: Měnila se od začátku té insolvence až do teď nějak třeba vztah a míra podpory té rodiny a blízkých. Jestli se třeba mění pohled na Vás nebo přístup k Vám? Nebo je to stejné?

B: Si myslím jako, že potom vyčištění žaludku je to stejné. Ony si prostě potřebovali povědět svoje a já jsem jim o tom nepověděla ze začátku, až vlastně došlo k tomu, že mi naběhli chlapi domů. Už jsem jim to musela vyklopit prostě. Karty na stůl.

T: Kdy jste si uvědomila, že je nutné tu situaci řešit? Co bylo impulzem?

B: No impulzem bylo, no vlastně jak jsem to vzpomínala, chtěla jsem to řešit už hodně dávno. Jak mi ten přítel přestal přispívat k tomu, tak jsem věděla, že to půjde dolů z kopce. Takže nemohla jsem si pak pomoci, že chtěla na ten insolvenční soud to podat. Nemohla jsem.

T: Po jak dlouhé době jste začala svoji situaci řešit? Od té doby co vznikly ty dluhy, po tu dobu, co jste to začala řešit. Jak to bylo dlouho?

B: No, já jsem dostala teď pracovní smlouvu. Co bylo vlastně můj odrazový můstek.

T: Takže to je od toho roku 2007 do roku 2011?

B: Vlastně 2007 jsem to brala, jakože prve krát. To ještě šlo. Od toho roku 2009 už to šlo z kopečka. Tak vlastně až teď jsem mohla podat tu insolvenční. Začala jsem pracovat na normální pracovní smlouvu.

T: A jak svoji situaci řešíte? Jak jste ji řešila před tím a jak jste jí řešila teď?

B: tehdy jsem se snažila splácet, co se dalo. A teď jsem si podala návrh na insolvenční soud.

T: Je něco nebo někdo, co Vám zhoršuje tu Vaši situaci řešit, splácet? Co Vám zrozuje? Jestli jsou to třeba věřitelé, nějaká nepřístupnost, nějak špatně napsaná smlouva, nějak nevýhodná?

B: Zatím nevím o ničem.

T: Je něco nebo někdo, kdo Vám zlepšuje tu schopnost splácet, schopnost řešit tu situaci?

B: Tak splácet jako... Zatím splácet ani ne.

T: Co byste uvítala při té své situaci, při té platební neschopnosti, co by Vám pomohlo?

B: Vyhrát milion, abych se zbavila dluhů.

T: Je něco, co byste chtěla k našemu rozhovoru doplnit? Na co jsem se zapomněla zeptat?

B: Ticho, žena kroutí hlavou na znamení ne.

T: Jak to prožíváte nyní, jako teď tu situaci?

B: Jako teď?

T: Co Vás napadá?

B: Je to lepší, o hodně lepší, už když je to podané na soudě, oni si už vyžádají, co budou potřebovat. Tehdy jsem to nevěděla dát dohromady. Ale ještě je ta čekací doba na to, kdy to schválí anebo ne. To je také nejisté.

T: Jak se v tom cítíte teď? Co Vám honí se za myšlenky hlavou?

B: Jak to budeme řešit, když povědí ne. Ale pevně věřím, že povědí ano. Snad to vyjde. Třeba věřit. Bude líp. To mi kamarádka hovoří, neboj se, bude líp. Já tomu věřím, já tomu věřím.

T: Takže asi to je z mé strany vše, jestli k tomu nechcete něco doplnit.

B: No, já by sem chtěla len poděkovat Vám, že jste mi k tomu pomohli.

T: Není zač, já děkuji.

B: Je a moc.

Ukončení rozhovoru, vyplnění záznamového archu.

Rozhovor č. 3, pan Ctirad

C: respondent, T: tazatel

T: Souhlasíte se záznamem tohoto rozhovoru na diktafon?

C: Ano, souhlasím.

T: Můžete mi říct, co předcházelo Vaší insolvenci? Zda to byly dluhy, úvěry?

C: Byly to dluhy. Pak vlastně já jsem zaměstnání, co jsem měl, jsem si málo vydělával. My jsme se přestěhovali úplně do holého bytu s tím, že jsme se zařizovali, tak vznikaly úvěry. Bohužel nedosáhl jsem takové částky veliké, abych vzal jeden úvěr, takže jsem bral úvěr po úvěru, byly to malé částky, ale hodně úvěrů. Malé částky.

T: Kdy a na co jste si půjčil?

C: Možná v roce 89, já už si ty roky přesně nepamatuju. A bylo to na vybavení domácnosti, to znamená od ledničky, po pračku a i děckám něco, jo, takové věci a různé oblečení, takové vybavení. Hlavně na tu domácnost jsme potřebovali hodně peněz.

T: A z jakého důvodu se Vám nedařilo splácet ty pohledávky?

C: Z důvodu toho, že můj zaměstnavatel, tehdy to byl Cukrovar Staré Město, který platil víceméně už potom delší dobu padesátiprocentní mzdu. Pak už nás neplatil vůbec, pak nás začal platit zálohově. Třeba buď čtyři měsíce, já nevím, buď tisíc korun. Uvědomte si, že v té době jsem měl těhotnou manželku, jsme čekali, takže to nešlo tak a než abych si našel jinou práci, tak radši jsem byl tam a zůstal jsem. Už nevím, po jaké době ten cukro-

var zkrachoval. Ale my jsme tam museli pořád, protože sklady byly plné cukru, takže to potřebovalo zlikvidovat s tím, že jsme ložili kamiony denně.

T: Jak jste řešil situaci, kdy jste měl dluhy a nemohl jste je splácet?

C: Já jsem to řešil tak, že aspoň něco, nějakou částku jsem tam dal, jenomže už ani časem nepomohla ani ta část a potom když jsem ztratil v cukrovaru práci a jak jsem si hledal druhou, tak v té době mi už chodili obálky poštou. Jsem tam ztratil orientaci ve splatnosti, co mám splatit. Jak jsem byl v takovém stavu, kdy já jsem, to nejhorší přišlo, jsem úvěr platil úvěrem. Tak jsem to dal na kartu, z karty jsem to zas vzal a zaplatit jsem to, co si stěžovali nejvíc. Takže asi tak. To už potom, už to šlo samo.

T: Jaký byl potom vývoj té situace?

C: Další vývoj situace byl takový, že prostě takový, že já jsem se to snažil oddalovat. Až na mě jedna společnost, tuším, že to byl ani ne Home Credit, ani ne Mony Bank, ale já si nevzpomenu, co to bylo za úvěr. Když jsem řekl, že jsem se dostal do platební neschopnosti, že nejsem schopný splácet ani korunu, že na mě dají trestní oznámení, že jsem zpronevěřil tu částku. A já jsem do telefonu, do kterého jsem s tou paní mluvil, jsem řekl, jakou částku, já jsem se dostal do platební neschopnosti a nejsem schopný. To jí nezajímalo, dají trestní oznámení, bla, bla, bla. S tím jsem telefonní hovor ukončil. Ale už mi začali chodit obálky se zeleným proužkem, exekutor, exekuce a takové tyto věci. No a manželka uviděla v televizi, asi nějaká reklama snad, co se týká insolvence číslo, pokud máte problémy, zavolejte. Tak ona si to číslo opsala a řekla mě, ať tam zkusím zavolat. Asi týden to trvalo, než jsem se tam odhodlal zavolat. Dovolal jsem se nějaké magistře Svobodové, která mě vlastně řekla, co všechno bude ode mě potřebovat. Ta já jsem všechno seznal, od úřadu práce, rodné listy, všechno jsem okopíroval, všechno jsem poslal do Ostravy. V té době jsem dlužit, řeknu tak dejme tomu, do čtyři sta tisíc. Jenomže ona než se ke mně dostala a než jsem ještě to a to potřebuji. A já než jsem to stačil udělat, okopírovat, poslat, tak ta částka samozřejmě nastoupila. Konečná částka byla milion čtyři sta tisíc. No ale potom vlastně ona, když jsme měli kontakt telefonní, tak říkala, že je to všechno v pořádku a že to během měsíce pošle na krajský soud, kde se musím dostavit. První zaplatit pět tisíc, k tomu soudu sehnat pět tisíc. Když nezaplatím pět tisíc, tak ta insolvence může jít do háje. Tak mi pomohla manželka, která sehnala pět tisíc, zaplatili jsme to. No a u toho soudu mi řekli, že mě oddlužují, že jsem opravdu v úpadku, že nejsem schopný i díky tomu zaměstnání. Tím že budu každý měsíc, po dobu pěti let budu na životním minimu. To co já si vydělám

navíc, tak to mi automaticky strhnou a po dobu pěti let dávat sedm a půl tisíce, z toho devět set korun odměnu správkyně a šest a půl tisíce je třicet procent mezi tím, co dlužím. Je třicet procent.

T: Co pro Vás znamená ta platební neschopnost, jak to prožíváte, jaké jsou Vaše myšlenky, pocity. Jak to vnímáte?

C: Jako když jsem měl ty půjčky?

T: Ano.

C: Co mě první napadlo a můžu to říct?

T: Tak jak to myslíte, tak to řekněte.

C: Co mě první napadlo, tak jsem se díval po prvním stromě. To si neuvědomíte, ale co bych tím dokázal. To je takový první dojem, strach, bezmocnost, že nedokážete vůbec nic. Prostě jenom čekáte, kdy dojede pošťačka, strach z toho jestli vám dojde obálka, obálka se zeleným pruhem, jestli u vás zazvoní nějaký exekutor. A oblepí vám úplně všechno. Včetně já nevím stěny, sedačky, televize, anténu, postel a to je potom strašný pocit. To že nemůžete udělat vůbec nic proti tomu, že jste takový malincí, takhle. To je hrozný pocit.

T: Měla u Vás insolvence vliv na psychické a fyzické zdraví?

C: Insolvence?

T: Ta platební neschopnost, to, že jste neplatil dluhy. Mělo to vliv na vaše psychické a fyzické zdraví?

C: Jasně, na psychické určitě. Nemůžete se nechat fyzicky zlikvidovat, ale na psychické určitě. Já mám kamaráda u Policie České republiky, on mi jedenkrát pomohl s policejním psychologem, kdy mě tehdy asi týden dávali dohromady, dal mě dohromady, ale potom já, to netrvalo dlouho. Došla obálka a už jsem byl v tom zase. Si řeknete, jsem v hajzlu, jsem v hajzlu, totálně, co teď. Já jsem odpovídal písemně, třeba na ten exekutorský úřad, jo, třeba Martin Jung, to byl nějaký Jung, soudní exekutor, tomu jsem psal prostě, osobně jsem psal dopis. Nedělal jsem mrtvého brouka. Všude, kde jsem mohl, jsem odepisoval, na exekutorský úřad nebo na okresní soud. Někde to pochopili, třeba mi dali nějaký čas na to, aby se pokusil to zvrátit. Takže po psychické stránce někdy bylo těžké usínání a ještě těžší probuzení, protože nevíte, co vás čeká. Takže to jsou noční můry.

T: Působila na Vás ta přítomnost nesplacených dluhů ještě jiným způsobem nebo ještě působí?

C: Ne, ne nepůsobí, ale já jsem potom, byl čas, kdy já jsem si říkal, nějak to dopadne. Protože jak jsem musel do zaměstnání chodit s čistou hlavou. Ne přemýšlet nad tím, co je doma, když jsem měl službu, takže já jsem si potom řekl, že nad tím nemůžu myslet, nemůžu, prostě dojde, dojde. Já už jsem to tak, mě už to bylo úplně jedno. Flegmatik, že prostě dojde, dojde, vyřeší se to, nevyřeší. Mě už to bylo úplně jedno.

T: Takže změnilo se to vnímání té insolvence od toho strachu po to, že Vám je to prostě jedno, že se to nějak vyřeší.

C: Ano, to už mě bylo jedno, protože toho bylo tolik moc, že já jsem, já jsem malinký pán proti tomu, abych něco zvrátil. Tak já jsem rezignoval a říkal jsem, nějak to dopadne. Ať sem třeba dojede auto, ať mi třeba vezmou celý byt. Třeba z bytu odvezou věci, ale budu v bytě.

T: Můžete mi popsat, zda se změnila Vaše osobnost a charakter, například třeba míra sebevědomí, sebehodnocení, vnímání sama sebe?

C: Ne, ne. Ta se nezměnila, protože si říkám, zase jsem se uklidňoval tím, že zase je nás víc takových lidí, jak jsem já. A kdyby to každý tohle měl tak brat tak potom tady ten člověk nemá co. Prostě ano, dostal jsem se do té situace mojí vinou, bohužel jsem to neutáhl a tak to dopadlo. Jsem rád, že aspoň to dopadlo tak, jak to dopadlo.

T: Jak jste se vyrovnával s přítomností nesplacených dluhů. Jak jste k tomu přistupoval?

C: Jako myslíte, jak jsem tomu přistupoval, když jsem neplatil?

T: Ano.

C: Jak jsem k tomu přistupoval. K tomu se ani přistupovat nedá, když jsem neplatil, tak jsem k tomu nemohl přistupovat. Já jsem na tom tak, že kdybych na to měl, tak i kdybych měl dat pět korun, tak tam dám. Ale zas kdyby, rodina, děti, jo, já jsem počítal inkaso, elektřina. Já jsem opravdu nevěděl co dřív zaplatit, jestli elektriku nebo tu splátku jednu. Kdybych zaplatil splátku, zas by mě psali z RWE, že dlužím. První upomínka, druhá upomínka. Takže, jak jsem k tomu přistupoval. Já jsem se snažil zaplatit aspoň něco, ale ani to něco mi vlastně nepomohlo.

T: Jsou před tím i teď dostatečně uspokojovány vaše potřeby vaší rodiny i Vás, jako jestli máte pocit, že strádáte, třeba ohledně oblečení, jídla?

C: No, ať v tom Filip, tedy syn, který má jedenáct roků, můžu říct, že za jedenáct roků jsem si nekoupil nic nového, to samé třeba i manželka, jo? Ale všechno co se týká toho, dáváme do děcek, hlavně do školy, škola. A nezapomněl tedy tu splátku, tu insolvenční, těch sedm tisíc. Manželka je na mateřské a teď já si vydělám třeba deset tisíc, dejme tomu, teď sedm a půl jde, tak co mi zbude, co my si můžeme dovolit.

T: Jak hodnotíte svoji životní úroveň, společenské postavení? Jestli chodíte do společnosti, do restaurace, jestli se stýkáte s přáteli?

C: S přáteli se stýkám, ale já jsem rád, že mám takové dobré přátele, že když si něco objednáme, tak oni to zaplatí za mě. Protože oni ví, v jaké jsem situaci a já opravdu řeknu, že nemám ani na to kafe. Já fakt nemá, já jsem rád, že jsme se potkali, že se vidíme, povykládali jsme si. Anebo když už vím předem, že jsem pozvaný na nějaké sezení, tak si třeba vezmu zálohu, třeba těch pět set korun, majitel mi ji doveze, ale já vím, že třeba utratím dvě stě korun a ty tři stovky jsou zas do rodinného rozpočtu. Takže buď třeba na jídlo nebo třeba do školy. Nestane se třeba to, že bych pětistovku utratil někde s někým. Když teda já řeknu, že už nemám, tak to musím zaklepat, že oni jsou tak dobří, že to zaplatí. Ale příště zase zaplatím já, když na to mám, tak zaplatím. To je takové vyrovnání. Pořád ne že nemám, nestane se to. Jednou ty, podruhé já. Ale to musím našetřit.

T: Jak se právě k tomu, k té platební neschopnosti postavila Vaše manželka a Vaše rodina. Jestli se třeba změnil vztahy u Vás v rodině?

C: No, ze začátku to byla katastrofa, to tedy to můžu říct, to mne nadávala. Já nevím, jestli oprávněně nebo neoprávněně, ale byly tam nadávky, že za to můžu já. Místo toho abychom se tomu postavili čelem, protože oba dva jsme za to mohli, ne jeden, ale oba dva. Dodneška, i když už jsem v té insolvenční, manželka to všechno svádí na mě, že za to můžu já. Já už to nechám tak. Prostě jsem v insolvenční, z toho už necouvnu. Ale co se týká dětí, tak nikdy jsem, aby na to nějak doplatily, když já jsem to tak, takto dopracoval, že jsem měl ty dluhy. Teda snad se mne to daří.

T: A vztah Vašich rodičů k Vám to nijak nepoznamenalo?

C: Ne.

T: Jaký to na Vás má vliv, takový vztah manželky k Vám? Ovlivnilo Vás to nějak?

C: Ne, ne neovlivnil, protože na jedné věci jsem si uvědomil, že jsem si řekl, že má pravdu, že jsem do toho až tak nemusel jít. Ale bohužel, člověk jako, peníze byly pro děcka pro sebe a to je nové a to je pěkné. Já pořád říkal, mladí a nerozvázní. My jsme něco uviděli, nerozvážili jsme si pro a proti a prostě koupili jsme si to. A potom už to byl jedno s druhým. Ty problémy tam vznikly. A co se týká tady tohoto, myslím, že manželka má pravdu, nemůžu být proti ní, říkám, má pravdu.

T: Podporuje Vás během insolvence Vaše rodina? Během té platební neschopnosti?

C: Co se týká z mojí strany, co se týká z mojí strany, tak tam ne. Tam je máma nemocná, ta mě řekla, že nemůže, že sama bere důchod a ona nemá z čeho. A co se týká tchýně a tchána, tak tam je podpora veliká. Jo, tam opravdu, ale ne zas finanční. Prostě potřebují děcka ať je to oblečení nebo do školy aktovky, jo to je obrovské. A zas je tady ten kamarád, který sem tam, sám dělá živnostníka na sebe, to co vydělá třeba jednou je to pět set korun, jednou šest set, jednou dvě stovky, tak to donese. Taková aspoň trošku pomoc. Jsme domluvený s majitelem firmy, tak pokud budu mít něco navíc, ať to dává mimo výplatu, takže je to taková habadůra, ať je na pásce, kterou musím odevzdávat na Krajském soudu, ať je tam životní minimum s tím, že já mám o těch patnáct set na víc a to jde mimo výplatu. Takže i to se stalo dvakrát, že jsem to dostal mimo. Je ono na té pásce to není, kdyby to bylo na té pásce, tak to musím šupnout.

T: Jak přistupuje k Vaší situaci okolí? Jestli se třeba změnilo chování přátel k Vám?

C: Ne, ne, ne, ne. Já si myslím, že ne. Je fakt, že někteří o tom neví, ale většina, většina o tom ví. A ono ze začátku mě spíš fandili. Jak jsem se dostal do té insolvence, tak spousta mi řekla, už to máš za sebou. Dokonce mě, dokonce mi exekutor sám od sebe, když byl u nás, řekl, hlavně to vydržet pět roků a jste zachráněni. Takže já si myslím, že na jedné straně nám nevzal nic, na druhé straně nám fandil, protože viděl, v jaké situaci jsme. Ještě mi zbývají tři roky. Dva roky už mám za sebou.

T: Jak to na Vás působí taková podpora?

C: To si ji ani neuvědomíte, ale to strašně vzpruží, to jako kdybych spadl z nebe. Víte, že někdo vedle vás je, kdy vám fandí a nemusí, ale fandí vám a to je obrovská, teda, vzpruha. A strašně to potěší.

T: A měnila se od počátku insolvence míra té podpory ze strany rodiny a blízkých? Jestli na začátku to bylo jiné než teď?

C: Jak jsem řekl, mezi tchýní a tchánem pořád stejná. Jak před tím tak po, děckám něco koupí, přispějí na jídlo. Takže ta podpora, jak já si myslím, ta je pořád stejná.

T: Kdy jste si uvědomil, že je tu situaci nutné řešit, tu platební neschopnost? Co bylo impulzem?

C: Impulzem bylo tedy to, že už jsem řekl, že mě manželka dala to telefonní číslo, ať tam zavolám, týden mě to teda trvalo, než jsem se rozhodl, ale impulzem bylo to, že já jsem opravdu dostal strach z těch obálek, z toho vyhrožování. A nejvíc si teď pamatuji, že jsem dostal obálku od úřadu, že když do určité doby nezaplatím nějakou částku, že přijede auto, náklad'ák s policií a že poberou všechno. Takže to byl ten impulz. To trvalo ten týden, než jsem se rozhodl. Nevím, proč jsem tak čekal, asi jsem tomu nevěřil. Měl jsem z toho strach, ale prostě jsem do toho šel. Takže to byla ta obálka ta poslední, že do nějaké doby a jedeme a naostro. A to jsem dostal strach. A už jenom proto jsem si říkal ta ostuda, už jenom kvůli tomu. To já si nedovedu představit, že by dojelo auto, policie. Já si říkám pane Bože, ne, protože část města mě třeba zná. Že třeba exekuce, mám přátele na Policii České republiky. Právě proto. Možná ze strachu, nedej Bože, aby sousedi to viděli. Prostě ta ostuda. Už jenom z té ostudy už mě to začalo pomalu vadit, tak jsem do toho šel.

T: Takže jste se styděl za Vaši situaci?

C: Ano, já Vám to řeknu upřímně. Stydím se za to, je to tak.

T: Toho si cením. Po jak dlouhé době jste začal tu situaci řešit? Jak to dlouho trvalo?

C: Půl roku, půl roku. První obálku, kterou jsem dostal, která byla, tak půl roku. Půl roku jsem dostával obálky, čekal u schránky, někdy jedna obálka, někdy dvě obálky se zeleným pruhem, exekutorský úřad, krajský úřad, okresní soud.

T: Jak jste tu svoji situaci řešil?

C: Myslíte tady tu s těma obálkami?

T: Ano, myslím ty dluhy.

C: Moje první řešení bylo to, že když jsem obálku otevřel, přečetl jsem si, kdo to psal, pak jsem okamžitě sedl ke stolu, psal jsem dopis. Ať to byl magistr Jung nebo kdokoliv z toho úřadu exekutorského, hned jsem mu psal dopis. Prostě jsem hned ten den, hned na to rea-

goval a hned to napsal. A posílával jsem to poštou, doporučeně. Oni na to třeba reagují za měsíc nebo za čtrnáct dní s tím, že to chápou, ale to nemění nic na situaci, že to musím do určité doby zaplatit. Jak se blížila ta doba, tak jsem zas psal dopis. To jsem furt tak dokola, kolotoč. Já jsem to jenom oddaloval. Já jsem měl strach prostě, až k tomu dojde. Tak já jsem to prostě oddaloval, jak jsem se snažil to oddálit, než k tomu dojde, rozumíte. Snažil jsem se to oddalovat. Když už k tomu mělo dojít, tak ať to dojde co nejpozději, ale snažil jsem se na každý dopis reagovat. Aspoň tak, že jsem napsal, že jsem v té a té platební neschopnosti a že se snažím a budu se snažit.

T: Pak jste tedy využil osobního bankrotu.

C: Pak jsem využil osobního bankrotu.

T: Je něco nebo někdo, kdo Vám zhoršil splácet a řešit tu platební situaci? Co Vám to zhoršovalo?

C: Já sám.

T: V čem? Nebo jak?

C: Jak, v čem? Za první, když už jsem já tušil, jak je to v tom cukrovaru, tam už to neprosperovalo, to zaměstnání, tak jsem si mohl najít nějakou lepší práci. Já mám pocit, že za to můžu sám. Mám novou práci, dostal bych peníze, vyřeší se ta situace. Bohužel já, nemůžu se vymlouvat na to, že mě nechtěli pustit, ale nerad, i když už se to blíží ke krachu, sháníte nějakou novou práci. Takže oni se snažili za každou cenu udržet ty pracovníky tam, aby nemuseli si shánět náhradu. I kdy jsem vidět, jaká je tak situace.

T: Je třeba naopak něco co Vám zlepšovalo tu situaci řešit a schopnost splácet?

C: Je. Já můžu říct, že podpora lidí, kteří se mě snažili. Ty vole dej tam aspoň dvacet korun a bude pokoj. Jak jsem tady jednou mluvil se soudkyní a ona mi říkala pane, i kdybyste tam měl dát padesát korun, dejte tam, co můžete, ale na chvilku to pomůže, ale na chvilku, na chvilku. Dát tam aspoň těch padesát korun. Musím aspoň ukázat, že měl snahu. Já jsem se snažil, já jsem si říkal dvacet korun, to je směšná částka. Tak jsem tam dával aspoň padesáti koruny. Pak některým to nevadilo, některým jsem dostal dopis, jestli nejsem směšný. A já jsem reagoval opravdu, ať se nezlobí, ale já mám tolik, nemůžu víc. Takže, ale podpora známých tedy, podporovali, neslibovali mně hory doly, ale podporovali mě v tom, ať to dokážu, kdy ž jsem šel do té insolvence. Já jsem rád, že tak dopadla.

T: Co byste uvítal při řešení té situace? Co by Vám pomohlo? Co jste třeba neměl, ale co by Vám pomohlo.

C: Teď to můžete chvílku vypnout, protože já budu přemýšlet. Mne strašně pomohlo to, když jsem se dokázal s někým domluvit. Horší byl pro mě to, když oni ignorovali jakoukoliv odpověď. Když jsem třeba napsal, že jsem v platební neschopnosti, že jak jsem v takových stresech, tak mě mrzelo, to jsou nenormální lidi. Já bych je chtěl vidět, jak by to oni sami řešili, kdyby do takové situace dostali. Na druhé straně jsem udělal to, kdo to pochopil a napsali mě třeba, chápeme to, dobře, povoluje to, a tak dál. To by mě potěšilo. Ale toho bylo velice málo. Potěší to. Ale ne, že by mě to celé povolili. Ale aspoň dobře, odložíme splátky třeba o měsíc.

T: Tak už se blížíme ke konci tady tohoto rozhovoru. Je něco na co jsem se třeba zapomněla zeptat nebo co byste chtěl doplnit ohledně toho prožívání?

C: Ohledně toho, tak jestli můžu, tak každému radím jít do té insolvence, protože to je sto procentně zaručená a úplně vynikající věc. A můžu říct, že pokud ta insolvence dopadne dobře a soud je uzná. Tak po té insolvenční je potom to báječný život. To přeji všem, kteří jsou v takové situaci.

T: Děkuji za rozhovor.

C: Není zač.

Ukončení rozhovoru, vyplnění záznamového archu.

Rozhovor č. 4, pan Dan

D: respondent, T: tazatel

T: Souhlasíte se záznamem tohoto rozhovoru na diktafon?

D: Ano.

T: Můžete mi říct, co předcházelo Vaší insolvenční?

D: No, insolvenční, půjčka a potom jsem to nemohl splácet.

T: Kdy a na co jste si půjčil?

D: No, s manželkou jsme opravovali byt, rekonstruovali jsme ho, no a to byla první a jsem si ještě vzal druhou, jelikož jsme si chtěli ten byt zařídit. No, tak to začalo.

T: A kdy to asi bylo, kdy jste si půjčil?

D: No, první půjčka, tak byla někdy po svatbě, to mohlo být tak 99, to mohlo být. A to bylo na tu rekonstrukci. A na tu, na to zařízení 2001, 2001. Na začátku roku, jo už si vzpomínám.

T: A z jakého důvodu se Vám nedařilo splácet pohledávky?

D: Tak mě se ze začátku dařilo, já jsem, až potom se mi to nedařilo splácet. Oni mě vyhodili z práce, to se dost těžko dalo utáhnout.

T: Takže Vám propustili?

D.: Propustili mě z práce, no.

T: Jak jste to řešil tady tu situaci?

D: No tak ze začátku jsme ještě nějaké peníze měli s manželkou, ona měla ještě mateřskou, takže čtvrt roku to ještě šlo splácet nějak. Potom už ale došli. Jednu už jsem potom nezaplatil, tak začali dělat problémy nějaké. Tak jsem si vzal ještě další půjčku, myslel jsem, že ji zaplatím, že seženu další práci. Ale to byli darebáci, oni mě napálili. Ony tam byly daleko větší úroky, já jsem si to, jsem si to asi blbě přečet, oni to tam měli hrozně malinkým písmem a víte, já, já to ne úplně ne vždycky dočtu do konce.

T: Jaký byl vývoj té situace dál?

D: No tak jak jsem říkal, ze začátku to sice šlo, ale potom vlastně jak jsem si vzal tu další půjčku a práci jsem nesehnal. Bylo tak té práce hrozně málo a na pracáku mě taky nic ne našli, tak snažil jsem se to sice zaplatit nějak, no, ale když nemáte prostě ten příjem stálý, tak to prostě moc nejde. O určité době prostě holt jsem neplatil všechno, no. Jednou jsem zaplatil tam to podruhé jiné, ale oni prostě chtěli furt všechno. Já jsem se jim to snažil vysvětlit nějak, že prostě ty peníze nemám, jako ale oni jsou...tak oni z toho mají prostě víc, když to člověk nezaplatí. Takže to je jasné. Oni se nechtějí domluvit.

T: Co pro Vás znamená platební neschopnost, jaké je Vaše prožívání, myšlenky, co Vás napadá?

D: No, je to hrozné, já si připadám hrozně méněcenně. Teďka už teda, už jsem to tak trochu nějak skousnul, ale ze začátku mě to manželka hrozně omlátila o hlavu, že nejsem schopný zajistit rodinu akorát furt dluhy, dluhy, dluhy. To je, to by se z toho člověk někdy

zbláznil. Byl, jsem u doktora, ten mě napsal nějaké prášky, to bylo hrozné, ten začátek byl hrozný.

T: Napadaly Vás někdy myšlenky na sebevraždu?

D: Jo, napadaly, nebudu lhát, napadaly.

T: Změnilo se během insolvence vnímání této záležitosti u Vás?

D: No, ze začátku, ze začátku měl člověk snahu to platit všechno, aby ty dluhy neměl. Postupem na to tak trošičku rezignuje. Já jsem myslel ze začátku, že to zaplatím, že si tu práci najdu, manželka potom už vlastně taky, jí končila mateřská tak, takže jsem doufal a bavili jsme se o tom, že si práci najde, jenže ona si potom práci nenašla, takže byla furt doma, takže jsme neměli vlastně z čeho žít, protože mateřská už taky skončila. Potom už jsem tak nějak na to, potom už jsem tak nějak rezignoval. No, prostě jak se to na vás kupí všechno, tak to už, to už potom nejde, no. To opravdu potom na to člověk rezignuje a sedí doma a nemá pořádně prostě co dělat, je takový prostě.

T: Jaký vliv má insolvence na Vaše psychické a fyzické zdraví?

D: No, jak jsem říkal, byl jsem u toho doktora, když jsem měl takové deprese, tak mě předepsal nějaké prášky, teďka už je to lepší, teďka už nejsou takový, takový depresivní. Fyzické to myslíte jako...

T: Na tělo.

D: Na tělo? To ani ne, to mám pocit, že se to zatím ani nijak neprojevalo.

T: Jestli jste byl třeba častěji nemocný nebo jestli Vás třeba bolí tělo nebo se nějak projevuje?

D: To ani ne, to nemám z toho takový pocit, že by mi něco bylo.

T: Můžete mi popsat, zda se změnila Vaše osobnost a charakter? Nebo je to pořád stejné?

D: No tak asi jo, změnilo se. Víte, když Vám, když neustále doma slyšíte, jaký jste neschopný a že nejste, nemůžete vydělat žádné peníze a furt tam a manželka furt jenom prostě nadává, tak to chlapovi nedodá sebevědomí zrovna. Samozřejmě od toho se taky, byly ty problémy se ženou a ve všech směrech to bylo, člověk si potom ani nevěří, to je...prostě má pocit, že je, že, opravdu, že je neschopný, že nic nezvládne. A ještě když tak manželka furt kérije.

T: Jak se vyrovnáváte s přítomností nesplacených dluhů, jak k nim přistupujete?

D: Ze začátku to je, člověk se podle mě snaží. Je to, já jsem se teda snažil splácet. To bylo takové, jak když vám dojde upomínka, tak se člověk cítí hrozně, hrozně trapně a potom jak už jich začalo chodit víc, to už si na to nějak zvyknete. To už opravdu...když vám denně dojdou dvě, dvě tři upomínky, tak to už, to už vám ani nepřijde. To už je potom takové jakoby normální.

T: Stydíte se za svoji situaci?

D: Ted'ka už ne. Ted' už to, ted' už to vidím jinak. Když jsem ještě byl s manželkou, která pořád furt něco vyčítala, tak jsem, tak jsem toho, jak jsem říkal předtím, tak jsem z toho měl nízké sebevědomí. Možná jsem se...asi jo, asi jsem se styděl. Ted'ka už, ted' už ani ne. Ted'ka vím, že se do toho člověk může dostat velice jednoduše.

T: Jsou dostatečně uspokojovány potřeby Vás i Vaší rodiny? Nebo máte pocit, že strádáte?

D: Tak dřív, dřív to bylo jednodušší, když jsme si chtěli někam zajít s manželkou třeba, tak jsme si zašli. Třeba na výlet nebo do kina, ale potom jak nebyly peníze...víte, člověk jak nemá ten příjem, tak se to snaží nějak prostě a snaží se to zaplatit, tak mu to prostě trošičku začne přerůstat přes hlavu, takže potom už začnete nakupovat u vietnamců, to byl ten začátek, potom už, potom už vyloženě, když bylo něco hodně nutné, spíš pro ty děcka, aby měly, aby měly nějaké věci. Manželka si zas tak jako si od té huby neodtrhla a spíš jsem to odnášel já.

T: Měli jste třeba dostatek jídla?

D: Jo, jo, jídlo, to docela jo, tak říkám, ty děcka nemůžete nechat hladové a vždycky se něco, něco málo najde, to, to docela jo. Nemohli jsme se, nemohl jsem chodit na pivo, potom už potom, to bylo už špatné třeba, do hospody jsem za chlapama nemohl, ale, ale to jídlo jo, to bylo.

T: Jak hodnotíte Vaši životní úroveň a společenské postavení? Jak byste to popsal.

D: Ted'ka?

T: I před tím ještě s manželkou když jste žili a potom ted'ka, když jste sám.

D: No, tak samozřejmě, když jsem byl předtím, ještě než došli exekutoři a zabavili mě nějak televizi a tak, tak to bylo samozřejmě lepší, jo? Na to jsem si vzal tu půjčku. Potom

vlastně to pozabavovali všechno možné, manželka mě vyhodila z bytu. Takže to bylo, jednu dobu to bylo hodně špatné, teďka už je to trošičku lepší, ale furt je to, furt to není dobrý. To jako dovolená někam k moři, to v žádném případě, nic takového. Jsem rád prostě, že mám peníze aspoň, aspoň na něco. No, je to, jak jsem říkal, s těma chlapama do hospody jít nemůžu, stydím se, že prostě nemám ani na to pivo. Tak to je mi takové blbé, no. To se těžko vysvětluje.

T: Jak se k Vašemu problému postavil partner? Jak na to reagoval?

D: Manželka, když vlastně jsme si vzali první a druhou půjčku, tak to bylo ťuťu ňuňu, potom jak jsem to, přišel vlastně o tu práci, tak jsem, tak se to ještě dalo utáhnout, ale potom začali, mě to začala omlacovat o hlavu, jak jsem říkal, že nejsem schopen uživit rodinu. No, že by mě nějak podržela, to se říct nedá. Čím dál víc jsme se potom hádali, nakonec to dopadlo tak, že mě vyhodila z toho bytu. Ona ho totiž vlastně zdědila po, po babičce, takže to byl její a já jsem tam prostě neměl, i když jsem vlastně ty věci nakoupil já, tak jsem, tak jsem, nějak, nějak jsem to nikde nezapsal a neměl jsem tak nic, takže mě nakonec vyhodila z bytu.

T: Jak to na Vás působilo, tento postoj manželky?

D: Ta mě hrozně nasrala. Tak já to, tak já opravuju její a rekonstruuju její byt a беру si na to půjčky a ona mě takto prostě odhodí jak onuci. To je hnus, naprosto. To se prostě nedělá.

T: Jak se k Vašemu problému, k té platební neschopnosti postavila rodina? Jestli Vás třeba podporuje?

D: No, mamka to hrozně těžko nesla. Ta mně chtěla pomoc, ale, ale ona už je v důchodě, takže prostě sama, sama těch peněz moc nemá. Takže sem tam pomůže něčím drobným, ale to zase spíš dávala děckám, klukom, že koupila nějaké oblečení nebo sem tam něco, ale, ale peníze naši neměli. Otec, to je, ten, ten je v invalidním důchodu, on měl úraz na stavbě, takže on taky moc peněz neměl. Takže ti taky moc nemohli pomoc. Ségra, ségra má napnutý rozpočet taky, její manžel, to je takový flákač, takže ta je ráda, **když prostě rády**, když utáhne ten rozpočet aspoň tak nějak.

T: Jak na Vás působí tady ta rodina, ta podpora té rodiny nebo ten postoj.

D: No, já, já myslím, že oni by mi rádi pomohli, ale, ale sami nemají. Takže to je, já jsem rád, aspoň, aspoň, že mně, že mně chtěli pomoc, ale nemůžou, takže to po nich nemůžu

chtít. Naši bydlí v bytě, nemají se kam přestěhovat, že by mně nějak pomohli, že by to prodali, nic takového. Takže, jako je to, byl jsem za to rád, byla to jedna z mála věcí, které mě psychicky pomáhalo. Ale, ale říkám, nemůžou mně pomoci.

T: Jak přistupuje k Vaší situaci Vaše okolí? Jestli se změnilo chování přátel k Vám nebo je to stejné? Jak to vnímáte?

D: No tak, ze začátku, ze začátku, to nebyl, to nebyl tak problém. To jsem na to pivo občas zašel a tak a s chlapama jsem, tak znáte to, jak v té hospodě furt vykládáme, tak povykládáme u toho piva prostě, tak si postěžujem, že nemáme peníze a tak, ale to říká každý druhý, že nemá. Jenže já jsem je fakt neměl. Jeden kamarád mi nabídl, že mi, že mi půjčí, že nějaké má, ale to já jsem měl ty dluhy tak velké, to už, to už nemělo cenu. To bych, akorát bych mu to nevrátil, to já zase kamarádům nedělám tady to, takovéto věci. Teďka už na to pivo vůbec nechodím, já některé, některé kluky jsem neviděl dva tři roky. Asi tak.

T: Jak to na Vás působí to, že se nestýkáte s přáteli?

D: No, tak mrzí mě to, no, vždycky jsem se s klukama vídával, aspoň dvakrát, třikrát za týden jsme se viděli, pokecali jsme, zahráli jsme občas nějaké kartičky a teďka člověk sedí doma. Co tam budete v té hospodě dělat, prostě ani to pivo si nemůžete dát, akorát a nechat se zvát od kamarádů, to prostě můžete udělat jednou, dvakrát, ale pak už je vám to blbě.

T: Měnila se od počátku insolvence míra podpory ze strany rodiny a blízkých?

D: Tak rodina, rodina se mě snažila pomoci, ale sami neměli, takže tam, tam se to, tam bohužel nebylo moc co, co, aby mně pomohli. Říkám, pomáhali mně, že aspoň někdo psychicky mně pomohl. S manželkou, to bylo prostě ze začátku, jak jsem říkal, ty dva tři měsíce dobrý a pak to šlo, pak to šlo, pak to bylo rychle z kopce. No a, no o tom asi nechci mluvit, tam byly ty problémy prostě. Nešlapalo to, a už to bylo.

T: A ze strany blízkých? Měnila se ta podpora?

D: Ten začátek je asi takový, to všichni, všichni prožívají hrozně, potom jako už je to prostě rok, dva, tři roky, tak už to, tak už to prostě tak trošku se otupí. Už se tak nějak prostě s tím počítá, že to tady je a už se to tak ani...ne že by se to, ne, že by mě nechtěli pomoci, ale měli holt svoje starosti dost a nemohli řešit moje, furt.

T: Kdy jste si uvědomil, že je nutné Vaši situaci řešit, co bylo impulzem?

D: Jak Vám, když Vám dojde upomínka, tak to je, tak to je takové blbě, no a vy to nemáte z čeho platit, tak nejdřív...po prve mně rodiče ještě půjčili. Potom už...já jsem se to snažil

řešit, ale, ale jak se ti exekutoři nebo oni se nechtějí domluvit. Já jsem, já jsem jim volal, že prostě jsem přišel o práci, jestli to nemůžeme nějak odložit, ale oni se mnou o tom prostě nechtěli vůbec bavit, akorát prostě penále, penále, penále. To bylo furt dokola.

T: Po jak dlouhé době jste začal svoji situaci řešit?

D: No, od začátku vlastně. Já jsem hned jak to začalo, tak že začátku jsem měl ty peníze nějaké, to ještě tak nebylo, já jsem si hledal práci, ale nesehnal jsem. Snažil jsem se od začátku. Pak jsem, pak jsem telefonoval a furt, vždyť já jsem protelefonoval na mobilu, to bylo kreditu, jsem musel furt dobíjet.

T: Jak jste to teda řešil, jak to řešíte teď tu situaci?

D: Ono to bude znít srandovně, no, ale přestal jsem prostě splácet, prostě některé ty dluhy, jsem na ně neměl. Z čeho jsem to měl vzít, když jsem ty peníze neměl.

T: A jak to vypadá teď ta situace? Jak se to snažíte řešit?

D: No, já teďka pracuju, už mám práci. A takže, nějaký, něco málo mám, jenže zase, musím platit na kluky, musím platit alimenty, strhávají mi exekuci, takže nějaké peníze mi zůstávají nebo spíš nějaké peníze už můžu zaplatit, ale těch půjček mám pět, takže já jsem rád, že zaplatím jednu.

T: Je něco nebo někdo, kdo Vám zhoršuje Vaši možnost splácet nebo tu situaci řešit?

D: Manželka, vyhodila mě z bytu, teďka musím platit ty alimenty na kluky. Takže v tomto, tady to prostě, nemám...tady to mě to zhoršilo, určitě. No, ale tak, ty půjčky jako takové, já jsem si to blbě přečetl, nedočel jsem to do konce. Já jsem si říkal, to bude dobrý, to zaplatím, to ani nemusím pořádně číst. Takže já, oni prostě, já se teďka nedostanu k zaplacení těch peněz, co jsem si půjčil, já jim pořád splácím ty úroky a penále. To já, víte, to je nekonečné, to nejde.

T: Je něco nebo někdo, co Vám zlepšuje možnost splácet nebo řešit tu situaci?

D: Už jsem si konečně našel to zaměstnání, takže, takže konečně mám nějaké peníze, že mě aspoň, aspoň něco přijde, takže aspoň tímto jsem to schopen. Přítelkyně mně finančně nepomůže, ta to řekla na začátku rovnou, že toto jsou prostě moje problémy, které si musím vyřešit. Takže, takže su rád, že mám tu práci.

T: Co byste uvítal při řešení své situace, co by Vám pomohlo?

D: Hm, to ani jenom kdybych vyhrál ve sportce. Jenže já nevsázím, já nemám vůbec štěstí ve hře, to...já jsem ani na to neměl, abych vsadil. Ze začátku jsem si ani čtyřikrát nebo pětkrát vsadil, ale to bylo zbytečné, naprosto. To by bylo asi jediné, co by mě pomohlo.

T: Takže by Vám nepomohlo teďka asi nic?

D: Asi ne.

T: Tak to už je závěr našeho rozhovoru. Chci se ještě zeptat, je něco na co byste, co byste chtěl k našemu rozhovoru doplnit? Co tady ještě nezaznělo? Na co jsem se nezeptala?

D: Co mě nejvíc štve, tak jsou ty, tak jsou ty, tady ty smlouvy s těmato firmama, které půjčují ty peníze. To je, to jsou darebáci. Oni opravdu se snaží z lidí ty peníze vytřískat, jak se jim to daří. Jako stát by s tím měl něco udělat. To nejde, to...jako já vím, že jsem si to nepřečetl já, jenže je to tam tak malinkým písmem, to tam nemůže být takto, spousta lidí si toho nemůže všimnout. A je to ještě psané takovým jazykem, že člověk tomu ani často neporozumí. No, a oni na Vás furt tlačí, tlačí, tlačí a podepište a podepište, jinak to nedostanete teďka, no a úplně člověka zblbnou.

T: Co by s tím stát měl udělat, máte nějaký návrh?

D: Tak já nevím, aby nemohli být takové, takové úroky a takové prostě penále, já jsem jednou nezaplatil a už se to prostě začalo vést, vždyť to byly hrozné...to okamžitě bylo jak kdybych zavraždil prezidenta.

T: Chcete se na něco zeptat vy mě?

D: Asi ne, asi ne, už jsme se o tom předtím bavili o tom, jaké jsou možnosti.

T: Dobře, takže v tom případě Vám děkuji za rozhovor.

D: No, nemáte zač.

Ukončení rozhovoru a poděkování za rozhovor, vyplnění záznamového archu.

Rozhovor č. 5, paní Ema

E: respondent, T: tazatel

T: Souhlasíte se záznamem tohoto rozhovoru na diktafon?

E: Ano

T: Můžete mi říct, co předcházelo Vaší insolvenci?

E: Tak všechno to začalo tím, že jsem dělala pro televizi Novu, přímo a oni vyhodili ředitele Železného. A tím pádem jsem přišla o práci, protože ta práce se zadávala potom už přes studia, které měly svoje překladatele a já jsem zůstala úplně bez prostředků. Takže mě opustil manžel, nechal mi na krku dluhy a děti a tím vlastně začalo všechno. Jsem nebyla schopná nic splácet, tak jsem první prodala byt, pak jsem prodala auto, doplatila jsem nějaké dluhy. Přestěhovala jsem se do polorozbořeného baráku. No, ale práce nebyla nebo byla jenom taková na oživení, ne na placení dluhů a dluhů ještě zbylo hodně. Takže on byl cizinec a všechny půjčky byla psané na mě. A on se k tomu postavil jako tak, že jsou to moje dluhy, výživné platit nechtěl. Pak začali chodit exekutoři. Tak jsem to začala řešit půjčkama. Jenomže pak nebylo už ani jak splácet ty půjčky, takže další exekuce a už jsem se vezla.

T: Na co to byly půjčky a kdy vznikly?

E: Ty půjčky původně, tedy byly ještě s manželem, tak ty byly na cokoliv, auto na leasing, dům na hypotéku. On co si chtěl kupovat zboží na prodej, tak se půjčovaly peníze, na různé televize, nábytek na splátky. Pračka, lednička, na všechno možný.

T: A kdy to asi vzniklo? V jaké době?

E: No v té době, kdy jsme žili spolu. On chtěl žít na úrovni, na vysoké noze, a protože byl cizinec, tak půjčky byly všechny na mě.

T: V jakém to bylo v roce, přibližně jenom.

E: To bylo od toho 95 asi, zhruba, do 2004. Celou tu dobu, co jsme spolu žili, tak vlastně on pořád chtěl něco kupovat na dluhy a dluhy jsem platila já.

T: Z jakého důvodu se vám nedařilo splácet ty pohledávky?

E: Právě proto, že jsem přišla o práci. Dokud to šlo. A ještě vlastně vyšel zákon, já už si nepamatuju, jak to přesně bylo, ale že ...ten bankovní registr, tak. Že když někdo nesplácí nějakou půjčku, takže už další nedostane. U nás to vlastně fungovalo tak, že se lepila jedna

půjčka druhou. A pak to najednou nešlo, protože už potom banky odmítali půjčovat. Takže se přešlo ke Providentu, ke Cofidisu a tady k těmhle těm, kteří půjčovali a tím, to bylo ještě horší, protože tak jsou šílené úroky.

T: Řešili jste to ještě jinak než lepení dluh dluhem? Nebo to byla hlavní taková strategie?

E: No, takhle to fungovalo během našeho života společného. Potom když odešel, tak jsem se snažila prodat, co prodat šlo. Ale nestačilo to.

T: A jaký byl další vývoj té situace, když jste se vlastně s manželem rozvedli, tak jste začala bydlet sama?

E: Začala jsem bydlet sama, ale nesehnala jsem pořádnou práci. Vlastně jsem měla tenkrát tři práce. Já jsem chodila na poloviční úvazek do zaměstnání přímo v místě bydliště. Chodila jsem na brigády a ještě jsem se snažila překládat. Stejně to nestačilo, stejně nakonec kvůli exekuci jsem musela prodat i ten dům.

T: To byl ještě jiný dům než tady tento?

E: To byl ještě jiný dům než tento. Tady jsem teda nakonec skončila v nájmu. Ale zas ještě zbyly dluhy, zase noví exekutoři, nové úroky, nové penále z prodlení. Nejde z toho ven.

T: Je to takový začarovaný kruh.

E: Hm.

T: Co pro Vás znamená ta platební neschopnost? Jaké je Vaše prožívání, pocity, myšlenky, co Vás napadá?

E: Tak nejvíc mě trápí, že nemůžu klukům koupit to, co by chtěli. Jsme rádi, když máme na jídlo. Kdyby chtěli nějaké značkové oblečení nebo počítač nebo nový mobil, nejde to. Není šance. To mě nejvíc mrzí, že ty děcka. A taky to, že třeba tady fakt nejde sehnat práci. Kdybych byla sama, tak třeba půjdu někam jinam a seženu si třeba dvě zaměstnání. Někde, kde ta práce je, ale tady, kde bydlím, tady práce není.

T: Měnilo se během insolvence vnímání té záležitosti? Jestli jste to vnímala jinak třeba na začátku a jinak teď?

E: Na začátku jsem ještě věřila, že to zvládnu. Že prostě se to zlepší, ty moje příjmy a že budu schopná to všechno zaplatit. Teď už tomu nevěřím. Nevím, kde se to zastaví.

T: Jaký vliv má insolvence na Vaše psychické a fyzické zdraví?

E: Fyzické, tak zaplat' pán Bůh, ale psychika to nepřidá člověku. Ví, že má za zadkem dluhy a exekutory a děcka, dospívající děcka, které mají svoje požadavky. Mrzí mě to.

T: A jak se ta psychika projevuje? Jak to na Vás působí, co to s Vámi dělá?

E: Já jsem dřív byla strašný optimista, teď už nejsem. Teď jsem tak nějak taková přišlápnutá, bych řekla. Nevidím žádnou lepší budoucnost před sebou. Žádnou naději, že bude líp.

T: Můžete mi popsat, zda se změnila Vaše osobnost a charakter? Nebo jestli to zůstalo stejné?

E: Na to nedokážu odpovědět. To by museli říct jiní, já ...

T: Jestli jste se třeba před tím vnímala jinak nebo třeba to, že nevidíte tu budoucnost, jestli třeba myslíte, že máte nějakou jinou vlastnost nebo jiný přístup k tomu?

E: No, že se z optimistky stal pesimista. Tak. To je ta změna.

T: Jak se vyrovnáváte s přítomností nesplacených dluhů?

E: V této chvíli už nijak, protože já nemám už žádnou možnost jak to...

T: A jak se vyrovnáváte s tím, že nevidíte žádnou možnost? Jak to zvládáte?

E: Já jsem pořád doufala, že najdu nějakou práci, že seženu nějaký lepší výdělek nebo něco takového, ale nic se neděje. Mám pocit, že čím víc se snažím, tak...to jde pořád do ztracena. Taková beznaděj. Já bych to strašně ráda všechno zaplatila. Strašně ráda bych vydělala dost peněz na to, abych to mohla všechno splácet. Není šance. Třeba bude, třeba nějaká práce se objeví a bude zas líp.

T: Jsou dostatečně uspokojovány potřeby Vás a Vaší rodiny?

E: Určitě ne, určitě ne. Já jsem ráda, že vydělám na to jídlo. A pořád jsem ve skluzu s placením elektřiny, s placením nájmu. Pokud jde o placení dluhů, tak tam jsem na bodě mrazu. Nesplácím nic. Takže zase rostou úroky, zase se ty dluhy nabalujou dál.

T: Jak se k Vašemu problému postavil partner?

E: Partner mi řekl, že je to můj problém, že jsou to moje dluhy, jsou na moje jméno. Na děti platí jenom to, co musí a ještě se musím upomínat. Nezájem, absolutně.

T: Byly třeba i ty dluhy příčinou rozpadu toho manželství? Nebo tam bylo něco jiného? Nemusíte říkat co, jenom mě zajímá, jestli dluhy přispěly k tomu rozpadu.

E: Tak já jsem dřív vydělávala hodně peněz. V podstatě jsem sama živila sama celou rodinu. Živila jsem manžela a tři děti. A když jsem o práci přišla nebo o ty výdělky co jsem měla, tak už neměl důvod se mnou dál být. Nějak vyschla ta jeho pokladnice, tak se sbalil a odešel. A pak já jsem po něm chtěla peníze na děti. Tím to bylo horší.

T: Jaký to na Vás mělo vliv tady tento vztah s partnerem nebo tady tyto události?

E: Tak na jednu stranu jsem byla ráda, že jsem se zbavila nějaké přítěže, protože on mi nějak opravdu nepomáhal. Ani s výchovou, ani s nějakým placením, třeba jenom ty základní věci. Na jednu stranu jsem byla ráda, že je pryč a míň starostí. No, ale ty dluhy co mi po něm zůstaly, tak to je hodně velká koule.

T: A jak se k tomu postavila Vaše rodina?

E: Oni nejdřív nevěřili, že jsem na tom tak špatně, jak jsem. Oni si mysleli, že to není pravda nebo že to není tak hrozné jak říkám. No a potom, když zjistili, že je, tak se snažili pomoci v rámci možností.

T: Jak Vám pomáhali?

E: Máti si třeba vzala půjčku, aby mě mohla pomoci něco zaplatit. Bratr mi půjčil peníze. Syn se taky snažil pomáhat, ale nikdo z nich nemá zase tolik, aby to šlo do nekonečna. A ten, kdo by měl, můj bývalý manžel, otec mých dětí, tak ten na to kašle.

T: Podporovala Vás rodina ještě jiným způsobem? Třeba nějak morálně, psychicky?

E: To ne, to ne, protože jim vadí, že bydlím, kde bydlím a žiju, jak žiju. Neustále mě přesvědčují, že bych se měla přestěhovat do města, bydlet jako normální člověk. No, ale tady v tom se prostě neshodujeme. Moje matka si myslí, že děti jsou přednější než zvířata a ona je přesvědčená, že jsem tady jenom kvůli těm zvířatům. A tak tady v tom se neshodujem.

T: Takže nemáte teď vztahy s rodinou. Nebo jak vypadají ty vztahy?

E: Ne, že nejsou dobré, ale oni nesouhlasí s mým stylem života. Tak asi. Myslí se, že ve městě by mi bylo líp.

T: Jak to na Vás působí, tady tyto rodinné vztahy?

E: Matka se mi snaží pomáhat pořád. I s výchovou, i finančně, když může. Máme každý jiný názor na život, tak. **T: A sourozenci?**

E: Mám bratra jenom. Tak, když je nejhůř, tak pomůže, ale ani on si nemyslí, že bych měla bydlet tady, kde bydlím.

T: Jak přistupuje k Vaší situaci Vaše nejbližší okolí? Známi, kamarádi, sousede? Jestli se třeba změnilo chování přátel k Vám?

E: Tak já, tím, že jsem se odstěhovala sem, tak já jsem skoro celý život žila ve Zlíně a měla jsem přátele spíš tam. Tím, že jsem tady, tak jsem se od nich odřízla.

T: Jak jste dlouho tady?

E: Pátý rok.

T: Nechybí Vám třeba přátelé, nebo jak to na Vás působí, že jste se odřízla?

E: Ne, ne, nechybí. Já jsem ráda, že jsem pryč od lidí a jsem tady na samotě v lese. A tohle je pro mě asi cennější než nějaká společnost ve městě. Já prostě nejsem městský typ.

T: Chtěla jsem se zeptat, co třeba sousedé nebo lidé v obci, ale tady jsou od Vás hodně vzdálení.

E: Tady sousedí, co jsou nahoře, tak se pozdravíme, prohodíme pár slov, ale že bych se s někým stýkala, ne. Mně ta samota vyhovuje.

T: Měnila se od počátku insolvence míra podpory rodina a blízkých? Jestli na začátku byla větší podpora nebo je to pořád stejné?

E: Ze začátku byla možná větší, protože na tom byli líp finančně, stejně jak já, ze začátku. Ale teď je možná lepší ta psychická podpora, že už mi věří, že je to pravda, že na tom jsem špatně. I když nemůžou, tak se snaží aspoň, i když míň, tak pořád nějak pomoci.

T: Jak hodnotíte Vaši životní úroveň a společenské postavení? Jak byste to zhodnotila?

E: Tak společenské postavení vzhledem k tomu, že jsem na samotě, tak asi žádné.

T: No a co třeba stýkáte se s přáteli, nějaké třeba výlety nebo chodíte někam do společnosti?

E: Ne, to vůbec. Chodím na dřevo do lesa (smích). Do společnosti určitě nechodím a nechybí mi to. Říkám, přátelé, ti zůstali ve Zlíně, jsou daleko. Jednou za rok se pozdravíme, zavoláme si, to je všechno.

T: Jak jste spokojená s tou životní úrovní?

E: Ta je mizerná.

T: Změnila se za tu dobu?

E: Je čím dál horší. Opravdu, kolikrát není ani na to jídlo. Kvůli dětem mě to mrzí. Protože mně stačí rohlík, že jo.

T: V čem se to projevilo jinak nebo jenom v tom jídle?

E: No, oblečení, všechno. Potřebují nebo třeba i v tom, že je třeba něco zaplatit ve škole a já nemám, tak oni jsou poslední, kdo to třeba, jo? Tak se stydí za to, že nemáme peníze.

T: A stydíte se třeba vy za tu vaši situaci nebo Vás takové myšlenky nenapadají?

E: Já se nestydím, mě to štve. Protože to považuji za vlastní neschopnost, že nejsem nějak schopná ty peníze sehnat, ale říkám, ať se snažím, jak se snažím, tak žádný výsledek se nedostavil.

T: Já se jenom zeptám, omlouvám se, jestli je to moc přímá otázka, přemýšlela jste někdy i nad sebevraždou?

E: Ne, vůbec.

T: Děkuji. Kdy jste si uvědomila, že je tu situaci nutné řešit? Co Vám napadlo, co bylo impulzem k tomu?

E: Tak já jsem se to snažila řešit od začátku. Dokud to šlo, tak těmi půjčkami. Snažila jsem se to řešit brigádami, sháněla jsem práci, kde se dalo. Té práce ubývá, příležitostí vydělat peníze ubývá, ty úroky pořád rostou.

T: Takže jste to řešila hned od začátku.

E: Určitě, prodala jsem byt, prodala jsem auto, říkám, co šlo, to jsem prodala a teď už není co prodávat.

T: Jak tu svoji situaci jste řešila? Vy jste řekla, že jste prodala byt, byl tam ještě jiný způsob?

E: Jinak to nešlo. Partner, manžel bývalý, ten se k tomu postavil tak, že s tím nemá nic společného, tak jsem to musela řešit sama všechno.

T: V současné době to řešíte jak?

E: V současné době to neřeším nijak, protože nemám zatím práci. Potřebovala bych sehnat zaměstnání, potrebovala bych mít nějakou stálou výplatu, potom bych uvažovala o osobním bankrotu. To si myslím, že by mně pomohlo. Na ten osobní bankrot je potřeba mít zaměstnavatele.

T: Je někdo nebo něco, co Vám zhoršuje tu možnost splácet a řešit celou tu situaci? Jestli to byly třeba na začátku špatně napsané smlouvy nebo naopak, že jste říkala, že není ta práce?

E: No, myslím, že jsem udělala chybu, že jsem to řešila půjčkami. To byla asi chyba, protože, kdybych se to pokusila rovnou splácet nějak přímo těm věřitelům, tak by to bylo lepší. Tak jsem si vzala půjčky, abych to splatila, protože tenkrát jsem byla schopná je splácet, tak mi narostli další.

T: A naopak, je něco nebo někdo, kdo vám zlepšuje možnost splácet nebo řešit tu situaci?

E: V tuto chvíli...v tuto chvíli jsme vlastně odkázáni na sociální podporu. Jinak nemám nic.

T: Co byste uvítala při této Vaší situaci, co by Vám pomohlo?

E: Jakékoliv zaměstnání, výplata pravidelná, ze které by se daly platit ty dluhy.

T: A to už je teda závěr rozhovoru a na oplátku, je něco, na co byste se chtěla vy mě zeptat?

E: Nic mě nenapadá.

T: Anebo co byste chtěla doplnit k tomu rozhovoru. Tady k tomu tématu insolvence a prožívání. Nebo co Vás napadá?

E: Tak jsem zůstala sama s dětma, tak už bez těch dluhů nemá člověk život jednoduchý. Tak si myslím, že pro samoživitele s dětmi by mohla být nějaká úleva třeba. Nějaká, co já vím, sleva na úroky nebo na ty exekuční náklady, na ty soudní náklady. Něco takového, protože, člověk je sám, vydělávat v podstatě za dva, aby tu rodinu utáhl. Tak teď jestli v baráku bydlí jeden člověk nebo pět lidí, tak ta elektřina vyjde skoro na stejno. Svítit se musí bez ohledu na to, kolik lidí tady je. Nebo topení, cokoliv. Nebo i ten nájem, jo? Nájem je podle metrů čtverečních, není podle počtu lidí, kteří tu bydlí. Nějaké zohlednění

prostě, když je člověk sám s dětmi. Nebo třeba odklad těch splátek, nějaké zmrazení těch úroků. Kdyby mi aspoň někdo mohl počkat než, než ti kluci odrostou a odejdou z domu. A pak abych byla sama a pak můžu třeba opravdu splácet, protože nebudu mít takové životní náklady, jo? Takhle, s dětma, pubertákama, kteří mají hlad a nákup za čtyři stovky, to v nich zmizí za jeden den. Nevím. Nějaká prostě úleva pro ty samoživitele. Kdyby byla.

T: Zkoušela jste třeba nebo komunikovala jste během toho řešení s těmi exekutory a věřiteli? Jak k tomu přistupovali? Byli Vám třeba ochotní nějak vyhovět nebo naopak ne?

E: Většinou ne, většinou řekli, zaplaťte a hotovo. Žádná ochota nějak to řešit, ani když jsem jim řekla, když jsem jim popsala jaká je situace, tak vůbec. Oni mají naučené svoje odpovědi. To je jako by se člověk bavil s mašinou než člověkem. Neosobní a nezámerné. Jsi dlužník, zaplať.

T: Dobře.

Ukončení rozhovoru a poděkování za rozhovor, vyplnění záznamového archu.

Rozhovor č. 6, paní Fiona

F: respondent, T: tazatel

T: Souhlasíte se záznamem tohoto rozhovoru na diktafon?

F: Ano, souhlasím.

T: Můžete mi říct, co předcházelo Vaší insolvenčnímu řízení?

F: Já myslím, že mojí insolvenčnímu řízení předcházelo špatné přečtení smlouvy, nepřečtení těch malých, těch malých písmenek nebo spíš těch malých, co je tam napsáno dole a člověk neuváženě něco podepíše a když se dostane do finančních problémů a vlastně nemůže splácet, tak se mu nashromáždí takové různé úroky a už se dostane a už se v tom vezete. Jo, asi tak.

T: Kdy a na co jste si půjčila? Tady u těchto smluv.

F: Jo tak jednu půjčku mám z Komerční banky, tu měl můj manžel a potom tam mám zapomenuté pojistky, jo, auta. A pak je tam jedna, taková absurdní kreditní karta, kterou jsem dostala za vzorného plátce jako za odměnu, která mně vlastně ležela určitou dobu doma,

až jsem se dostala do těch finančních problémů, tak jsem si ji teprve aktivovala a pak jsem ji nestačila splácet.

T: Kdy to asi bylo? V kterém období, přibližně rok. Kdy to asi vzniklo?

F: To už je tak čtyři roky zpátky, co to vzniklo.

T: Z jakého důvodu se Vám nedařilo splácet pohledávky.

F: Nedařilo se mi splácet **toho**, že se navyšovaly splátky a byla jsem jednu dobu bez práce dlouho. Takže už vlastně z těch, z té podpory co jsem měla, už to nebylo možné a tím pádem začaly chodit dopisy, že upomínky. A jak se nebude splácet tři měsíce, tak už vlastně jste v exekuci.

T: Jak jste tu situaci řešila?

F: Snažila jsem se to nasplátkovat, všechno jsem si to obešla, na menší částky, ale v menších splátkách splácíte jenom úroky a ne jistinu. A tu nepokrývá. Postupem doby se ta částka pořád zvětšuje. Jakoby nestačíte splácet skoro nic vůbec. Dáte pět set korun, povinnou splátku, tak to je z padesáti tisíc jako nic. To máte stoprocentní úroky.

T: Vzala jste si třeba půjčku nato, abyste zaplatila předchozí půjčku?

F: Ne, nevzala, zkoušela jsem to, ale bohužel se mi stalo to, že jsem byla podvedena. Jak jsem Vám říkala. Chtěla jsem, protože už žádnou jinou půjčku si vzít nemůžu, protože jsem vlastně v tom registru, v tom black listu a tak jsem to chtěla zkusit u té společnosti, a musela jsem to nahlásit na policii v Hradci Králové.

T: Jaký byl další vývoj událostí, té platební neschopnosti?

F: Další vývoj byl vlastně exekuce na mzdu, exekuce na účet a několik plomb na katastru. No, to asi tak je všechno.

T: Co pro Vás znamená platební neschopnost, co prožíváte, co Vaše myšlenky, pocity.

F: Když je třeba ta exekuce nebo když. Kdyby to člověk chtěl řešit, ale už vlastně nemůže. Je v takovém bludném kruhu, ze kterého se jde jen strašně moc těžko ven. Pocit bezmocnosti. Jako už se nedá splácet takové částky a začne se vám to hromadit, tak už prostě ta psychika... musí být fakt hodně silné nervy. Hodně silné nervy na to.

T: Změnilo se během insolvence Vaše vnímání této záležitosti? Jestli jste vnímala jinak insolvenční na začátku, jinak v průběhu a na konci?

F: Ano, měnilo. Protože ze začátku jsem si myslela, že to všechno zvládnou a jak se to začalo hromadit úplně, tak se to.... jak když přichází exekutoři domů a oblepují vám a berou vám různě jako věci z domu a když si koupíte jednu televizi v bazaru a přijde, tak si koupíte druhou a pořád nic nemáte a pořád splácíte a pořád to není, tak je to takové...takový pocit jako když to nikdy neskončí, že se to pořád táhne a že to nemá ani vůbec cenu něco splácet. Tak

T: Jaká to má vliv na Vaše psychické a fyzické zdraví? Jak to na Vás působí ta platební neschopnost?

F: Je to strašný psychický tlak. Nikdy nevíte, kdy přijдете domů, jestli nemáte otevřený zámek a jestli vám něco nechybí. Když jsem dostávala výplatu na účet a viděla jsem tam, že místo výplaty tam mám mínus čtyřicet pět tisíc a nezbyly mi žádné peníze, tak to byl strašný pocit. A zprvu to bylo takové, že jsem si musela zajít a požádat si u paní doktorky, že nemůžu spát, nemohla jsem spát, ono se Vám před tím spaním o tom přemýšlí, tak nemůžu usnout, tak jsem si musela jít na ty antidepresiva, tři měsíce. Abych, asi to ve mně tak zrálo, jo? Já jsem si první myslela pořád, je to pohoda, pohoda, pohoda a pak jsem šla na ty antidepresiva. Myslím, že jsem udělala dobře, že jsem tam šla. No, ale až jsem to dobral...no já vím, že jako jsem nemohla spát. Já to teď budu úplně jinak, já to beru tak, že by jsem neměla lpět na to majetku a že bych to měla prodat. To zdraví je přednější. A teď začnu znovu a já si myslím, že to bude lepší. Asi tak. Tak já to teď beru. Že...že prostě se to stalo a že to nejde vrátit zpátky.

T: Jak se to podepsalo na Vašem fyzickém zdraví?

F: No, podepsalo se to, no. Tak ono vzhledem k tomu, že jsem nemohla pořádně jíst, tak jsem měla problémy se žaludkem, zvracovala jsem. Začala jsem mít problémy, různě, jako zdravotní, chodím k panu doktorovi. Jako tak ano, určitě. Ono se to bude jako stabilizovat, ale ono se to fyzicky podepíše, jako že to byly takové velké stresy. Nebo ono to ještě je, ale já už to teďka vnímám úplně z jiného pohledu.

T: Jaké jsou třeba Vaše emoce? Co Vás takhle napadalo? Jestli jsem měla třeba zlost nebo strach?

F: Já jsem neměla strach, já jsem byla spíš naštvaná sama na sebe, že jsem to tak daleko...že to tak daleko došlo, jo? Spíš ne jako tak kvůli mně, ale kvůli tomu malému co mám. Jakože ho musím v něčem omezovat i když mám jenom ho, že mu nemůžu dopřát to, co bych měla. Ale jenže on si třeba nikdy nestěžoval, on to viděl, ale že jsem mohl toho dosáhnout víc, tak jako že.

T: Můžete mi popsat, jestli se změnila Vaše osobnost nebo charakter během té insolvence? Třeba sebevědomí nebo jak jste vnímala sama sebe? Nebo Vaše vlastnosti třeba.

F: No, tak ta osobnost je pořád stejná. Jsem byla vždycky takový bojový typ, vždycky jsem se snažila něco, všechno vybojovat, vyřešit jako. A myslím a to dneska řeknu s nadsázkou, že všichni říkali, ona je silná, jo? Ale někdy jsem si myslela, že už to nezvládnou. Že už prostě konec, že už prostě bych šla na nějaké léčení, prostě nějaké ...prostě, že už se sesypu. To jsem si myslela. Pak jsem si vlastně řekla, že nemá smysl se trápit, že to prostě nějak ukončit a život jde dál, no. Asi tak, no. Už jsem se s tím asi smířila. To byla asi nějaké cesta moje. Já jsem se s tím musela smířit. Já jsem s tím nesouhlasila. Mně se to zdálo nespravedlivé, že z takových nějakých malých částek, se dostanete do takových malých dluhů. A, že prostě jsem to... ano mám v tom velký podíl viny, určitě, ale že jsem to měla vzít úplně jinak, že jsem to měla zastavit hned na začátku. Jak ne, aby se ti lidi pustili...pouštěli jako, aby se aby se dostávali do toho mínusu a pak to nejde nějak řešit, když to... Já myslím, že by to nějak ten zákon omezit, že by tam byly určité poplatky, a teďka by to mělo, víte, řešit hned a ne až potom, třeba nějakých pět tisíc, potom máte sto padesát dlužní, to nevyřešíte. Když vám pošlou, když mě poslali složenku na sto tisíc, že musím do tří dnů zaplatit, tak bych možná tak před dvouma rokama jsem z toho byla na prášky a teďka se tomu usměju, ne. Já tam volám, přece víte, že já Vám nebudu schopná jako zaplatit, ale oni to používají jako psychický nátlak. Pouze jako...to už se člověk naučí, takové různé ty dopisy a termíny a to a oni přesně ví, kolik máte, jaké vy máte možnosti, jaký máte majetek, co všechno máte, oni to ví. Takže to jenom to zkoušení a když vám pošle, že chce poslat sto tisíc do dvou dnů a máte celý dluh, tak vlastně to je nereálné. Ale oni to tak zkoušejí. Musím říct, že některý, jako člověk, který to nezná, by se sesypal. Kdyby to poslali nějaké mojí kamarádce, nějaký dopis, od nějakého exekutora, že má zaplatit sto tisíc, tak by se zhroutila. Já už jsem se tak nějak zocelila. Ano, ono se to tak nějak vyvíjí, jak

k tomu...prostě buď přijdou a vezmou něco, ale říkám hlavu mi už sebrat nemůžou. To už prostě dál nejde. To už prostě nemají co brát, no.

T: To jste mi v podstatě i řekla, jak se vyrovnáváte s přítomností nesplacených dluhů. Jak k nim přistupujete? Jestli k tomu třeba ještě něco doplníte, jak k nim přistupujete?

F: Myslím, že by se měli svoje...každý by si měl svoje dluhy platit, jako to je normální, že? Když se dostane do takových těchto problémů, tak by se to mělo zarazit vlastně ze začátku a ne, aby se z toho člověk roznemocněl. Jako, aby nevěděl už, kam má jít nebo až se dostane úplně na tu, na ten konec, zůstane na ulici nebo nedej Bože začít pít nebo brát drogy nebo tak. Takových lidí je spousta a každý to nezvládne. Každý nejde na antidepressiva na dva měsíce nebo tři a se z toho otřepe. Já jsem se třeba ještě neotřepala, ale myslím si, že to bude dobré, já tomu věřím, jako že to bude dobré.

T: Dobře. Jsou dostatečně uspokojovány potřeby Vás i Vaší rodiny nebo máte pocit, že strádáte?

F: Tak, základní potřeby, myslím, že jako máme. Jako co se týče jídla a hygienických potřeb. Potřeb jako jízdné, školné, do školy potřebuje syn, to ano, ale nemůžeme si dovolit žít, nemůžeme si dovolit nějaký, nějaké dovolené nebo nějaké dárky. Jako základní potřeby, na to při životním minimu přežijeme, ale prostě už si nekoupíme nic, jako máme to přesně vypočítané, aby nám to prostě vyšlo. Jako nic víc, ne.

T: Jak hodnotíte vaši životní úroveň, jestli jste s ní spokojená nebo jak byste jí popsal?

F: Já si myslím, já se těším, až se to vyřeší, jak se můj životní standart změní. Asi tak jo?

T: Jakým směrem, až se změní?

F: Určitě nahoru, ne? Určitě nahoru. Protože teďka je to takové přežívání na takovém tom bodu pod nulou a už se těším na tu nulu. Asi tak. Až začnu znovu, tak si myslím, že už logicky by to mělo jít ten standard vzhůru. Jak se zbavím těch dluhů a začnu vydělávat vlastně na sebe a ne na exekutory, tak by se to mělo nějak zvednout. Budu si moct něco koupit, ne? Někam zajít. Asi tak, no.

T: Takže teď byste své společenské postavení zhodnotila jak?

F: Já si myslím, že v očích ostatních lidí moje společenské postavení hodně jako spadlo. Protože lidi tomu nerozumí a ještě nejsou natolik...prostě vyžralí, aby to dokázali hlavně

v menších městech posoudit jako objektivně. Protože si myslím, že na takové lidi se myslí, že lidé to prolajdali, prošantročili a nedívají se...pokud k tomu neměj bližší jako...bliž, aby se k tomu tématu nějak nebo někoho takového znal, tak odsuzují lidi. Když se uvidíte párkrát na vývěsce na obecním úřadě a všichni si to čtou a jdete po tom, po té dědině, že a všichni řeknou hmmm, ta už se do toho dostala, už má dražbu. Ano měla jsem dražbu, přišlo mi to komické, ale divídička dražili za sto korun, ta dražba stála osm tisíc, jo a nikdo si ho nekoupil. Takže tak, no. Ale bohužel to musí být vyvěšené, ta dražba.

T: Napadá mě, stydíte se za tu situaci Vaši?

F: Ze začátku jsem se styděla, teď už ne.

T: Co k tomu pomohlo, že se nestydíte?

F: Že mi nikdo nic nepomůže a nedá. Oni si pomlouvají, odsuzují a nikdo neví, ale nikdo neví, jak skončí a může se to otočit ze dne na den. Jako já jsem taky žila celkem solidní, krásný život, dovolené a jezdila na hory a k moři, měla jsem se krásně. Značkové oblečení a auto a z ničeho nic rozpad vztahu, nezaměstnanost a už to bylo.

T: Můžu se zeptat, na co ty dluhy byly nebo na co jste si vzala ty úvěry?

F: No já se spíš, no jako já jsem úvěr neměla ani jeden, jediný úvěr měl manžel, potom on měl dvě nezaplacené pojistky z auta a ta jedna moje kreditní karta a potom už vlastně, když byla ta platební neschopnost, tak potom mi tam skočilo, já tam mám ten E-ON, ten nedoplatek za elektřinu.

T: Dobře. Jak se k vašemu problému postavil partner? Jak se zachoval tady k tomuto, k té platební neschopnosti?

F: No, utekl, no.

T: Takže tím se rozpadl ten vztah?

F: No, rozpadl se.

T: Myslíte si, že to byla právě tady ta insolvence, že přispěla k rozpadu vztahu?

F: Myslím, že ano. Neustále, když nejsou peníze, tak není ani láska. Asi tak, no.

T: Podporuje Vás teď nějak partner?

F: Nepodporuje, posílá mě jenom to, co musí.

T: Jak to na Vás působí takovýto postoj partnera, bývalého?

F: Já jsem ani nic jiného nečekala, asi tak. Jako nedělala jsem si jako nějaké naděje.

T: Jak Vás během insolvence podporuje Vaše rodina, jak se k tomu postavila?

F: Rodina postavila ke mně zády, okamžitě. V domě jsme spolu byli...měli jsme spolu společný majetek nebo bych řekla vlastnictví. Okamžitě co je napadlo, že zruší spoluvlastnictví v domě. Prostě ono tak nějak prostě mezi lidma je, že se nakazím. Prostě tak, jo, že je to nějaká nemoc. Jako že když budete s někým ve spoluvlastnictví, že se nakazíte nebo, že...já třeba vím, že ten jejich díl nemůže nikdo vzít, ale už prostě nechtějí se mnou být. První co bylo, dali na soud, že nechtějí se mnou být ve spoluvlastnictví. Tím se zrušilo vlastně to spoluvlastnictví.

T: Komunikujete s rodinou?

F: Já jsem se cítila ukřivděně, jako já jsem to brala jako křivdu, že se mě chtějí zbavit. Že mě to neřekli úplně přímo, ale tak vyznělo to, že mi řekli u soudu, ale ty máš dluhy. Ale říkám, to nemá nic společného s tím našim spoluvlastnictvím, ale my s tebou už nechceme být. Když se mnou nechtějí být, tak já už nevím, co bych jim řekla.

T: Takže to je ze strany sourozenců, tady tohle. Jak vy jste se k tomu zachovala?

F: Mě to bylo strašně líto. Já jsem to brala jako konec světa. Jako podraz, jako že mě nepodrželi a že, já jsem po nich nechtěla vůbec žádnou finanční podporu, já jsem spíš po nich chtěla nějakou morální podporu nebo si o tom promluvit. A nikdo o tom se mnou nechtěl mluvit. Mě to bylo takové...spíš mi došla taková sms, už nás nekontaktuj, nepiš, nevolej, nechtěli se mnou prostě mluvit. Až si uspořádáš svůj život, tak teprve. Nebo spíš mi na to napsala, objednej se psychiatrovi a pořeš si svůj život a teprve potom se vlastně nějak ozvi.

T: Jak se k tomu postavili rodiče?

F: Vzhledem k tomu, že já nemám, mám máti, ale ta se k tomu postavila tak, že se přidala k mojí sestře. Ta si na tom trvala, že by nebylo vhodné, abychom spolu byly v kontaktu. Tak nechtěla, což mě jako překvapilo. Dlouho jsem si myslela, že jsem taky dítě svoji matky, ale jako...teďka to popírá, ale já už o to nestojím.

T: Dobře. Jak na to reaguje Vaše okolí? Jak si myslíte? Jestli se změnilo chování přátel k Vám?

F: Ano, určitě, určitě. Berou mě jako takového chudáka, asi tak.

T: Takže nestýkáte se spolu? Nebo stýkáte se?

F: Stýkáme se, ale už to není to... už nejsem v jejich vrstvě, už nejezdím s nimi na dovolené, už s něma nechodím na kafe, už mám úplně jiné problémy. Takže, vždycky mi jenom řeknou, je mi tě líto. Asi tak.

T: A jak to na Vás působí?

F: Ze začátku mi to bylo líto. A teďka jsem zjistila, že takové přátele vůbec nepotřebuju. Asi tak, jo? Když mi volají, tak já řeknu, nemám čas, jsem v práci, jsme tam a tam. Nepouštím si je do života, protože když jsem je potřebovala, tak mi nevyhověli nebo mě nechtěli vyslechnout. Tak na co je budu mít? Na to, abych jim vařila kafička? Tak to ne.

T: Dobře. Změnila se od počátku insolvence míra podpory ze strany rodiny a okolí nebo byla stejná

F: Já myslím, že byla pořád... to bylo horší a horší.

T: Takže se změnila.

F: Změnila, no. Ony vlastně byly nějaké telefonáty, ale to spíš bylo jako tak, že byly nahlédnout v realitní kanceláři, ale ne vždy mi to vyhovovalo, ty podmínky byly jako vystěhování se hned a kam, jo? Nemohla jsem se vystěhovat, když jsem neměla ještě zajištěné bydlení. A oni to nechápou, protože oni mají všichni svoje, svoje byty, svoje domy a to, že půjdu do azylového domu, tak to jim bylo jedno.

T: Kdy jste si uvědomila, že je tu situaci nutné řešit? Co bylo impulzem?

F: Já jsem to chtěla řešit pořád, nikdy jsem s tím nepřestala. Jako byly tam přestávky, jo, neměla jsem z čeho platit. Ale zjistila jsem, že nemá smysl to nějak otálet s tím, že to budem muset asi všechno zaplatit nebo do té insolvence nějak jít. Protože se toho člověk nikdy nezbaví, to se nabaluje prostě, chce to prostě utnout. Nějak to řešit radikálně, i když bolestivě, ale prostě to nějak useknout, aby to skončilo.

T: Po jak dlouhé době jste to začala řešit?

F: Ono to řeším neustále, ono to člověka tíží, když ... s exekutorama za zádama se nedá žít. To není život, to je prostě neustálý strach. Vlastně strach, že vám ... nebudete mít peníze na účtu, že Vám vezmou z výplaty, že vám vezmou dům, že vám ho vydraží, že vám vydraží všechno, že vám seberou ledničku, pračku. Prostě neustále se bojíte, že přijдете domů a nic

tam nebude. To prostě není život. Stojí za to to řešit, aby tady tento pocit zmizel. Aby člověk zas měl na tu nulu.

T: Jak jste teda, když to shrnete, jak jste tu situaci řešila? Co jste využila? Nebo jako řešíte?

F: Tam není moc na řešení, tam je prostě, to se musí zaplatit a to je to řešení, jinak to nejde řešit. Jako já jsem psala odvolání, najala jsem si právničky a to se ještě prodražuje. Takže když se někam odvoláváte, tak máte soud a zaplatíte dalších osm tisíc, cítíte, že máte pravdu, ale stejně se té pravdy nedovoláte, takže se to prodraží. Takže jediné řešení je, to zaplatit.

T: Tak vy jste se přestěhovala, rozhodla jste se, že prodáte svůj podíl domu, peníze použijete k uhrazení dluhů.

F: Asi tak.

T: Dobře. Je něco nebo někdo, co Vám zhoršuje možnost splácet a řešit situaci?

F: Ano, nízký příjem. Nízký příjem, no, asi tak, no. Protože zůstává mi jenom to životní minimum a já splácím, kolik můžu, ale není to dostatečné. Jako kdybych vydělávala sto tisíc měsíčně, ta bych asi toto neřešila. Bych splácela padesát tisíc a splacené bych to měla za pár měsíců. Když já splácím nějaké dva a půl tři tisíce měsíčně a nemůžu se dopídit konce, tak ... asi ten nízký příjem, no.

T: Je něco naopak, co Vám to umožňuje nebo zlepšuje tu situaci zlepšit a splácet? Co Vám pomáhá?

F: No, tak určitě si myslím, že ...splácet musím, sama, že? Ale řešit, tak to můžu řešit třeba s váma nebo tady v oddělení péče o dítě. Jako na někoho se obrátit o nějakou radu nebo na internetu nebo tak si něco přečtu nebo...tak to můžu nějak pořešit. Ale splácet, tak to musím už sama.

T: Co byste uvítala při řešení své situace? Co by Vám pomohlo?

F: Co by mě pomohlo? Momentálně nic, nevím jak právě. Možná jiná, no to je asi těžko jiná práce, momentálně asi, jsem ráda, že mám aspoň tu práci. Já si myslím, že všem by pomohla nějaká změna zákona. To by pomohlo všem. Myslím si, že by se mělo trošičku těm exekutorům utáhnout, protože si myslím, že je to stát ve státě a že ne všichni si nabrali půjčky, aby šli do kasina, jo? Aby to prohráli nebo tak. Že je to někdy donutilo nebo spadli do dluhů v nějaké špatné životní situaci a chtěli splácet. Já jsem chtěla splácet, ale už to

potom nešlo, už to nešlo. Prostě už jsem neměla tolik peněz, abych to mohla splácet. Když už ty splátky byly větší než půlka mého platu, jo? Tak to už nešlo. A chtěla jsem, já jsem je měla všechny obvolané ty exekutory. Vždycky jsem jim něco poslala, věděli, že já jim něco pošlu, ale když pošlu pět set a každý měsíc mně patnáct set přibude, tak jde do nekonečna.

T: Je něco, co byste chtěla dodat k tomu rozhovoru, na co jsem se třeba zapoměla zeptat, co byste chtěla doplnit?

F: Možná, že jo, no. Že by si každý měl přečíst, to co podepisuje. Asi tak, jo? Já jsem udělala dvě velké chyby, jsem si nepřečetla jaké je tam RPSN a že skoro všude je rozhodčí doložka. A když máte rozhodčí doložku, tak to jste si podepsala ortel smrti. To je konec. Takže nebrat si půjčky od nějakých takových těch nevěrohodných vzorů, protože to je vždycky podvod. A hlavně devět set, volání na devět set, to je hrůza. Tak, no. Já jsem teda poučená do konce života.

T: Jestli nemáte nějakou otázku, tak já Vám děkuji za rozhovor.

F: Není zač.

Ukončení rozhovoru a poděkování za rozhovor, vyplnění záznamového archu.